

Uchwała Nr XXXIII/299/2013
Rady Miasta Szczecinek
z dnia 25 marca 2013r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2013-2016”.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 9 i art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 08 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz.1591, z 2002r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153 poz. 1271, Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203, z 2005 r. Nr 172 poz. 1441, Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17 poz. 128, Nr 181, poz. 1337, z 2007r. Nr 48, poz.327, Nr 138, poz. 974, Nr 173, poz. 1218, z 2008r. Nr 180, poz. 1111, Nr 223, poz. 1458, z 2009r. Nr 52, poz. 420, Nr 157, poz. 1241, z 2010r. Nr 28, poz. 142 i 146, Nr 40, poz. 230, Nr 106 poz. 675, z 2011r. Nr 21, poz. 113, Nr 117 poz. 679, Nr 134, poz. 777, Nr 149, poz. 887, Nr 217, poz. 1281, z 2012r. poz. 567 oraz z 2013r. poz. 153) i art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 96, poz. 959 i Nr 238, poz. 2390, z 2006 r. Nr 50, poz. 362 i Nr 126, poz. 875, z 2007 r. Nr 192, poz. 1394, z 2009 r. Nr 31, poz. 206 i Nr 97, poz. 804 oraz z 2010 r. Nr 75, poz. 474 i Nr 130. poz. 871) Rada Miasta Szczecinek uchwala, co następuje:

§1

Przyjmuje się „Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2013-2016” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Szczecinek.

§3

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodnicząca Rady Miasta

Katarzyna Dudź

**ZAŁĄCZNIK
DO UCHWAŁY NR XXXIII/299/2013
RADY MIASTA SZCZECINEK
Z DNIA 25 MARCA 2013r.**

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD
ZABYTKAMI
MIASTA SZCZECINEK
NA LATA 2013-2016**

Szczecinek 2012r.

Załącznik
do uchwały Nr XXXIII/299/2013
Rady Miasta Szczecinek
z dnia 25 marca 2013r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA SZCZECINEK
NA LATA 2013-2016

Opracowała
Jadwiga Kowalczyk-Kontowska

Szczecinek 2012r.

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	s.5
2. Cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	s.6
3. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	s.7
3.1. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w ustaleniach międzynarodowych	s.7
3.2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce.....	s.8
3.2.1. Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków.....	s.8
3.2.2. Zasady ochrony określone w ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.....	s.8
3.2.3. Zasady ochrony określone w ustawie z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym.....	s.11
3.2.4. Zasady ochrony określone w pozostałych aktach prawnych.....	s.11
3.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych.....	s.12
3.3.1. Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015.....	s.12
3.3.2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013.....	s.13
3.3.3. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.....	s.13
3.4. Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w dokumentach samorządu województwa zachodniopomorskiego.....	s.15
3.4.1. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020.....	s.15
3.4.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.....	s.16
3.4.3. Wojewódzki Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2008 – 2012.....	s.17
3.4.4. Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do roku 2015.....	s.17
3.5. Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w dokumentach Miasta Szczecinek.....	s.17
3.5.1. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Szczecinek na lata 2007-2013.....	s.17
3.5.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Miasta Szczecinek.....	s.18
3.5.3. Strategia Rozwoju Miasta Szczecinek na lata 2008-2017.....	s.23
3.5.4. Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta Szczecinek na lata 2007-2010 wraz z prognozą na lata 2011-2013.....	s.23
4. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.....	s.24
4.1. Cel opracowania.....	s.24
4.2. Uwarunkowania historyczne stanu krajobrazu kulturowego. Zarys rozwoju urbanistycznego i architektonicznego Miasta Szczecinek	s.24
4.3. Elementy krajobrazu kulturowego Miasta Szczecinek.....	s.40
4.3.1. Zabytki nieruchome.....	s.40
4.3.1.1. Średniowieczny układ urbanistyczny	s.40
4.3.1.2. Park miejski.....	s.40
4.3.1.3. Architektura sakralna.....	s.40
4.3.1.4. Historyczna zabudowa mieszkalna.....	s.41
4.3.1.5. Budowle użyteczności publicznej i budynki szkolne.....	s.41
4.3.1.6. Obiekty przemysłu i techniki.....	s.42
4.3.1.7. Zespoły dworskie.....	s.42
4.3.1.8. Obiekty militarne i koszary.....	s.43
4.3.1.9. Cmentarze.....	s.44
4.3.1.10. Szczecineckie pomniki – po 1945 roku.....	s.45
4.3.1.11. Inne obszary stanowiące dziedzictwo kulturowe miasta.....	s.45
4.3.2. Zabytki ruchome.....	s.45
4.3.3. Zabytki archeologiczne.....	s.46
5. Ochrona krajobrazu i dziedzictwa kulturowego Miasta Szczecinek ustanowiona prawnie.....	s.47
5.1. Rejestr zabytków.....	s.47
5.1.1. Zabytki nieruchome.....	s.47
5.1.2. Zabytki ruchome.....	s.51
5.1.3. Zabytki archeologiczne.....	s.52
5.2. Strefy ochrony konserwatorskiej.....	s.52

5.3.Ustalania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.....	s.54
5.4.Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Szczecinek.....	s.54
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy - analiza szans i zagrożeń.....	s.55
6.1.Mocne strony środowiska kulturowego.....	s.55
6.2.Słabe strony środowiska kulturowego.....	s.56
6.3.Zagrożenia.....	s.57
6.4.Szanse.....	s.57
7. Działania w zakresie opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek.....	s.58
7.1.Cele gminnego programu opieki nad zabytkami i określenie sposobu ich osiągnięcia.....	s.58
7.2.Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla Miasta Szczecinek.....	s.60
8. Działania operacyjne oraz zadania szczegółowe.....	s.62
9. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek.....	s.72
10. Monitoring programu.....	s.73
11. Źródła finansowania programu.....	s.74
12. Podsumowanie.....	s.75
Załącznik nr 1. Gminna Ewidencja Zabytków	s.76
Załącznik nr 2. Obiekty proponowane do wpisu do rejestru zabytków.....	s.103
Załącznik nr 3. Informacje o źródłach pozyskiwania środków finansowych.....	s.106

Materiał kartograficzny i ikonograficzny został udostępniony/pochodzi ze zbiorów:

- Muzeum Regionalnego w Szczecinku
- Archiwum Państwowego O/Szczecinek
- zbiorów prywatnych
- Urzędu Miasta Szczecinek

1. WSTĘP

Dziedzictwo kulturowe rozumiane jako dorobek materialny i duchowy społeczeństwa jest jednym z głównych czynników jego rozwoju. Zabytki - materialne i niematerialne dobra kultury - stanowią istotną część tego dziedzictwa pozostawionego nam przez poprzednie pokolenia, kształtując naszą tożsamość. Troska o ich przetrwanie wynika z potrzeby zachowania tych źródeł dla przyszłych pokoleń.

Celem opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest wskazanie koniecznych do wykonania zadań i sugerowanie sposobów ich realizacji tak, aby osiągnąć odczuwalną i akceptowalną społecznie poprawę w zakresie zachowania i utrzymania zabytków oraz krajobrazu kulturalnego. Należy zwrócić uwagę, iż zadbane miasto będzie atrakcyjne dla turysty, a właściwie utrzymane i wyeksponowane obiekty, ulice, place oraz park sprawiają, że będzie tu powracał. Zatem kultura miasta, jego malownicze położenie geograficzne oraz zabytki staną się produktem turystycznym, który jest znaczącym elementem rozwoju.

„Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2013-2016” jest dokumentem aktualizującym „Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2009-2012” i obejmuje miasto w nowych granicach administracyjnych ustalonych Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2009r. w sprawie utworzenia, ustalenia granic i nazw gmin oraz siedzib ich władz, ustalenia granic niektórych miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta (Dz.U. z 2009r. Nr 120, poz.1000), na podstawie którego 1 stycznia 2010r. w granice miasta Szczecinka włączono wsie: Świątki i Trzesieka.

Program jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie. Nie stanowi aktu prawa miejscowego, lecz jest narzędziem polityki administracyjnej w zakresie prac z dziedziny ochrony zabytków. Zawiera szerokie spektrum zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym miasta: kontekst historyczny, omówienie zachowanego zasobu materialnego dziedzictwa, jego mocnych i słabych stron, uwarunkowań prawnych, ale przede wszystkim wytycza cele strategiczne i określa zadania opieki nad zabytkami w perspektywie najbliższych czterech lat. Realizacja tego programu niewątpliwie przyczyni się do poprawy stanu zachowania zabytków, do wzmacniania tożsamości lokalnej i rozwoju społeczeństwa.

Głównym zamierzeniem niniejszego opracowania, podobnie jak „Gminnego Programu opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2009-2012”, jest zainicjowanie zintegrowanych działań służb konserwatorskich, właścicieli obiektów zabytkowych, jednostek samorządu terytorialnego oraz środowisk naukowych i badawczych na rzecz opieki nad zabytkami i upowszechnienia dziedzictwa kulturowego Miasta Szczecinek¹.

---

¹ w przygotowaniu niniejszego programu wykorzystano z „Poradnika metodycznego - gminny program opieki nad zabytkami” opracowanego przez zespół powołany przez dyrektora Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji zabytków w Warszawie w 2008 roku. <http://www.nid.pl/idm,872,gminny-program-opieki-nad-zabytkami.html>

2. CELE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zabytki - materialne i niematerialne dobra kultury - zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa (art.5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Przygotowanie i realizacja programu opieki nad zabytkami, będącego istotnym instrumentem realizacji interesu publicznego, należy do ustawowych obowiązków samorządu nałożonym art.87 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003r. Nr 162, poz.1568 z późn. zm.)².

Według ww. ustawy do zadań samorządu należy wspieranie rozwoju kultury oraz sprawowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym i jego racjonalne wykorzystanie. Kompetencje te realizowane są m.in. poprzez działania właścicielskie wobec zabytków stanowiących własność samorządu i jego jednostek, utrzymywanie jednostek specjalistycznych w zakresie zabytkoznawstwa i muzealnictwa, uchwalanie dokumentów strategicznych i programowych regulujących działania w zakresie współpracy.

W przypadku Miasta Szczecinek gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje Rada Miasta, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W budżecie miasta należy zabezpieczyć środki na realizację Programu.

W myśl art.87 ust.2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami programy opieki mają na celu w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych (wojewódzkich, powiatowych, gminnych) wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

---

²Art.87 ust.1 ustawy o ochronie zabytków brzmi: „Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami”.

Reasumując: podstawowym celem sporządzania i realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami jest utrzymanie walorów krajobrazu kulturowego i zabytków na terenie władania samorządu, poprzez różnorodne działania związane bezpośrednio z materialną substancją zabytków, ich zagospodarowania w różnych formach nie powodujących uszczerbku dla zabytkowych wartości, jak i działania zmierzające do podniesienia wiedzy o zabytkach i świadomości potrzeby utrzymania dziedzictwa kulturowego. Program stanowi podwalinę współpracy między samorządem, właścicielami zabytków a organami ochrony zabytków. Jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań zmierzających do zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

„Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2013-2016” koresponduje z założeniami dokumentów programowych gminy, województwa zachodniopomorskiego oraz dokumentami krajowymi.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

Uwarunkowania zewnętrzne, w tym prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, w czasie sporządzania niniejszego programu w zasadniczym kształcie pozostają niezmienione od czasu opracowania „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2009-2012”.

3.1. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w ustaleniach międzynarodowych

Najistotniejsze dla dziedzictwa kulturowego ustalenia międzynarodowe, przyjęte przez Polskę to:

- **Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego** z dnia 16 listopada 1972r. (Dz.U. z 1976r. Nr 32, poz.190) przyjęta na sesji w Paryżu przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury. Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączenia ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego; podejmowania środków prawnych, naukowych, technicznych, administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji tego dziedzictwa.
- **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) z dnia 16 stycznia 1992r.** (Dz.U. z 1996r. Nr 120, poz.564) sporządzona w La Valetta Konwencja dotyczy dziedzictwa archeologicznego, które stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”. Zobowiązuje do wprowadzenia systemu prawnej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniającego prowadzenie ewidencji archeologicznego dziedzictwa; łączenia potrzeb archeologii z wymaganiami planów zagospodarowania; zapewnienia finansowego wsparcia dla badań archeologicznych od władz państwowych, regionalnych i gminnych.

- **Europejska Konwencja Krajobrazowa z dnia 22 października 2000r.** (Dz.U. z 2006r. Nr 14, poz.98). Podpisana we Florencji konwencja zobowiązuje do: ustanowienia i wdrożenia polityki ukierunkowanej na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazu, który przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych i jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. W konwencji tej zwrócono uwagę na współpracę transgraniczną (na szczeblu regionalnym i lokalnym) służącą przygotowaniu i wdrażaniu wspólnych programów dotyczących krajobrazu (krajobrazy transgraniczne).
- **Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego z dnia 20 października 2005r. sporządzona w Paryżu** (Dz.U. z 2007r. Nr 215, poz.1585). Celami konwencji są m.in.: ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego; tworzenie takich warunków dla kultur, aby mogły się w pełni rozwijać i swobodnie na siebie oddziaływać w sposób przynoszący im wzajemne korzyści; promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej; potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem dla wszystkich krajów. Za zasady uznano: komplementarność ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju - z uwagi na fakt, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, a kulturowe aspekty rozwoju są równie istotne jak jego aspekty ekonomiczne. Ochrona, promowanie, zachowanie różnorodności kulturowej są podstawowym warunkiem trwałego oraz zrównoważonego rozwoju dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

3.2.Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce

3.2.1.Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz.U. z 1997r. Nr 78, poz.483) w przepisach art.5 i art.6 ust.1 oraz art.86 objęła zabytki ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela.

3.2.2.Zasady ochrony określone w ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003r. Nr 162, poz.1568 z późn. zm.)

Podstawowym aktem prawa regulującym ochronę i opiekę nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003r. Nr 162, poz.1568 z późn. zm.) wraz z aktami wykonawczymi, w której określono przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi³.

---

³ Akty wykonawcze:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. z 2005r. Nr 112, poz. 940);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2004r. Nr 212 poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych z dnia 27 lipca 2011r. (Dz.U. z 2011r. Nr 165, poz.987);

Przedmiotem ochrony i opieki jest zabytek, którego definicja według art.3 pkt.1 ww. ustawy brzmi: „nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związana z jego działalnością i stanowiąca świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”. Art.6 ww. ustawy doprecyzował przedmiot ochrony wyraźnie wskazując, iż opiece i ochronie podlegają, bez względu na stan zachowania:

- zabytki nieruchome będące w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi⁴ i zespołami budowlanymi⁵, dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego, obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- zabytki ruchome będące w szczególności: dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami.
- zabytki archeologiczne⁶ będące w szczególności: pozostałościami terenowym pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
- ochronie mogą podlegać także zabytki niematerialne- nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2011r. Nr 113, poz.661);

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz.U. z 2004r. Nr 124, poz.1302);

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz.U. z 2004r. Nr 75, poz.706);

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz.U. z 2004r. Nr 71, poz.650);

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U. z 2004r. Nr 30, poz.259);

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 marca 2010r. w sprawie udzielenia dotacji na badania archeologiczne (Dz.U. z 2010r. Nr 64, poz. 396).

⁴wg art.3 pkt.12 ustawy o ochronie zabytków historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny to: „przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg”.

⁵wg art.3 pkt.13 ustawy o ochronie zabytków historyczny zespół budowlany to: „powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi”.

⁶wg art.3 pkt.4 ustawy o ochronie zabytków zabytek archeologiczny to: „zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem”.

Formą ochrony zabytków w myśl art.7 ww. ustawy jest: wpis do rejestru zabytków⁷; uznanie za pomnik historii⁸; utworzenie parku kulturowego⁹ lub też ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Według art.4 ww. ustawy ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków poprzez odpowiednie zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- uwzględnianie działań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Można to osiągnąć dzięki posiadaniu przez samorząd gminy kompetencji do ustanowienia prawnej ochrony poprzez utworzenie parku kulturowego oraz sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z odpowiednimi zapisami dotyczącymi ochrony dziedzictwa kulturowego¹⁰. Art.19 ust.1 ww. ustawy nakłada obowiązek uwzględnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; zabytków nieruchomości znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków i parków kulturowych jak również (art.19 ust.2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami.

---

⁷wg art.9 ustawy o ochronie zabytków: „do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy”. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wg art.10 ww. ustawy do rejestru zabytków wpisuje się zabytek ruchomy decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu (w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej) lub też na wniosek właściciela tego zabytku. Rejestr zabytków dla Miasta Szczecinek prowadzi Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Szczecinie.

⁸wg art.15 ustawy o ochronie zabytków uznanie za pomnik historii następuje na mocy Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

⁹art. 16 ustawy o ochronie zabytków stwierdza: „Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej”.

¹⁰obowiązek wynikający również z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2012r. poz.647).

Równocześnie art.18 ww. ustawy precyzuje, iż ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy:

- sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej;
- analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu;
- strategii rozwoju gmin;
- studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Warto również zaznaczyć, że w myśl art.5 ww. ustawy, opieka nad zabytkiem sprawowana przez właściciela lub jego posiadacza polega na zapewnieniu warunków do:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

3.2.3.Zasady ochrony określone w ustawie z dnia 8 marca1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001r. Nr 142, poz.1591 z późn. zm.)

W myśl art.7 ust.1 pkt.9 tej ustawy do zadań własnych gminy należy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty (...). W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

3.2.4.Zasady ochrony określone w pozostałych aktach prawnych

Uregulowanie prawne dotyczące ochrony zabytków znajdują się także w:

- ustawie z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2012r. poz.647): w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu. Zgodnie z art.17 pkt.6 lit.b tiret 8 ww. ustawy miejscowe plany są uzgadniane z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- ustawie z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2010r. Nr 243, poz.1623);

- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008r. Nr 25, poz. 150) z aktami wykonawczymi, z której wynika obowiązek wykonania opracowania ekofizjograficznego do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (art.72 ust.4 i 5) z uwzględnieniem walorów zabytkowych;
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2004r. Nr 92, poz. 880);
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2010r. Nr 102, poz.651 z późn. zm.) uwzględnia się w niej ochronę krajobrazów (zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu), a wśród walorów chronionych wymienia wartości kulturowe. Jedną z form ochrony wg tejże ustawy są parki krajobrazowe- obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, ale także walory historyczne i kulturowe;
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2003r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.);
- ustawie z dnia 21 listopada 1996r. o muzeach (Dz.U. z 1997r. Nr 5, poz.24 z późn. zm.);
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (Dz.U. z 2012r. poz. 642);
- ustawy z dnia 14 lipca 1983r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2006r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.).

3.3.Ochrona dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych

3.3.1.Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015

(dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006r.)

W Strategii Rozwoju Kraju, pomimo znacznego stopnia ogólnikowości, ochrona i właściwe użytkowanie środowiska kulturowego zawarte jest zarówno w uwarunkowaniach i przesłankach do rozwoju kraju, jak również przy określaniu priorytetów. Podkreślono, że „walory środowiska naturalnego w połączeniu ze znacznym potencjałem kulturowym oraz korzystnym położeniem w środku kontynentu na skrzyżowaniu ważnych dróg europejskich, czynią z naszego kraju atrakcyjne miejsce do zwiedzania i wypoczynku. Dla wielu słabiej uprzemysłowionych, atrakcyjnych środowiskowo regionów Polski, turystyka stanowi podstawową szansę rozwoju”.

W priorytecie 1 dotyczącym wzrostu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, zakłada się podejmowanie działań na rzecz znaczącego ograniczenia przestrzeni trwale zagospodarowanej, zwłaszcza w obszarach cennych przyrodniczo i kulturowo.

W priorytecie 2 odnoszącym się do poprawy stanu infrastruktury technicznej i społecznej stwierdzono: „równoległe z budową nowych obiektów kultury będą rozwijane działania nakierowane na zachowanie, ochronę i rewitalizację materialnego dziedzictwa kulturowego, poprzez renowację, konserwację, adaptację obiektów zabytkowych dla celów kulturalnych i turystycznych, a także wdrożenie systemu monitoringu i zabezpieczeń tych obiektów”.

Także w zadaniach służących realizacji innych priorytetów podkreśla się, że zabytki jako potencjał i jednocześnie dobro kultury, wymagają nakładów na właściwe utrzymanie.

3.3.2.Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013

z Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 (dokument wdrożeniowy: Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004 – 2013”).

Ochrona i rewaloryzacja zabytków została uznana za jeden z podstawowych celów strategicznych, a za cele cząstkowe uznano m.in.: tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków, kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na funkcje kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych, podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

W Uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 wprowadzono programy operacyjne służące wdrażaniu strategii powiązane z funduszami znajdującymi się w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Powołano program operacyjny „Dziedzictwo Kulturowe” z programami szczegółowymi uwzględniającymi m.in.:

- rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych;
- rozwój instytucji muzealnych;
- ochronę zabytków archeologicznych;
- tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego;
- ochronę zabytkowych cmentarzy.

3.3.3.Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami

(wynikający z art.84 i art.146 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

Prace nad przygotowaniem krajowego programu ochrony zabytków rozpoczęto na początku 2004r. powołaniem Zespołu, który opracował: Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami (zatwierdzonego w dniu 10 maja 2004r przez Ministra Kultury).

We wstępie do Tez określono główne cele programu, którymi są m.im. wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. Celem jest także stworzenie wykładni porządkującej sferę ochrony poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich¹¹:

- zasady *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić);
- zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
- zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych);

---

¹¹Wymienione zasady dotyczą zarówno konserwatorów- pracowników urzędów, profesjonalnych konserwatorów- restauratorów dzieł sztuki, konserwatorów- architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników, w tym duchownych- codziennych konserwatorów zabytkowych świątyń.

- zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to) co na oryginał działa niszcząco;
- zasady czytelności i odróżnialności ingerencji;
- zasady odwracalności metod i materiałów;
- zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

W rozdziale 2 „Uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami”, zagadnienia zostały opisane w sposób określający po pierwsze cel, a następnie kierunki działania. Dotyczy to w szczególności stanu zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych, stanu zabytków techniki, pomników historii, obiektów z Listy Dziedzictwa Światowego UNESCO (dla tych tematów wspólnym jest utworzenie krajowej ewidencji w systemie cyfrowym oraz monitoring stanu i sposobów wykorzystania) stanu służb konserwatorskich, stanu opieki nad zabytkami i wreszcie stanu uregulowań prawnych.

Rozdział 3 „Działania o charakterze systemowym” mówi o powiązaniu ochrony zabytków z polityką ekologiczną, architektoniczną i przestrzenną, celną i bezpieczeństwa państwa. Równocześnie wskazuje na potrzebę wypracowania strategii ochrony dziedzictwa i wprowadzenie jej do polityk sektorowych.

W rozdziale 4 „System finansowania” omówione są aspekty stworzenia sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.

W kolejnym, rozdziale 5 „Dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania” omówione jest dokumentowanie poprzez tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach oraz stanie zabytków w Polsce. Oprócz tego postuluje się w tym dokumencie wypracowanie spójnego systemu dokumentowania badań, stanu zachowania oraz określania i certyfikacji wartości zabytkowych, wspólnego dla wszystkich typów zabytków; monitorowanie - poprzez gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa oraz ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych.

Rozdział 6 „Kształcenie i edukacja” porusza fundamentalne zagadnienie stałej pracy nad wzrostem świadomości, dotyczącym wartości dziedzictwa kulturowego i jego ochrony w życiu i prawidłowym funkcjonowaniu społeczeństwa.

W rozdziale 7 „Współpraca międzynarodowa” opisane są zagadnienia mające na celu wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.

3.4. Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w dokumentach samorządu województwa zachodniopomorskiego

Jednym z najważniejszych obszarów działań województw samorządowych, utworzonych z dniem 1 stycznia 1999r. jest programowanie i koordynacja rozwoju. Realizacja działań odbywa się przez opracowywanie strategii rozwoju województwa i tematycznych programów wojewódzkich.

Samorząd Województwa prowadzi politykę rozwoju województwa we współdziałaniu z administracją rządową i samorządową, w której jednym z ważnych czynników jest wspieranie rozwoju kultury oraz ochrona i racjonalne wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego, promocja walorów i możliwości rozwojowych województwa. Także pobudzenie aktywności gospodarczej oraz inicjatyw gospodarczych „okołozabytkowych” jak np. agroturystyka, imprezy z wykorzystaniem zabytków, kulturowe szlaki turystyczne, rewitalizacja historycznych jednostek osadniczych, adaptacja zabytków do celów gospodarczych, itp. Poza tym wskazane jest: zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnianiu potrzeb przyszłych pokoleń, kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego- planowanie regionalne.

3.4.1. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020

(przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr XLII/428/10 z dnia 22 czerwca 2010.)

W ww. dokumencie, zawierającym diagnozę stanu województwa, przedstawiono charakterystykę krajobrazu kulturowego ze wskazaniem najcenniejszych zespołów zabytków oraz identyfikację kluczowych problemów, do których zaliczono:

- zły stan zabytków,
- zbyt małe nakłady na rewitalizację i renowację zasobów środowiska kulturowego,
- słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego,
- problemy rozwojowe na obszarach założeń staromiejskich,
- brak środków i mechanizmów wsparcia rewitalizacji starej zabudowy mieszkaniowej, zabudowy przemysłowej i powojkowej.

Wśród 6 zdefiniowanych w SRWZ celów strategicznych problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami została wskazana w:

- celu strategicznym nr 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania (cel kierunkowy: Wzrost konkurencyjności województwa w krajowym i zagranicznym ruchu turystycznym);
- celu nr 3: Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu;
- celu nr 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka rolno (cel kierunkowy: Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych);
- celu nr 6: Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu (cele kierunkowe: Wzmacnianie tożsamości i integracji społeczności lokalnej, Rozwijanie dorobku kulturowego jako fundamentu tożsamości regionalnej).

W dokumencie uzupełniającym SRWZ p.t. „Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego” wysoko oceniono rozwój kulturalny i znaczenie sztuki w kondycji społeczności lokalnej oraz znaczenie dziedzictwa historycznego w budowie tożsamości społecznej. Dokument ten wskazuje, iż właściwa identyfikacja obszaru województwa pod względem zasobów kulturowych, historycznych i turystycznych umożliwi wykreowanie atrakcyjnych produktów turystyki. Ta identyfikacja w ogólnym rozrachunku spowoduje zahamowanie degradacji przestrzeni przez nieskoordynowaną działalność inwestycyjną. Także w priorytecie dotyczącym kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego wspomniano o zachowaniu środowiska przyrodniczego i kulturowego (w tym historycznych kształtów wartościowych zespołów urbanistycznych i architektonicznych), jako istotnych składników atrakcyjności województwa.

Problematyka ochrony zabytków została rozwinięta m.in. w celach operacyjnych:

- Wspieranie działań służących umocnieniu tożsamości regionalnej przy zachowaniu różnorodności tradycji, dorobku i dziedzictwa kulturowego.
- Przeciwdziałanie degradacji przestrzeni przez nieskoordynowaną działalność inwestycyjną.
- Racjonalizacja wykorzystania przestrzeni zagospodarowywanej i przekształconej- jako priorytet nr 1 zapisano: „Rewaloryzacja i rewitalizacja centrów miejskich”
- Integracja społeczności regionu- jako priorytet nr 2 zapisano potrzebę badania i dokumentowania historii oraz teraźniejszości regionu.

3.4.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (uchwała Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XLV/530/10 z dnia 19 października 2010r.)

Na podstawie analizy walorów, stanu zachowania i zagrożeń, ustalono zasady i kierunki ochrony dziedzictwa kulturowego, wskazując na potrzebę ochrony w planach zagospodarowania przestrzennego dziedzictwa tworzącego walor lokalnych krajobrazów. W celu ochrony krajobrazu wskazano obszary, które należy wyłączyć z potencjalnej lokalizacji inwestycji o dużym wpływie na krajobraz, jak siłownie wiatrowe. Są to m.in.: istniejące i projektowane w planach zagospodarowania przestrzennego i w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin przyrodnicze obszary chronione wraz z otulinami, panoramy i osie widokowe, przedpoła ekspozycji z dróg o nawierzchni utwardzonej i przyrodnicze dominanty przestrzenne oraz sylwetki historycznych układów osadniczych, obszary wykluczone z zainwestowania ze względów kulturowych.

Zwrócono uwagę na fakt, że „atrakcyjność turystyczną województwa podnoszą interesujące zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu. Nie są one jednak należycie eksponowane, eksploatowane i promowane”.

3.4.3. Wojewódzki Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2008–2012 (uchwała Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XX/197/08 z dnia 17 czerwca 2008r.)

Na podstawie szczegółowej charakterystyki dziedzictwa kulturowego województwa zachodniopomorskiego oraz diagnozy stanu zachowania tego dziedzictwa określono cele i zadania, których realizacja powinna służyć zachowaniu, eksponowaniu i zahamowaniu procesów degradacji środowiska kulturowego. Za najistotniejsze cele można uznać:

- utrzymanie zabytków budujących krajobraz regionu;
- funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa;
- kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzeba jego zachowania dla przyszłych pokoleń;
- integracja zagadnień opieki nad zabytkami z zagadnieniami ochrony przyrody;
- poprawa materialnego stanu zasobów dziedzictwa kulturowego;
- stworzenie warunków finansowych i organizacyjnych do opieki nad dziedzictwem kulturowym regionu;
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości;
- edukacja regionalna;
- promocja walorów kulturowych regionu.

W dokumencie zawarto także zalecenia do sporządzenia powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami.

3.4.4. Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do roku 2015 (uchwała Sejmiku Województwa Nr XLIV/515 z dnia 14.09.2010r.)

W dokumencie tym dziedzictwo kulturowe uznano za oczywisty generator rozwoju turystyki. Sformułowano w nim cele, działania i inwestycje strukturalne służące budowie markowych produktów turystyki, m. in. turystyki kulturowej poprzez: rozwój infrastruktury szlaków historycznych i tematycznych, w tym oznakowanie tras przebiegu oraz atrakcji znajdujących się na szlakach, budowa parkingów dla odwiedzających, poprawa dojazdu do nich; renowacja obiektów zabytkowych.

3.5. Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w dokumentach Miasta Szczecinek

3.5.1. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Szczecinek na lata 2007-2013 (Uchwała Rady Miasta Szczecinek Nr XV/142/07 z dnia 3 grudnia 2007r.)

Program Rewitalizacji Miasta Szczecinek na lata 2007-2013 został opracowany przez firmę Doradztwo Gospodarcze DGA S.A. we współpracy z jednostkami organizacyjnymi Urzędu Miasta Szczecinek w listopadzie 2007r. Ważnym elementem i podstawą tego programu jest wielowątkowa analiza sytuacji miasta, która pozwoliła wskazać główne punkty w strategii jego rozwoju. Pokreślono w nim szczególnie ważny dla tego rozwoju obszar zainteresowania, t.j. obszar turystyki i rekreacji w oparciu o walory kulturowe i krajobrazowe.

Wykazano, że zasób wartości kulturowych powinien być przedmiotem troski nie tylko władz samorządowych, ale i samych mieszkańców, co w szerszej perspektywie przyczyni się do podniesienia atrakcyjności miasta. W dokumencie określono zagrożenia i działania niepożądane, które w sposób istotny przyczyniają się do obniżenia walorów przestrzennych, a także wskazano działania mogące przyczynić się do rozwoju Szczecinka jako miasta turystycznego. Z głównych zagrożeń dostrzeżono problem lokalizacji obiektów dysharmonizujących i „zaśmiecanie” krajobrazu substandardowymi budynkami oraz wielkoformatowymi reklamami. Podkreślono również konieczność uporządkowania zapleczy budynków, zlikwidowania zbędnych obiektów i uzupełnienie terenu zielenią, której niedostatek jest bardzo niekorzystny dla mieszkańców.

W celu poprawy jakości przestrzeni należy, wg programu, sukcesywnie wymieniać obiekty dysharmonizujące i zastępować je budynkami plombowymi o architekturze nawiązującej do zabudowy staromiejskiej. Dotyczy to przede wszystkim starej zabudowy zlokalizowanej w centrum miasta. Znajdująca się tam historyczna substancja mieszkalno-usługowa powinna zostać poddana remontom kapitalnym lub być wymieniana zgodnie z lokalną tradycją. Jest to istotne, gdyż krajobraz zabytkowy miasta, szczególnie w śródmieściu, został częściowo przekształcony powojennym budownictwem blokowym, pawilonami handlowymi oraz obiektami „tymczasowymi”. Dewastacji substancji historycznej dopełniły niskonakładowe inwestycje powodujące nieodwracalne skutki jak: wymiana stolarki, ocieplanie budynków, skuwanie oryginalnej dekoracji architektonicznej.

W programie wskazano na zagrożenia, wśród których największym jest zły stan techniczny obiektów zabytkowych i brak środków finansowych dla inwestowania w ich renowację. Podkreślono, że zagrożenie to jest mniejsze dla obiektów sakralnych i budowli prestiżowych, a znacznie większe zaniedbania można zauważyć w zabudowie mieszkaniowej. Podkreślono, że dawny styl zabudowy i klimat miasta z pocz. XX w. należy zachować i chronić przed niekorzystnymi przekształceniami.

3.5.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Miasta Szczecinek

Zgodnie z art.14 ust.8 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2012r. poz.647) plan miejscowy jest aktem prawa miejscowego. Jego ustalenia mają charakter normatywny i wiążą zarówno podmioty władzy, w tym organy administracji publicznej, jak i podmioty pozostające poza strukturą władzy. Plan miejscowy powinien zapewnić zachowanie i eksponowanie zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, ochronę i przywracanie ich do stanu właściwego oraz kształtowanie harmonijnego, współczesnego krajobrazu kulturowego z uwzględnieniem uwarunkowań historycznych i regionalnych.

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego Miasta Szczecinek zawarte są ustalenia dotyczące ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego, a także wszelkie aspekty zagospodarowania przestrzennego dla danego obszaru: przeznaczenia ustalonego i dopuszczalnego oraz sposobu i terminów tymczasowego zagospodarowania, także urządzania i użytkowania terenów, infrastruktury komunikacyjnej, zieleni, parametrów i wskaźników urbanistycznych, ochrony środowiska i przyrody.

W planach miejscowych zostały wskazane obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego, obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków, obiekty o walorach zabytkowych (np. elementy umocnień Wału Pomorskiego) oraz stanowiska archeologiczne¹². Ustalenia zawarte w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dotyczą w głównej mierze rozwiązań niezbędnych do zapobiegania degradacji dla zabytków, zapewnienia im ochrony oraz przywracania ich do jak najlepszego stanu. Przedmiotem ochrony budynków ujętych w gminnej ewidencji zabytków i wskazanych do ochrony w planach miejscowych są przede wszystkim ich historyczne bryły i elewacje, zewnętrzne detale architektoniczne oraz kształty otworów okiennych i drzwiowych. W przypadku bunkrów nakazano zachowanie ich gabarytów i formy zewnętrznej, zakazując ich rozbudowy i nadbudowy.

Na dzień sporządzenia niniejszego wykazu w granicach administracyjnych Miasta Szczecinek uchwalono następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w tym także plany dla dawnych wsi Świątki i Trzesieka, włączonych 1 stycznia 2010 roku w granice administracyjne Szczecinka:

- **Armii Krajowej-1** – obszar ograniczony ulicami: Wyszyńskiego, Kamienną, Armii Krajowej, Poniatowskiego, Kopernika oraz granicą działki ewidencyjnej nr 575/1 obręb 13 - uchwała Nr X/82/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 maja 2011r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 72, poz. 1337);
- **Centrum** – obszar ograniczony ulicami: Jana Pawła II, Kard. St. Wyszyńskiego, Powstańców Wielkopolskich, Placem Sowińskiego, Ordon, granicą działki ewidencyjnej nr 318 obręb 13 oraz ulicami Junacką i Podwale - uchwała Nr XXVIII/232/2012 z 24 września 2012r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 8 listopada 2012r., poz. 2385);
- **Cieślaka – Sikorskiego** - obszar ograniczony ulicami: Słupską, Cieślaka, Słowiańską, Sikorskiego, 28-go Lutego oraz terenami kolejowymi PKP - uchwała Nr XLII/385/06 Rady Miasta Szczecinek z 28 sierpnia 2006r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 100, poz. 1873)¹³;
- **Jezioro Trzesiecko** – obszar ograniczony: dz. nr 7 obr. 12, ul. Kościuszki, linią brzegową jeziora Trzesiecko - uchwała Nr XIV/117/07 Rady Miasta Szczecinek z 15 października 2007r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 121, poz. 2263)¹⁴;
- **Kaszubska - I** – obszar ograniczony ulicami: Szafera, Jana Pawła II, 1-go Maja, Narutowicza oraz rzeką Niezdobną uchwała Nr XVIII/143/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 grudnia 2011r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 13 stycznia 2012r., poz. 36);
- **Koszalińska-1** – obszar ograniczony: ul. Słupską, granicą miasta oraz terenami kolejowymi PKP - uchwała Nr XLIII/410/06 Rady Miasta Szczecinek z 4 października 2006r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 109, poz. 2116)¹⁵;

---

¹²Obiekty objęte ochroną konserwatorską w planach miejscowych Szczecinka zlokalizowane są przede wszystkim wzdłuż ulic: Boh. Stalingradu, Boh. Warszawy, Derdowskiego, Gdyńskiej, Grunwaldzkiej, Jana Pawła II, Jasnej, Jeziornej, Junackiej, Kamiennej, Kamińskiego, Kaszubskiej, Kilińskiego, Kochanowskiego, Kononickiej, Kopernika, Kosińskiego, Koszalińskiej, Kościuszki, Ks. Elżbiety, Kwiatowej, Lelewela, Limanowskiego, Lipowej, Lwowskiej, 1-go Maja, 3-go Maja, 9-go Maja, Matejki, Matusiewicz, Mickiewicza, Mierosławskiego, Miłej, Młynarskiej, Ogrodowej, Parkowej, Piłsudskiego, Skargi, Pl. Sowińskiego, Pl. Winniczego, E. Plater, Podwale, Pomorskiej, Powstańców Wlkp., Pułaskiego, Reja, Rzemieślniczej, Sadowej, Sikorskiego, Słowiańskiej, Słupskiej, Strażackiej, Szczecińskiej, Szkolnej, Toruńskiej, Traugutta, Wileńskiej, Winnicznej, Wojska Polskiego, Kard. St. Wyszyńskiego, Wyścigowej, Zamkowej i Zielonej.

¹³Zmiana planu Cieślaka-Sikorskiego- obejmuje obszar o symbolu:73P/U,74MN/U- uchwała NrXIV/106/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 5 września 2011r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 116, poz.2114).

¹⁴1)Zmiana planu Jezioro Trzesiecko- obejmuje obszar o symbolu 6UT- uchwała Nr X/81/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 maja 2011r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 72, poz.1336); 2) Zmiana planu Jezioro Trzesiecko- obejmuje zmianę § 11 oraz § 14 ust.3 i 4 tekstu uchwały w zakresie zasad modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji i infrastruktury technicznej- uchwała Nr XXIV/201/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 21 maja 2012r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 16 lipca 2012r., poz. 1650).

¹⁵1)Zmiana planu Koszalińska-1- obejmuje działkę nr 14 w obr.10 przy ul. Rybackiej- uchwała

- **Kilińskiego** – obszar ograniczony ulicami: Kościuszki, Lelewela, granicami działek ewidencyjnych nr 296 i 297 obręb 13, wspólną granicą działek ewidencyjnych nr 66/5 - działka ewidencyjna nr 1/4 obręb 11 oraz granicą działki ewidencyjnej nr 7 obręb 12 - uchwała Nr XXI/168/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 6 lutego 2012r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 12 marca 2012r., poz. 583);
- **Limanowskiego** – obszar ograniczony ulicami: Powstańców Wlkp., Kard. St. Wyszyńskiego, Kamińskiego, Mickiewicza, 3-go Maja - uchwała Nr XXXII/343/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 kwietnia 2009r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 52, poz. 1381);
- **Marcelin-1** –obszar ograniczony: ul. Słupską, granicą działek PKP nr 94 w obr. 15 i nr 11 w obr. 14 – uchwała Nr XVIII/180/04 Rady Miasta Szczecinek z 12 lipca 2004r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 71, poz. 1290);
- **Matejki** – obszar ograniczony ulicami: Kamińskiego, Wyszyńskiego, Klasztorną, Traugutta, Matejki, Piłsudskiego, Mickiewicza – uchwała Nr XLV/350/02 Rady Miasta Szczecinek z 21 maja 2002r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 50, poz. 1060);
- **Mierosławskiego** – obszar ograniczony ulicami: Mierosławskiego, Koszalińska, Jana Pawła II, Podwale, Boh. Warszawy- uchwała Nr XLIV/417/06 Rady Miasta Szczecinek z 23 października 2006r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 115, poz. 2221)¹⁶;
- **Mysia Wyspa** – plan obejmuje obszar działki ewidencyjnej nr 53/1 obręb 28 - uchwała Nr XXIII/188/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 marca 2012r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 11 maja 2012r., poz. 1025);
- **Narutowicza I** – obszar ograniczony ulicami: Koszalińską, Narutowicza, Kaszubską, granicą działki nr 6 w obr. 09 oraz granicą dz. nr 11 w obr. 04 – uchwała Nr XXXVIII/401/09 Rady Miasta Szczecinek z 28 października 2009r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 93, poz. 2652);
- **Narutowicza II** – obszar ograniczony: ul. Kaszubską (włącznie), granicą działki PKP nr 6 w obrębie 09, ul. Słupską (włącznie), ul. Lipową (włącznie), ul. Szafera, rzeką Niezdobną oraz ul. Narutowicza – uchwała Nr XXXIX/362/06 Rady Miasta Szczecinek z 5 czerwca 2006r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 92, poz. 1729)¹⁷;
- **Ordon-Mickiewicza** – obszar ograniczony: granicą działki nr 81/1 i 79 w obr. 12, ul. Mickiewicza, 3-go Maja, Ordon, granicą dz. nr 290 w obr. 13, przedłużeniem granicy dz. nr 290 oraz linią brzegową jeziora Trzesiecko - uchwała Nr XLIII/411/06 Rady Miasta Szczecinek z 4 października 2006r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 110, poz. 2150);
- **Parkowa** – obszar ograniczony ulicami: Ordon, Lelewela, Kościuszki, Boh. Warszawy, Junacką i granicą dz. nr 318 - uchwała Nr XXXI/335/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 marca 2009r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 50, poz. 1245);

Nr XXII/222/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 3 lipca 2008r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 73, poz. 1615); 2)Zmiana planu Koszalińska-1- obejmuje tereny o symbolach: 2.RM, 3.RM, 12.MN, 14.WS, 15.MN, 16.MN oraz części terenów o symbolach: 1.R, 8.R, 11.P/U, 13.R, 70.KDZ, 76.KDD- uchwała Nr LIII/548/10 Rady Miasta Szczecinek z dnia 8 listopada 2010r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 134, poz. 2691); 3) Zmiana planu Koszalińska-1- obejmuje obszar o symbolach: 4.U/P, 5.U/P, 6.U/P, 7.UC, 77.KOD, 78.KDD oraz część terenu o symbolu 76.KDD- uchwała Nr XII/89/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 czerwca 2011r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 93, poz. 1676); 4)Zmiana planu Koszalińska-1- zmiana §18 pkt1 lit.c i d tekstu podziału części terenu oznaczonego symbolem 7.MN na działki budowlane- uchwała Nr XXIV/200/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 21 maja 2012r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 16 lipca 2012r., poz. 1649).

¹⁶Zmiana planu Mierosławskiego- obejmuje obszar o symbolach: 9U/MW, 12 U, 13 U, 16 E, 18 KD-G, 20 KD-Z, 23 KD-L, 25 KD-D, 26 KPJ, 29 KDW, 31 KD-S - uchwała Nr XXIV/279/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 października 2008r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2009r. Nr 1, poz. 64).

¹⁷1)Zmiana planu Narutowicza II- zmiana § 27 pkt5 tekstu dotyczącego ustaleń w zakresie ochrony środowiska i przyrody oraz uchylenie pkt. 2 w § 11 tekstu uchwały- uchwała Nr XXXVIII/400/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 października 2009r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 93, poz. 2651) 2)Zmiana planu Narutowicza II – obejmuje obszar o symbolach: 35ZP; 36U/Z; 53KdZ oraz części terenów o symbolach: 26ZP; 51KDI - uchwała Nr XXXIX/411/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 23 listopada 2009r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2010r. Nr 6, poz. 119).

- **Pilska** – uchwała Nr XXXIX/364/06 Rady Miasta Szczecinek z 5 czerwca 2006r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 93, poz. 1738)¹⁸;
- **Polna-1** – obszar ograniczony ulicami: Kołobrzeską, Koszalińską i Polną– uchwała Nr XXI/223/04 Rady Miasta Szczecinek z 29 listopada 2004r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2005r. Nr 13, poz. 239)¹⁹;
- **Polna-2** – obszar ograniczony ulicami: Kosińskiego, Polną, Mierosławskiego i Kościuszki uchwała Nr XXVIII/271/05 Rady Miasta Szczecinek z 23 maja 2005r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 56, poz. 1290)²⁰;
- **Polna-3** – obszar ograniczony ulicami: Kosińskiego, Kościuszki, Karlińską i Polną - uchwała Nr XIX/182/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 17 marca 2008r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 42, poz. 924);
- **Raciborki** – obszar ograniczony: ul. Fabryczną, granicą dz.: Nr 38/5, 34/1, częścią dz. nr 23/2 w obr. 21, ul. Pilską, granicą miasta, granicą dz. nr: 70, 69, 67, 66, 65, 63, 49/3, 48, 46, 45 w obr. 22, częścią dz. nr 62 w obr. 22 oraz granicą miasta – uchwała Nr XVIII/181/04 Rady Miasta Szczecinek z 12 lipca 2004r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 71, poz. 1291);
- **Szkolna** – obszar ograniczony ulicami: Koszalińską, Jana Pawła II, 1-go Maja, Zieloną – uchwała Nr XLI/430/09 Rady Miasta Szczecinek z 21 grudnia 2009r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2010r., Nr 11, poz. 224)
- **Szczecińska** – obszar ograniczony granicą miasta, linią brzegową jeziora Trzesiecko, granicą dz. nr 79 w obr. 12, ul. Mickiewicza, Piłsudskiego, 28-go Lutego oraz terenami kolejowymi PKP - uchwała Nr XLII/384/06 Rady Miasta Szczecinek z 28 sierpnia 2006r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 100, poz. 1872);
- **Szczecińska I** – obszar obejmuje: część działki ewidencyjnej nr 476 obręb 20 oraz fragment przyległego do niej pasa drogowego ulicy Czaplinceckiej - uchwała Nr XXVIII/233/2012 z 24 września 2012r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 8 listopada 2012r., poz. 2386)
- **Świątki I** – plan miejscowy obejmuje obszar położony w Szczecinku - część obrębu geodezyjnego nr 27 - uchwała Nr X/80/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 maja 2011r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 72, poz. 1335);
- **Trzesieka I** – plan miejscowy obejmuje obszar położony w Szczecinku - części obrębów geodezyjnych nr: 28, 11, 12 - uchwała Nr VIII/65/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 marca 2011r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 57, poz. 1037);
- **Wiatraczna I** – obszar w rejonie ulic: Wiatraczna, 1-go Maja, Zielona, M. Konopnickiej oraz część ul. Wiatracznej – uchwała Nr XXXVI/279/01 Rady Miasta Szczecinek z 30 października 2001r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 54, poz. 1617);

¹⁸1)Zmiana planu Pilska –teren o symbolach: 8 R, 7 R do rowu melioracyjnego, 9 RU, 10 RM, 11 K, E, 166 KDz, 200 KDW, 131 U oraz 130 RU - uchwała Nr XV/145/07 Rady Miasta Szczecinek z dnia 3 grudnia 2007r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2008r. Nr 5, poz. 142); 2)Zmiana planu Pilska –zmiana § 44 pkt3 lit. b i c tekstu uchwały; zmianę § 20 pkt 3 lit. e tekstu uchwały dotyczącego warunków zabudowy i sposobu zagospodarowania wraz ze zmianą § 2- uchylenie pkt. 9 oraz uchylenie pkt. 1 w § 11 tekstu uchwały - uchwała Nr XXXVIII/399/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 października 2009r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 93, poz. 2650); 3)Zmiana planu Pilska- obejmuje teren o symbolach: 50ZL(A10), 51R(A10), 52E(A10) i 53Uk(A10)- uchwała Nr XLII/449/10 Rady Miasta Szczecinek z dnia 25 stycznia 2010r. (Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 21, poz. 447); 4) Zmiana planu Pilska – obejmuje obszar o symbolach: 109RM, 110R i 111RM; zmianę § 15 pkt 3 lit.b tiret drugi tekstu uchwały, uchylenie lit. a w pkt. 4 § 15 uchwały uchwała Nr XII/90/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27.06.2011r. (Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 93, poz. 1677); 5)Zmiana planu Pilska – obejmuje obszar o symbolach: 134RM 135RM, 136E, 137RM, 138RM, 139R, 195KDD, 198KDW, 199KDW- uchwała Nr XXVI/223/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 2 lipca 2012r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z dnia 17 sierpnia 2012r., poz. 1926.

¹⁹1)Zmiana planu Polna-1 obejmująca teren o symbolu 5U w zakresie zmiany § 40 ust. 3 tekstu- uchwała Nr XXIII/255/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 15 września 2008r. (Dz. Urz. Woj. Zach.Nr 88, poz. 1866); 2) Zmiana planu Polna-1–obejmuje obszar o symbolach: 1 U, 1 UK, WS, ZP, 1 US, 11 KDW, 1 KD-G, 2 U oraz część terenu oznaczonego symbolem 2/2 MW/U - uchwała Nr XV/120/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 18 października 2011r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 134, poz. 2422).

²⁰Zmiana planu Polna-2- zmiana § 45 pkt 1 tekstu uchwały uchwała Nr XXXIII/398/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 października 2009r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 93, poz. 2649)

- **Wiatraczna II** – obszar ograniczony ul. Koszalińską, Zieloną, Konopnickiej, granicą działek Nr: 257, 256, 255, 181 w obr. 08, ul. Wiatraczną, granicą działek nr 183 w obr. 8, ul. Kaszubską oraz ul. Narutowicza - uchwała Nr XXXIX/363/06 Rady Miasta Szczecinek z 5 czerwca 2006r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 93, poz. 1737);
- **Winniczna** – obszar ograniczony ulicami: Kard. St. Wyszyńskiego, Lipową, Cieślaka, Kopernika i granicą dz. nr 575/1 - uchwała Nr XXXIII/354/09 Rady Miasta Szczecinek z 10 czerwca 2009r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 59, poz. 1587);
- **28 Lutego** – obszar ograniczony ulicami: Kopernika, Słowiańską, Sikorskiego, 28-go Lutego, Piłsudskiego, Matejki, Traugutta – uchwała Nr XXXI/305/05 Rady Miasta Szczecinek z 7 listopada 2005r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2006r. Nr 15, poz. 273)²¹;
- **Zachód III** (II edycja) – obszar ograniczony ul. Kościuszki, ul. Karlińską, granicą dz. nr 43/4 obr. 5 oraz granicą dz. nr 8/16 - uchwała Nr XLII/386/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 sierpnia 2006r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 100, poz. 1874)²²;

Trwają prace nad sporządzeniem następujących planów miejscowych i zmianą części mpzp:

- **28 Lutego I** – obszar ograniczony ul.: Kopernika, Słowiańska, Armii Krajowej i Poniatowskiego;
- **28 Lutego II** – obszar ograniczony ul.: 28-go Lutego, Armii Krajowej i Sikorskiego;
- **28 Lutego III** – obszar ograniczony ul.: 28-go Lutego, Przemysłowa, Warszawska, Klasztorna i Kamienna;
- **Zmiana planu Narutowicza II** – zmiana planu obejmuje obszar położony w Szczecinku, który w planie zagospodarowania przestrzennego "Narutowicza II" stanowi teren 33 MW2/U oraz część terenu oznaczonego symbolem 30 MN/MW1/U;
- **Zmiana planu Szczecińska** – zmiana obejmuje zmianę § 4 pkt 3 tekstu uchwały w zakresie dopuszczenia na terenach usług (U) wydzielienia w istniejących budynkach usługowych po jednym lokalu mieszkalnym lub realizacji budynków usługowych z jednym lokalem mieszkalnym - bez zmiany rysunku planu;
- **Zmiana planu Polna-3** – zmiana obejmuje zmianę § 47 ust. 3 pkt 2, 3, 4 i 5 tekstu uchwały w zakresie zmiany wysokości zabudowy, geometrii dachów i powierzchni zabudowy - bez zmiany rysunku planu;
- **Zmiana planu Limanowskiego I** – obszar planu obejmuje działki ewidencyjne nr: 782/1, 801/1, 802/1 obręb 0013;
- **Zmiana planu Ordon-Mickiewicza I** – obszar, który stanowią działki ewidencyjne nr: 76, 77/4, 77/5, 77/6, 77/7, 77/9, 77/10, 78/1, 78/2 obręb 0012;
- **Zmiana planu Koszalińska -2** – obszar położony w Szczecinku, który stanowią część działek ewidencyjnych nr: 3 obręb 0001, 2/20, 4/2 obręb 0002 oraz działka ewidencyjna nr 2/2 obręb 0002;
- **Zmiana planu Winniczna I** – obszar stanowiący tereny oznaczone symbolami: 39MW, 40U, 41KDW, 43MW/U, 44E, 45KDW, 46U i 47U; 26U i 27ZP; 17MW/U;
- **Zmiana planu Pilska** – zmiana planu obejmuje zmianę § 42 pkt 3 lit. b i c oraz § 43 pkt 3 lit. b i c tekstu uchwały w zakresie zmiany powierzchni zabudowy i powierzchni biologicznie czynnej - bez zmiany rysunku planu.

²¹Zmiana planu 28 Lutego- obejmuje teren o symbolach 27 MW; 24 MN - uchwała Nr XXXIX/412/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 23 listopada 2009r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2010r. Nr 6, poz. 120)

²²1)Zmiana planu Zachód III - obejmuje obszary 6MN,U i 28Utm - uchwała Nr XIV/104/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 5 września 2011r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 116, poz. 2112); 2) Zmiana planu Zachód III- zmiana § 17 pkt 3 lit. c oraz § 4 pkt 7 lit. a tekstu uchwały- uchwała Nr XIV/105/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 5 września 2011r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 116, poz. 2113)

3.5.3.Strategia Rozwoju Miasta Szczecinek na lata 2008-2017

opracowana w ramach prac doradczych stowarzyszenia „Partnerzy dla Samorządu” (uchwała Nr XVII/ 164/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 stycznia 2008r.)

Strategia jest planem zamierzeń pokazującym kierunki rozwoju Miasta Szczecinek. Wyznacza projekty zbieżne z misją miasta, której celem jest rozwój usług turystycznych, zapewnienie bezpieczeństwa, poszanowanie przyrody oraz stwarzanie przyjaznych warunków życia mieszkańców i funkcjonowania przedsiębiorców.

Określono w nim cele strategiczne np. poprawę życia mieszkańców poprzez m.in. rewitalizację obszarów miejskich, obejmującą aspekt: społeczno-ekonomiczny i architektoniczno-przestrzenny.

W ramach programów prowadzących do celów strategicznych jest rehabilitacja starej zabudowy i zaniedbanej przestrzeni miasta. Wymieniony jest remont obiektów zabytkowych m.in. wieży św. Mikołaja z XVI w., budynku szkoły muzycznej, adaptacja zabytkowego Zamku Księżąt Pomorskich w Szczecinku na Centrum Szkoleniowo – Konferencyjne z miejscami noclegowymi i infrastrukturą niezbędną do organizowania kongresów, zjazdów, konferencji, spotkań biznesowych oraz szkoleń, adaptacja budynku przy ul. Mickiewicza znajdującego się w obrębie dawnych zabudowań zamkowych na centrum spotkań i wymianę grup polsko - niemieckich. Ponadto - zagospodarowanie terenu Wzgórza św. Jerzego, remont pomieszczeń obserwatorium Adama Giedrysa w zabytkowej kamienicy przy ul. Kościuszki 10 oraz muszli koncertowej znajdującej się na terenie parku.

3.5.4.Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta Szczecinek na lata 2007-2010 wraz z prognozą na lata 2011-2013 (uchwała Nr VI/38/07 Rady Miasta Szczecinek z dnia 26 lutego 2007r.)

Wieloletni Plan Inwestycyjny to dokument, który zawiera listę zadań inwestycyjnych przewidzianych do realizacji oraz kolejność ich wykonywania wraz z opisem rzeczowym i określonymi źródłami finansowania, ujętym w rozbiciu na poszczególne lata. Daje on podstawy do stworzenia systemu zarządzania inwestycjami Miasta Szczecinek, którego głównym celem jest:

- uwzględnienie potrzeb mieszkańców Miasta Szczecinek w procesie jego kształtowania;
- utrzymanie kontroli nad jakością techniczną i terminowością wykonania zadań inwestycyjnych;
- utrzymanie kontroli nad kosztami inwestycji umieszczonych w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym;
- zapewnienie stałego monitorowania etapu przygotowania i realizacji inwestycji.

W Wieloletnim Planie Inwestycyjnym ujęto remonty obiektów zabytkowych, wskazanych już w wyżej wymienionych dokumentach m.in.:

- remont zabytkowej wieży św. Mikołaja z XVI w. planowany na lata 2011-2013;
- rewitalizacja śródmieścia Szczecinka 2008-2013.

4. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

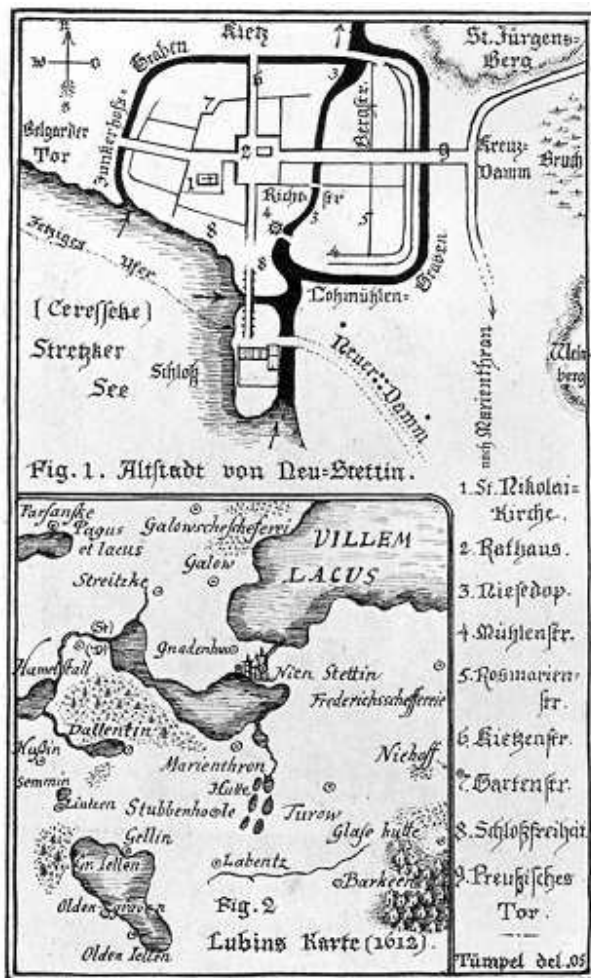
4.1. Cel opracowania

Dokonanie ogólnej charakterystyki zasobu zabytków znajdujących się na terenie Miasta Szczecinek ma na celu określenie obiektów i zespołów obiektów, które należy chronić i otoczyć opieką. Skuteczna opieka nad zabytkami wymaga od samorządu nie tylko wiedzy dotyczącej wartości zabytków zlokalizowanych na terenie miasta, lecz także dostrzegania występujących problemów i reagowania na pojawiające się zagrożenia.

4.2. Uwarunkowania historyczne stanu krajobrazu kulturowego i zasobu. Zarys rozwoju urbanistycznego i architektura Miasta Szczecinek

Szczecinek jest miastem o szczególnie interesującej historii, sięgającej jeszcze czasów przedlokacyjnych. Ślady najstarszego osadnictwa w okolicach dzisiejszego miasta, pochodzą z epoki brązu. Na okres wczesnego średniowiecza datowane są grodziska: obronne na dzisiejszym wzgórzu Przemysława i "Zamek" położone nad brzegiem jeziora. Miasto, jako organizm w dzisiejszym rozumieniu, powstało w połowie XIV w. w pobliżu istniejącej słowiańskiej osady Kiecz - usytuowanej na południowym brzegu jeziora Wielimie. Dokładna data lokacji miasta na prawie lubeckim nie jest znana, gdyż dokument lokacyjny zaginął. W niemieckiej literaturze fachowej, a później także polskiej, przyjęto jako najbardziej prawdopodobny czas lokacji rok 1310r., a samą lokację wiązano z osobą księcia Wacława IV. Proces lokacyjny trwał dość długo i dopiero około połowy XIV w. został zakończony.

Na założenie miasta wybrano obszar stosunkowo płaski, o lekkim skłonie na południe, w kierunku jeziora Trzesiecko. Teren otaczający miasto jest bardzo urozmaicony pod względem form geomorfologicznych i wznosi się od 132 do 160 m n.p.m. (dane współczesne). To właśnie miejsce lokacji i uwarunkowania terenowe - poza problemami natury politycznej i finansowej - zadecydowały o możliwościach rozwoju i obecnym kształcie miasta. Przy lokacji wytyczono rynek i w miarę regularną sieć ulic przecinających się pod kątem prostym. Całą powierzchnię miasta podzielono na działki budowlane w kształcie prostokąta, przy czym do rynku przylegały krótszym bokiem. Zostały zabudowane w większości budynkami szczytowymi. Boczne uliczki otaczające rynek zasiedlone były przez rzemieślników na ogół tej samej specjalności, dlatego też pozostałością po tym są do dziś nazwy niektórych ulic np. ul. Szewska. W ciągu XIV w. na rynku wzniesiono ratusz jako siedzibę władz, a w południowo zachodnim kwartale, poza rynkiem, zbudowano pierwszy kościół w Szczecinku, pod wezwaniem św. Mikołaja. W miarę upływu czasu powstał przy nim cmentarz. Miasto otoczono wałami ziemnymi wzmocnionymi palisadą i fosą. Od południa miasto chronił, zbudowany na przybrzeżnej wyspie na potrzeby książąt pomorskich, zamek i wody jeziora. Do miasta wiodły trzy bramy: od zachodu - Kołobrzaska, zwana też Białogardzką, od wschodu - Gdańska lub Pruska i najmniejsza, od południa, łącząca miasto z zamkiem książęcym. Na zachód od miasta, daleko za Bramą Białogardzką (przypuszczalnie przy skrzyżowaniu dzisiejszych ulic Kościuszki i Jeziornej) w XIV w. wzniesiono Kaplicę Krzyża Świętego, a na północny wschód - na wzgórzu - szpital, kaplicę i cmentarz.

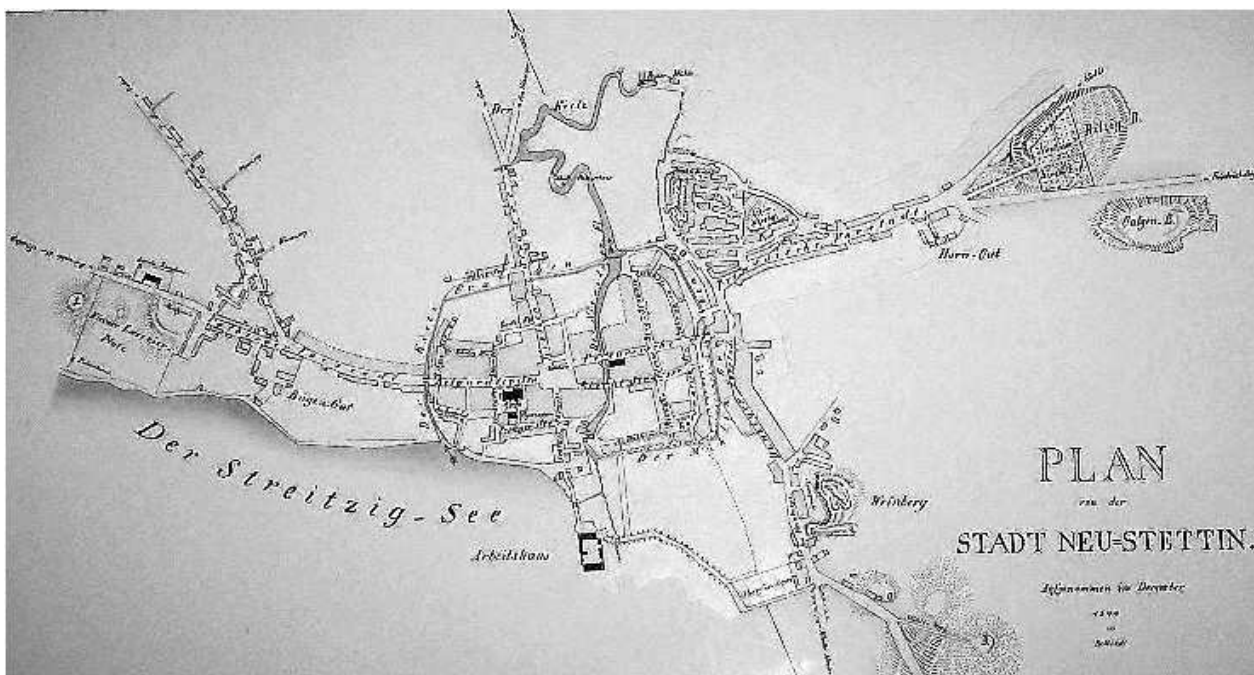

Średniowieczny układ urbanistyczny miasta –rekonstrukcja wg K. Tumpla

Szczecinek istniał w granicach średniowiecznych przez wiele wieków. Ze względu na położenie pomiędzy dwoma jeziorami (Trzesiecko i Wielimie), otoczony podmokłymi terenami i bagnami, a także z powodów natury polityczno - gospodarczej nie miał możliwości rozwoju przestrzennego. Szczególnie trudnym okresem dla miasta był wiek XVII i początek wieku XVIII. Liczne wojny, w tym 30-letnia, przemarsze wojsk i wynikające stąd ciężary wojenne jakie zmuszeni byli ponosić mieszkańcy miasta, nie tylko nie sprzyjały wzbogacaniu się szczecineckiego społeczeństwa, a tym samym architektonicznemu i urbanistycznemu rozwojowi miasta, ale doprowadziły do zubożenia. Nieremontowane budynki niszczały, a miasto upadało. Jeszcze w 1 poł. XVIII w. nie zdołało podnieść się z tych zniszczeń i groziło mu, że w krótkim czasie stanie się zwykłą osadą wiejską. Kolejnym czynnikiem jaki miał wpływ na wygląd i architektoniczny kształt miasta był materiał budowlany. Do 2 poł. XIX w. przeważała zabudowa drewniana, w największym stopniu o konstrukcji szkieletowej z wypełnieniem najpierw gliną, cegłą glinianą, a następnie bardziej trwałym budulcem - cegłą ceramiczną. Stąd też, niezwykle niszczycielskie okazały się dla miasta dwa żywioły: woda i ogień. Kondycja miasta zaczęła poprawiać się pod koniec XVIII w. Duże znaczenie gospodarcze miała pomoc rządu w postaci pożyczek i kredytów. Celem tych poczynań była likwidacja zniszczeń po wojnie siedmioletniej. Ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego dla Szczecinka było ożywienie komunikacji po zagarnięciu Prus Królewskich w pierwszym rozbiórce Polski. Miasto znalazło się na szlaku łączącym nowozdobyte terytoria z państwem pruskim.

Wielkie znaczenie dla rozwoju miasta miało obniżenie wód jeziora Wielimie przeprowadzone w latach 1780-1784. To potężne przedsięwzięcie pozwoliło na uzyskanie nowych gruntów. Znaczniejsze ożywienie gospodarcze i inwestycyjne w mieście nastąpiło w 1-szym dziesięcioleciu po wojnach napoleońskich. Wówczas przeprowadzono w Prusach reformy przekształcające ustrój państwa - m.in. wprowadzono gospodarkę kapitalistyczną. W myśl ustaleń z 1818r. Szczecinek stał się siedzibą władz powiatowych, a także jednostką sądu okręgowego. Zniesienie pańszczyzny w Prusach umożliwiło napływ ludności wiejskiej do Szczecinka. Liczba mieszkańców zdecydowanie wzrosła: w 1812r. Szczecinek zamieszkiwało 1.749 osób, a już w 1843r.- 4.054. Zwiększała się też liczba domów. W 1800r. było ich 299, w 1825r. - 347, 1840r. - 378, a w 1855r. - 466.

Od początku XIX w. rozwój urbanistyczny miasta postępował wzdłuż trzech szlaków komunikacyjnych: na północ w kierunku Koszalina, na północny-wschód w kierunku Gwdy, oraz na południe - w kierunku Jastrowia. W tym czasie częściowo zabudowane już były przedmieścia *Colberger Vorstadt* (ob. ul. Bohaterów Warszawy - fragment od skrzyżowania z ul. Podwale i fragment dzisiejszej ul. Kościuszki), *Cösliner Vorstadt* (ob. ul. Koszalińska), *Danziger Vorstadt* (ob. ul. Kard. St. Wyszyńskiego) i *Preussische Vorstadt* (ob. ul. Lipowa). Według planu, wykonanego w grudniu 1844r. przez Bellardiego, granice starego lokacyjnego miasta zamykał rów Chyży (dawna *Der Kietz Graben*), przebiegający od zachodu i częściowo północy i rów młyński - Młynówka (dawna *Der Mühle Graben*) okalająca miasto od wschodu i południa. Przy ul. Kościuszki (dawna *Mackensenstrasse*) zlokalizowany był folwark *Bügen Gut* (ob. teren Sądu Rejonowego i więzienia) przeniesiony po 1 poł. XIX w. 3 km na północ od centrum miasta (ob. Bugno). Na zakończeniu ul. Lipowej (dawna *Lindenstrasse*) znajdował się drugi folwark zwany wówczas *Horngut*. Na północ od rynku miejskiego, poza rowem, ciągnęła się ulica 1-go Maja (dawna *Friedrichstrasse*). W północnej części miasta, nad rzeczką Niezdobną usytuowana była papiernia.

*Plan Szczecinka Bellardiego z 1844r.
(kopia wyk. przez W. Fijałkowskiego w zbiorach MR w Szczecinku)*

Na początku XIX w. na wzgórzu św. Jerzego²³ (zwanego również Wzgórzem Stodół) istniały trzy cmentarze: po stronie wschodniej – cmentarz ewangelicki, po stronie zachodniej – cmentarz dla ubogich, na którym pochowano także żołnierzy francuskich zmarłych z wycieńczenia w czasie odwrotu Wielkiej Armii z Rosji, od północy cmentarz żydowski. Założony w poprzednim stuleciu na wzgórzu kirkut służył ludności żydowskiej nie tylko zamieszkałej w Szczecinku, lecz również z Koszalina, Sławna, Polanowa, Miastka, Sianowa, Darłowa i Bobolic. W centrum wzgórza św. Jerzego - już od 1583r. (od czasu jednego z największych pożarów miasta) budowane były zabudowania gospodarcze (stodoły) należące do mieszkańców głównie ul. Lipowej. W 1848r. w wyniku pożaru większość ze stodół (około 80 budynków) spłonęła, w tym również prawdopodobnie został strawiony przez ogień żydowski dom przedpogrzebowy - zlokalizowany na terenie kirkutu. W związku z tym, w 1862r. zbudowano nowy - murowany dom przedpogrzebowy - budynek istniejący do dziś. W 1842r na wschód od miasta, przy drodze do Gwdy, założono nowy cmentarz ewangelicki - obecnie cmentarz komunalny.

Wzgórze stodół ok.1925r.

W I poł. XIX w. wznoszono w mieście, podobnie jak XVIII w., budynki o drewnianej konstrukcji szkieletowej. W Szczecinku, w związku z częstymi pożarami, elektor Fryderyk III zakazał wznoszenia budynków drewnianych, udzielił ulg cegielniom domeny szczecińskiej i na okres 5 lat uwolnił je od wszelkich opłat i podatków. W wyniku tych działań w pejzażu miejskim Szczecinka dominowały niewielkie domy szachulcowe, czasami II kondygnacyjne, ale kryte dachówkami ceramicznymi²⁴.

Znaczącymi inicjatywami budowlanymi w tym okresie była budowa w 1845r. przy ul. Kościuszki Zbrojowni dla 3 Batalionu 21 Regimentu Pruskiej Obrony Krajowej. Budynek wzniesiono według projektu inspektora budowlanego z Białogardu – Blaurocka. Był on również projektantem wzniesionego w 1852r. nowego szczecińskiego ratusza, usytuowanego w północnej pierzei rynku (dotychczasowy ratusz stojący bliżej środka placu został rozebrany).

²³W XV w. na tym wzgórzu, znajdującym wówczas z dala od zabudowy miasta wzniesiono „Capella Sancti Georgii” - kaplicę św. Jerzego, szpital dla zakaźnie chorych oraz cmentarz. W XVII w. na wschodnim stoku założono cmentarz miejski z kaplicą cmentarną, która istniała jeszcze w połowie XIX w., ale po zamknięciu cmentarza, służyła jako prochownia.

²⁴Ze względu na konieczność polepszenia warunków życia w miastach pruskich już w 1 poł. XVIII w. wydano szereg rozporządzeń państwowych, wiążących się z ostrzejszymi wymogami przeciwpożarowymi w budownictwie prywatnym- m.in. w 1741r. wydano zakaz stawiania drewnianych kominów.

W latach 50. XIX w. przebudowano i poszerzono budynek gimnazjum Księżej Jadwigi (*Fürstin Hedwig Gymnasium*) przy ul. Piotra Skargi (dawna *Predigerstrasse*). Przy ul. Bohaterów Warszawy (dawna *Königstrasse*) powstał ogromny III kondygnacyjny gmach poczty, zbudowany jak większość budynków w mieście w drewnianej konstrukcji szkieletowej. Pełnił funkcję biura pocztowego, mieszkania pocztmistrza oraz zajazdu dla podróżujących.

W 2 połowie XIX w. nastąpił szybki rozwój miasta. Zdecydowanie wzrosła liczba mieszkańców (w 1875r. miasto liczyło 7.052 osób). W latach 1866 - 1868 uzyskano nowe tereny miejskie poprzez obniżenie poziomu wód w jeziorze Trzesiecko i Wielimie (była to już druga inwestycja tego typu). Zasypano wówczas odpływ Niezdobernej przed zamkiem kierując go do Młynówki, zasypano rów Junacki i rów przy nieistniejącej już dzisiaj ul. Garbary (dawna *Lohmühlenstrasse*). Zasadnicze jednak znaczenie dla rozwoju miasta miało usprawnienie komunikacji: od 1849r. zaczęto budowę szos, a od lat 70. XIX w. budowę kolei. W latach 1878-79 miasto zyskało połączenie z Białogardem, Słupskiem, Piłą i Czarnem. Znacznie ożywiło to wymianę towarową i rozwój handlu. W latach 1875 - 1900 liczba mieszkańców wzrosła o 40 %, tj. wynosiła 10.785, w związku z czym nastąpiło ożywienie w budownictwie mieszkaniowym²⁵. Zdecydowanie też zaczęło zmieniać się miasto-wytyczono nowe ulice m.in. w 1873r. poprowadzono po linii dawnego rowu Junackiego ul. Podwale (dawna *Wallstrasse*), przebito ul. Parkową (dawna *Parkstrasse*), rok później, czyli w 1874r. wytyczono ul. Jeziorną (dawna *Seestrasse*). Po obniżeniu wód jezior możliwe było zagospodarowanie dawnych pastwisk zamkowych, m.in. wytyczenie ul. Bolesława Limanowskiego (dawna *Augustastrasse*)²⁶.

W tym czasie zmieniała się także struktura przestrzenna starego miasta. Jeszcze na początku lat 70. XIX w. mieszkańcy miasta inwestowali przede wszystkim w budynki gospodarcze, rzemieślnicze, rozbudowywali zaplecza domów. Od początku lat 80. XIX w. zauważa się większą dbałość o wygląd domów rzemieślników i kupców. Pojawiają się projekty II i III kondygnacyjnych, murowanych kamienic przy obecnych ulicach: 9-go Maja, ul. Boh. Warszawy, ul. Koszalińskiej (dawna *Köslinerstrasse*) i ul. Kard. St. Wyszyńskiego (dawna *Bismarckstrasse*), która została przedłużona i rozbudowana po powstaniu kolei i wybudowaniu dworca. Budowano kamienice eklektyczne z elementami stylu neorenesansowego i klasycystycznego. W częściach parterowych umieszczano zazwyczaj pomieszczenia handlowe bądź usługowe, a na poziomie pierwszego piętra mieszkanie właściciela. Wyższe kondygnacje i oficyny przeznaczane były na wynajem. Taki podział funkcji czytelny jest w kompozycji fasady: najbardziej dekoracyjną oprawę posiadają ściany elewacji na poziomie I piętra: stosowane są inne faktury tynku, bądź inny rodzaj boniowania; okna obramowane są bogato profilowanymi opaskami, zwieńczone trójkątnymi lub półkolistymi nadprożami, a przestrzenie okienne wypełniają pilastry, bądź półkolumny. Często w ławach podokiennych pojawiały się tynkowe plakiety o roślinnej dekoracji, a także medaliony z ludzkimi główkami. Znacznie skromniejszą dekorację architektoniczną posiadały wyższe kondygnacje.

Zmieniały się domy i kamienice prywatne, ale powstawały też obiekty miejskie. W 1862r. wybudowano halę sportową przy szkole miejskiej przy ul. 1-go Maja²⁷. W 1883r. wybudowano dom pastorów przy ul. P. Skargi ze środków gminy ewangelickiej św. Mikołaja (*Nikolai Kirche*), a w 1870r. wzniesiono przy ul. Rzecznej (dawna *Wilhelmstrasse*) kaplicę Gminy Apostolskiej.

²⁵W 1871r. w Szczecinku znajdowało się 535 domów, w 1885 - 678, a dziesięć lat później 699.

²⁶Pierwszy dom przy obecnej ul. Bolesława Limanowskiego wybudowano w 1893r.

²⁷W latach 1879-80 rozbudowano samą szkołę o nowy I kondygnacyjny murowany budynek.

W latach 1872-73 zbudowano dla gimnazjum im. Księżnej Jadwigi nowy neogotycki gmach, zwany Domem Dyrektorów (*Direktor Gebäude*). W tym też czasie przedłużono ul. Ks. Elżbiety (dawna *Kirchestrasse*, następnie *Hedwigstrasse*), a na jej zakończeniu wybudowano halę sportową. W 1884r. przy ul. 1-go Maja gmina żydowska wzniosła murowaną synagogę, zbudowaną na miejscu wcześniejszej pochodzącej z 1824r., a spalonej w czasie wystąpień antysemickich. W 1892r. wybudowano wieżę strażacką przy obecnej ul. Strażackiej 3a (dawna *Niesedopstrasse*).

W 4 ćwierci XIX w. rozpoczął się proces intensywnego rozwoju budownictwa przemysłowo-handlowego. W 1878r. powstała w Szczecinku odlewnia żelaza zlokalizowana przy ul. Kościuszki, w 1888r. fabryka kamieniarska *Fühlbrügge* oraz rzeźnia. Od 1890r. istniał w mieście młyn parowy, od 1894r. cementownia i wytwórnia mebli. Ponadto, funkcjonowały: gorzelnia i browar. Ze względu na ogromne potrzeby w zakresie budownictwa, w mieście istniało wiele firm budowlanych.

Szczecinek w początku XX w. był miastem dość dobrze rozwiniętym. Jego wielkość i kształt znakomicie ilustruje zachowany plan miasta wykonany przez Neubauera w 1891r., a poprawiony w 1903r.²⁸. Granice miasta od południa wyznaczały usytuowane przy ul. Klasztornej (dawna *Klosterweg*): mleczarnia, folwark wojskowy i położony w znacznej od nich odległości tartak. Dalej, przy ul. 28-go Lutego (dawna *Bahnhofstrasse*) siedziba nadleśnictwa, młyn parowy oraz fabryka maszyn i wyrobów żelaznych Emkego (ob. hala targowa. daw. Zakłady „Polam”). Od zachodu miasto zamykały budynki szpitala oraz fabryka maszyn i wyrobów żelaznych Meyera (ob. okolice ulicy Myśliwskiej). Północną zaś granicę miasta wyznaczała ul. Zielona (dawna *Grünstrasse*) biegnąca łukiem od ul. Koszalińskiej (dawna *Köslinerstrasse*) do ul. Kaszubskiej (dawna *Friedrichstrasse*), w kierunku rzeźni znajdującej się dalej fabryki mydła. Od wschodu miasto zamykały ul. Winniczna (dawna *Am Weinberg*) i Plac Winniczny (*Weinberg Platz*).

W początkach XX w. miasto zyskało kilka monumentalnych budynków użyteczności publicznej, m.in. wzniesiony w 1900r. gmach sądu, w 1902r. nowy budynek Starostwa Powiatowego. W latach 1905 - 1908 wybudowany został neogotycki kościół ewangelicki pod wezwaniem *Neue Nikolai Kirche* (obecnie Narodzenia Najświętszej Marii Panny)²⁹. W 1913r. powstał w Szczecinku nowy gmach gimnazjum. Budynek ten usytuowano na terenie parku miejskiego, u wylotu dzisiejszej ul. Ks. Elżbiety. W tym samym roku przy obecnej ul. Kościuszki rozpoczęto budowę koszar dla wojska. Zostały one zasiedlone przez 2 Regiment Strzelców. W latach 1910-1911 została wzniesiona wieża poświęcona kanclerzowi Niemiec – Otto Bismarckowi³⁰.

Do czasów wybuchu I wojny światowej trwał intensywny rozwój budownictwa prywatnego. Zabudowywane były m.in. ob. ul. Ordona (dawna *Stelterstrasse*), B.Limanowskiego i Boh. Stalingradu (dawna *Victoriastrasse*). Wznoszono wille oraz kamienice o niezwykle interesującej architekturze z wielobarwnymi elewacjami, powstałych w wyniku łączenia ścian murowanych z fragmentami szachulcowymi, z bryłami urozmaiconymi ryzalitami, wykuszami, dekoracją architektoniczną.

²⁸ Plan znajduje się w zbiorach Muzeum Regionalnego w Szczecinku

²⁹Zaprojektował go berliński architekt Oskar Hosffeld, twórca neogotyckich świątyń m.in. w Poznaniu, Legnicy, Flensburgu, Bydgoszczy i Ostródzie. Nadzór budowlany nad realizacją tego ogromnego przedsięwzięcia sprawował Okręgowy Inspektor Budowlany A. Schäffer, a udział w budowie miało większość znaczących firm Szczecinka: m.in. Ernsta Duske, Roberta Schreiberera, czy właściciela fabryki kamieniarskiej Fuhlbrüggego.

³⁰Obecnie Wieża Przemysława. Tę nazwę nadano wieży w 1948 r. na cześć księcia wielkopolskiego Przemysława II zamordowanego w 1296r. przez margabiów brandenburskich

Na początku XX w. przebudowano także budynki w południowo-wschodniej i wschodniej pierzei Pl. Wolności. Nowe III kondygnacyjne kamienice nadały mu wielkomiejskiego wyrazu. Kamienice o podobnej kubaturze wznoszono przy ulicach: Kard. St. Wyszyńskiego, Koszalińskiej, Boh. Warszawy, 9-go Maja. Budowane były z ogromnym rozmachem. W wielu z nich widoczny jest wpływ secesji. Czytelny jest w nieregularnych bryłach, nieregularnej linii fasad, a przede wszystkim w ich dekoracji: zamknięciu otworów okiennych, opaskach okiennych, plaketach dekoracyjnych o niespokojnej wijącej się linii, dekoracji krat balkonowych.

Większość projektów tych kamienic powstała w firmach szczecineckich. Do czołowych projektantów i budowniczych końca XIX i początku XX w. należy zaliczyć: Roberta Schroeibera, Alberta Conradi³¹, Eckarda Neubauera³², właściciela zakładu budowlanego Ernsta Duske i Patzwalda. W czasach późniejszych, w latach 20 i 30- tych XX w. na terenie miasta projektowali m.in. Saeker, Walter Litzkow³³.

ul. Limanowskiego. Karta pocztowa, ok. 1910 r.

³¹Znaczna liczba jego realizacji architektonicznej pochodzi z końca XIX w.: były to domy i kamienice przy ulicach: Boh. Warszawy, Koszalińskiej, 1-go Maja; w większej części już nieistniejące.

³²Budynki przy ul. 9-go Maja, Juliana Ordon, Bolesława Limanowskiego.

³³Autor art-decowskiej dobudówki do ratusza (od strony ul. 1-go Maja) i budynku dzisiejszego banku PKO przy ul. Mickiewicza.

ul. 9-go Maja. Karta pocztowa, ok. 1910r.

ul. Boh. Warszawy. Karta pocztowa, ok. 1910r.

W latach 20. i 30. XX w. Szczecinek rozwinął się jako miasto turystyczne. Było to możliwe dzięki założeniu parku miejskiego, a także wykupieniu w 1902r. od Skarbu Państwa jeziora Trzesiecko³⁴.

³⁴ Najstarsza część parku miejskiego została założona w 3 ćw. XIX w. na pozyskanych nowych terenach, powstałych po przeprowadzeniu prac melioracyjnych i obniżeniu poziomu wód jeziora Wielimie i Trzesiecko. Inicjatorem i propagatorem jego powstania był sędzia Selter. W latach następnych sukcesywnie je zagospodarowywano - wtyczano nowe aleje spacerowe, budowano przystanie z pomostami i drewniane altanki,

Po I wojnie światowej, w czasach wielkiej inflacji (w latach 1919-1923) utrudnione było budownictwo prywatne, jednak ogromne potrzeby mieszkaniowe wiążące się z wewnętrzną kolonizacją w Niemczech, napływem do Szczecinka osadników z obszaru Prowincji Poznańskiej i z Prus Wschodnich skutkowało założeniem w 1919r. Towarzystwa Użyteczności Publicznej Budowy Domów i Osiedli Mieszkaniowych³⁵. Dzięki tej inicjatywie wybudowano w tych trudnych czasach 42 domy z 114 mieszkaniami³⁶. Inicjatywę Towarzystwa kontynuowano w latach następnych.

W latach 30. XX w. powstawało głównie budownictwo jednorodzinne, lokalizowane we wschodniej, zachodniej i południowej części miasta. Były to domy o niewielkiej powierzchni użytkowej i skromnej, pozbawionej detalu architektonicznego bryle. Do inwestycji państwowych w latach 30. XX w. należała budowa koszar przy obecnej ul. Słowiańskiej (dawna *Deutschestrasse*)

Panorama Szczecinka na fotografii z 1927r.

---

pojawiły się plaże miejskie. Już w 1900r. po Trzecieku kursowała łódź spacerowa „Jadwiga” (Hedwiga”). W 1913r. nad brzegiem jeziora zbudowano gmach gimnazjum ks. Jadwigi - obecnie I Liceum Ogólnokształcące, a w 1927r. muszlę koncertową oraz urządzono przed nią plac z dużym gazonem trawiastym. W latach 1933-34 wprowadzono zmiany do założenia parkowego- wzniesiono nową halę koncertową, urządzono partery z fontanną, umocniono nadbrzeże jeziora. W miejscu starego ogrodu zamkowego urządzono park różany z fontanną (*Goldenfischbecken*). Do architektury parkowej wprowadzono nowe kompozycje, wyodrębniono skwery otoczone żywopłotem.

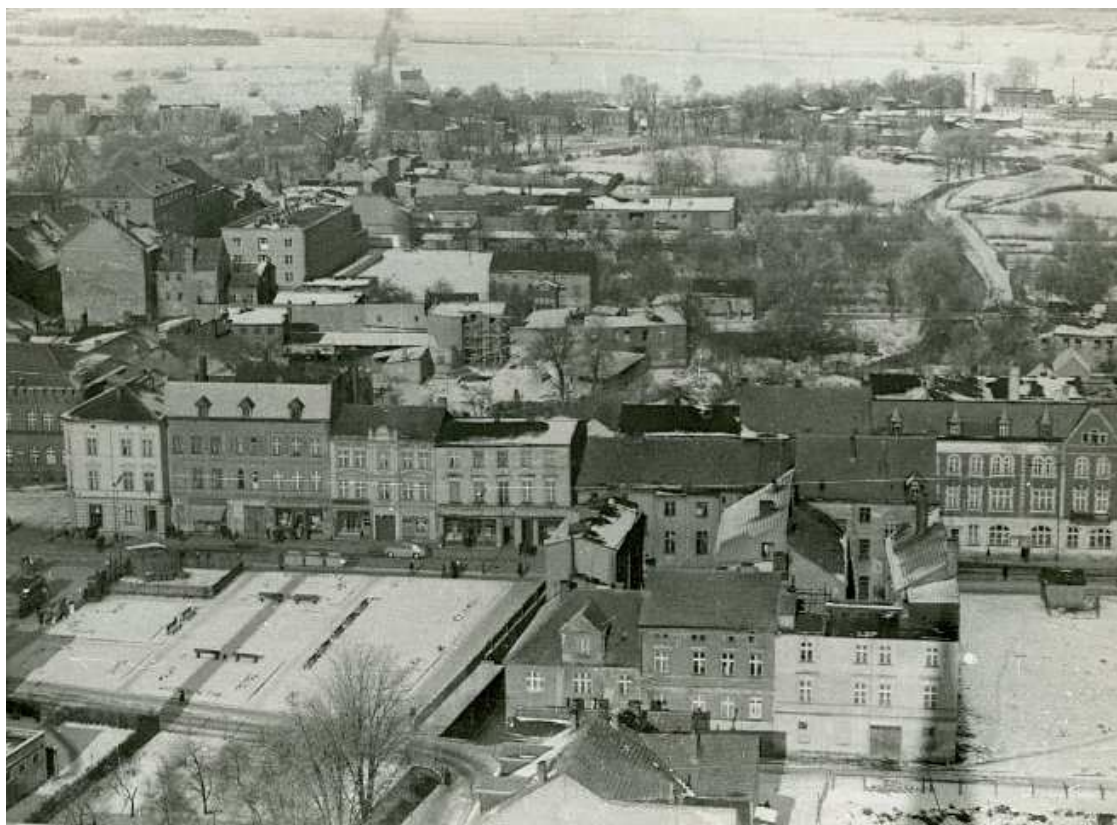
³⁵Towarzystwo to miało możliwości zaciągania pożyczek państwowych i kredytów komunalnych. W zamian za przejęcie części mieszkań otrzymywało też na budowę domów pożyczki z kasy miasta i powiatu.

³⁶Budowano szeregowce o 4 i 6 mieszkaniami, domy dwurodzinne, a także kamienice 6, 8 i 12 rodzinne. Wzniesiono je przy ulicach: Chełmińskiej (dawna *Kulmerstrasse*), Kamiennej (dawna *Steinstrasse*), Bydgoskiej (dawna *Brombergstrasse*), Dworcowej (dawna *Bahnhofstrasse*), Gdańskiej (dawna *Danzigerstrasse*) i Toruńskiej (dawna *Thornstrasse*). Szeregowce wybudowano przy ul. Winnicznej, na Pl. Winnicznym i na ul. Browarnej.

Panorama Szczecinka na fotografii z 1927r.

Po zakończeniu II wojny światowej, w okresie od 1945 do 1947r. znaczna część budynków uległa zniszczeniu, a część wyburzeniu. Stan ten obrazuje „Plan Szczecinka z naniesionymi uszkodzeniami wojennymi z 1947r.” (przechowywany w zbiorach Archiwum Państwowego - Szczecinek). Najwięcej zniszczeń powstało w obrębie starego miasta, gdzie wyburzono cały kwartał na rogu Placu Wolności i ul. 9-go Maja, kwartał pomiędzy ul.9-go Maja a Sadową, poza tym - kamienice m.in. przy ul. Kard. St. Wyszyńskiego (naprzeciw ul. Winnicznej i przy zbiegu z ul. Lipową). Zniszczono także pojedyncze budynki m.in. przy ul. Mickiewicza, 1-go Maja, Szewskiej, Mariackiej. W ich miejsce na przełomie lat 50.-60. XX w. powstała zabudowa blokowa. Z roku na rok pogłębiał się zły stan kamienic i domów, szczególnie ryglowych, które ze względu na swą nietrwałą z natury konstrukcję, były najbardziej zagrożone na czynniki destrukcyjne i zaczęły znikać z krajobrazu miasta. Dotyczy to między innymi historycznej parterowej zabudowy przy ul. Szewskiej, ul. Garbary, ul. Rzeczej, ul. Koszalińskiej czy zachodniej części ul. Kościuszki. Szczecinek „szarzał” i niszczał, wyburzano bowiem coraz więcej obiektów, a nic nie budowano. Sytuacja ta była spowodowana wieloma czynnikami m.in. nieumiętnością remontowania konstrukcji szkieletowej, w jakiej większość ze szczecineckich budynków została zbudowana, a także swoistym podejściem władz i mieszkańców do tego typu budownictwa, określanego jako „pruskie”.

Fotografie z lat 50. XX w. Widok na ulicę Sadową i 9-go Maja

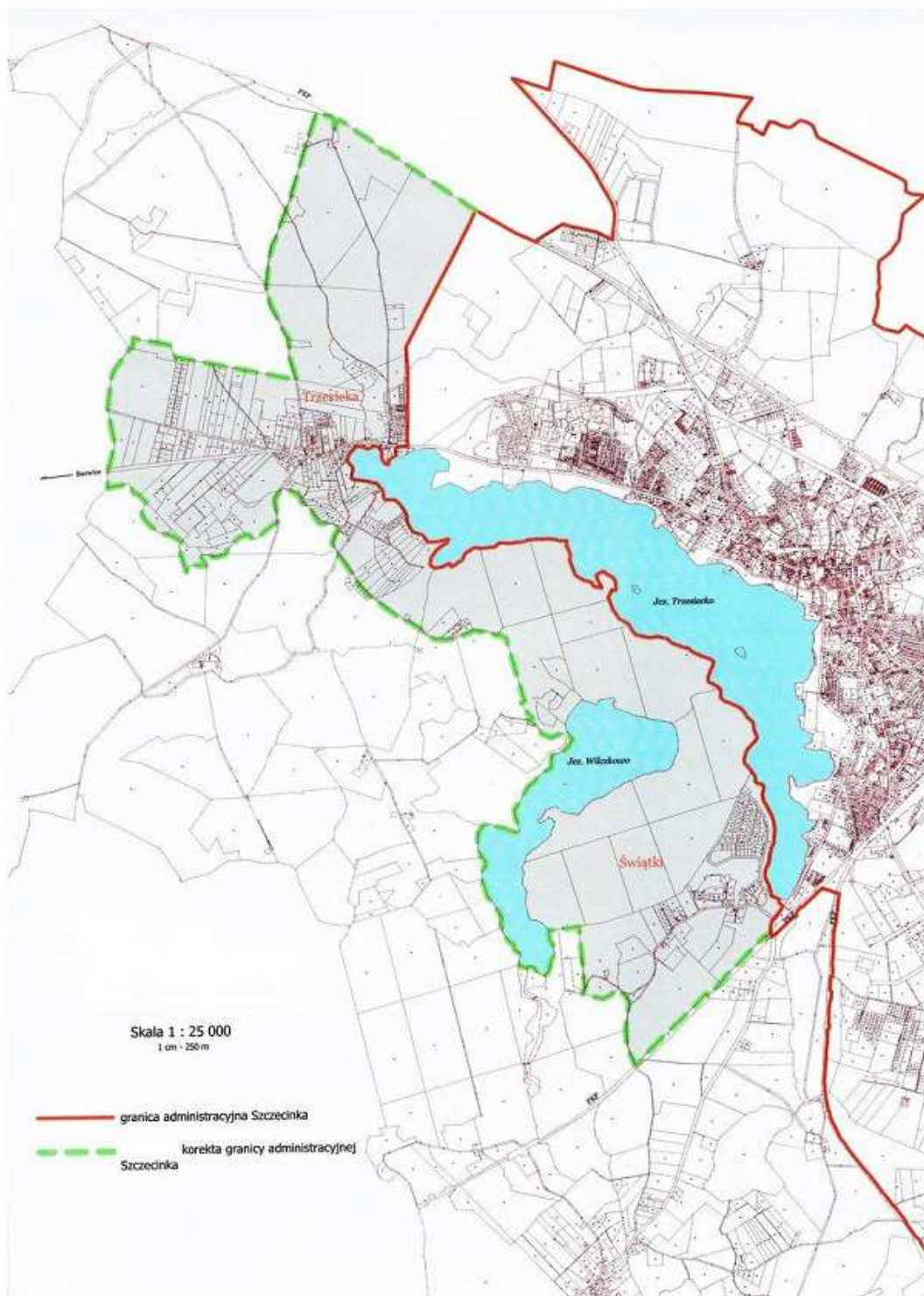
Poza obszarem centrum zaczęły powstawać osiedla mieszkaniowe. Jako pierwsze zaprojektowano w latach 1961-1962 osiedle „Kościuszki”. W latach następnych osiedle to przedłużono w stronę północną w oparciu o projekt „Kościuszki II”, który przewidywał budowę bloków przy ul.Koszalińskiej, Mierosławskiego i budynek na rogu ul.Kościuszki i Jeziornej. Powstały w miejsce wyburzanej historycznej substancji mieszkaniowej.

Podobna sytuacja zaistniała w obrębie starego miasta. W nowoprojektowanej zabudowie nie przestrzegano historycznego podziału ulic i działek. W efekcie, w latach 70 i 90. XX w. w obrębie starego miasta, głównie w części północno-wschodniej (m.in. ul.Podgórna, ul.Reja, ul.Rzeczna, ul.Kard. St. Wyszyńskiego) został zupełnie przekształcony historyczny układ urbanistyczny. W miejsce wyburzanej starej substancji mieszkaniowej powstawała nowa, wielokondygnacyjna, blokowa zabudowa.

Widok na ul. Powstańców Wlkp, Wyszyńskiego, 9-go Maja, Sadową,

W styczniu 2010r. na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2009r. w sprawie utworzenia, ustalenia granic i nazw gmin oraz siedzib ich władz, ustalenia granic niektórych miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta (Dz.U. z 2009r. Nr 120, poz. 1000), w obszar administracyjny Miasta Szczecinek włączono wsie: Świątki i Trzesieka.

Trzesieka- dawniej Streitzke - XVII w. Streizig, krótko po 1945r. – Czeresieka była jedną z najstarszych wsi na terenie ziemi szczecineckiej. Według Emila Wille została założona w 1378r., a jej nazwa pochodzi od jeziora *Streitzke, Streizig* (Trzesiecko). Pierwsze wzmianki historyczne pochodzą jednak dopiero z XVI w. i dotyczą znajdującej się poblizu wsi *Streitzke „owczarni” (Streitziger Schöferei)*. Wieś Trzesieka jest zaznaczona na jednej z najstarszych i najdokładniejszych map Pomorza (Mapa Lubiniusa z 1618r.). Według danych historycznych w roku 1752r. w Trzesiece mieszkał pańszczyźniany sołtys, 14 chłopów w bliźniaczych zagrodach, 1 zagrodnik, będący jednocześnie strażnikiem leśnym, nauczyciel i kowal (we wsi były 23 dymne chaty). W poblizu wsi znajdował się młyn wodny zbudowany na miejscu młyna wiatrowego rozebranego około połowy XVII w. Obsługiwał on mieszkańców wsi Mosina i Trzesieka. Wieś parafialnie podlegała kościołowi w Szczecinku.

Przez Trzesiekę przebiegały ważne szlaki komunikacyjne, w tym szlaki poczty konnej. Od końca XVIII w. istniał regularny szlak z Karlina przez Krosino, Parsęcko do Szczecinka i dalej do Piły, a od 1843r. funkcjonowała regularna linia pocztowa ze Szczecinka do Stargardu przez Barwice i Połczyn. W 1925r. wybrukowano nawierzchnię drogi z Trzesieki do Mosiny, a drogę pomiędzy Trzesieką a Szczecinkiem wyłożono asfaltem.

Wieś posiadała układ owalnicowy ruralistyczny, a w ciągu wieków rozbudowała się w wieś wielodrożnicową. Jej układ jest czytelny do dzisiaj. W 1926r. w sołectwie Trzesieka i należącej do niego osadzie Janowo mieszkało 556 osób. We wsi funkcjonowała szkoła, w której budynku mieściły się dwie sale lekcyjne i dwa mieszkania dla nauczycieli. W 1927r. przez wieś przeszła trąba powietrzna, w czasie której zostało zniszczonych wiele zagród. Obecnie na tym terenie zachowały się zabudowania pochodzące z początku XX w., głównie przy ob. ul.Trzesieckiej. W granicach znajduje się również nieczynny poewangelicki cmentarz, wymagający systematycznych prac porządkowych.

Wg *Agronomische Bohrungen, Blatt Persanzig, 1893r.*

Świątki - *Marienthron*, po 1945r. krótko Elźbiecin, a także nieoficjalnie Krzywiza, podobnie jak Trzesieka należała do najstarszych wsi na ziemi szczecineckiej. Pierwsze wzmianki pochodzą z 1356r. i dotyczą lokacji klasztoru Augustianów. Na *Marienthronie* osadzono wówczas 12 zakonników i przeora sprowadzonych ze Stargardu Szczecińskiego. Klasztor został ufundowany przez trzech synów Warcisława IV i Elżbiety: księcia Bogusława V, Barnima IV i Warcisława V, a poświęcony przez biskupa Jana z Kamienia. Fundacja ta została poświęcona w 1362r. w Darłowie. W zabudowaniach klasztornych istniał niewielki, bezwieżowy kościół zwany *Maria-Cell*; za zespołem klasztornym po stronie zachodniej znajdował się cmentarz. W klasztorze tym, w czasie zarazy schroniły się ks. Zofia, żona Barnima IV i ks. Elżbieta, żona Bogusława V. W przekazach źródłowych można znaleźć informację, iż obie księżne zmarły w klasztorze i zostały pochowane w kościelnej krypcie. Badania archeologiczne przeprowadzone w latach 60. XX w. potwierdziły tylko jeden żeński pochówek - przypuszczalnie księżnej Zofii zmarłej w 1364r. Klasztor został częściowo zniszczony w czasie napadu zorganizowanego przez margrabiego brandenburskiego Johanna II w 1471r. Po wprowadzeniu reformacji przeor klasztoru Paul Klotze urodzony w Szczecinku, kształcony w Wirtembergii został ogłoszony pastorem luteranckim. Pozostali bracia Augustianie podzielili się: część przyjęła nową religię, część zbiegła do katolickiej Wielkopolski. W tym czasie klasztor został opuszczony i wkrótce popadł w ruinę - został rozebrany w 1579r. Majątek klasztorny wraz z gruntami przejął książę, a zarząd nad nim sprawował Urząd w Szczecinku. W Klasztornym Lesie obok folwarku znajdowała się książęca cegielnia. Od czasów przejścia Pomorza, w tym i ziemi szczecineckiej przez Brandenburgię, folwark w Świątkach stał się własnością państwową.

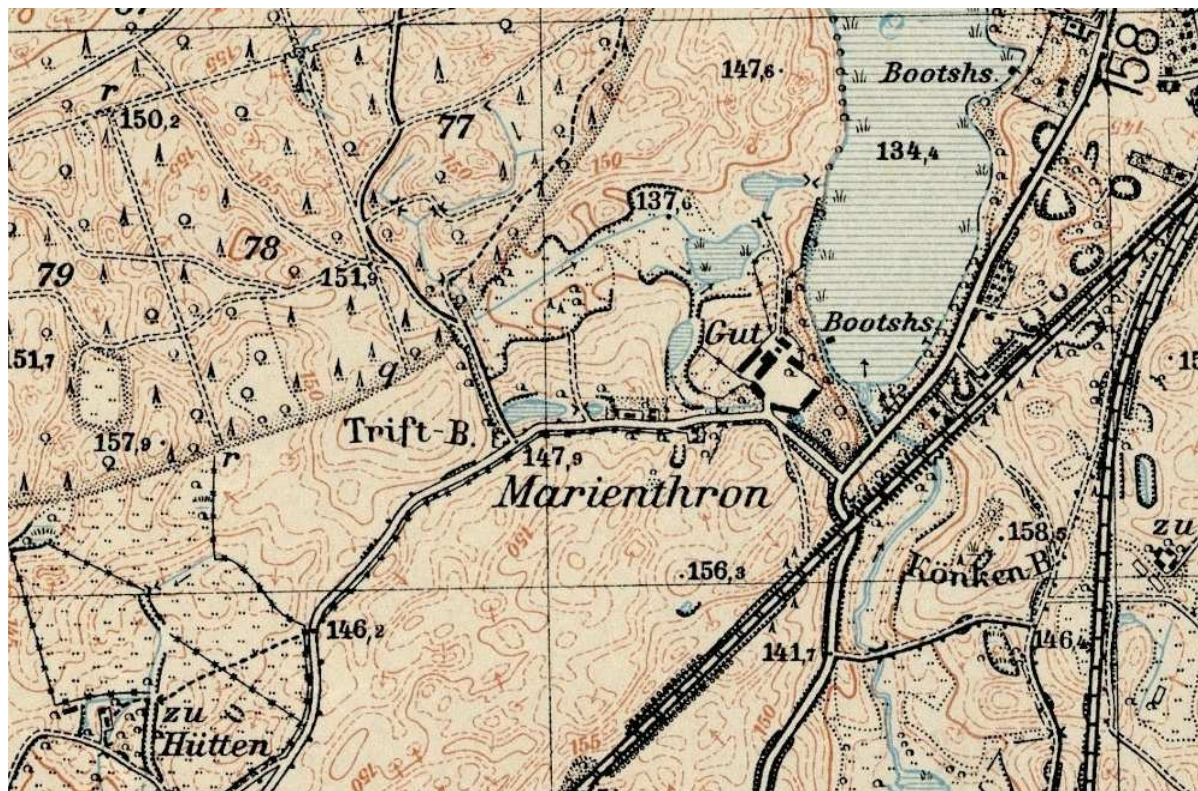
W 2 poł. XVIII w. w Świątkach zanotowano dwie dymne chaty. W majątku pańszczyznę odrabiali 9 chłopów i 2 zagrodników z Sitna, 10 chłopów i 4 zagrodników z Jelenina, a także pomocniczo 4 chłopów i 1 zagrodnik z Łabędzia. Sołtysi i karczmarze z tych 3 wymienionych wsi mieli obowiązek wspólnie dostarczać 2 wozy z dwoma końmi w celach transportu do Kołobrzegu lub Gorzowa nad Wartą. Parafialnie Świątki podlegały kościołowi w Sitnie, synodowi w Szczecinku. W 2 poł. XIX w. zbudowano dla administratora majątku dwór³⁷. W tym czasie po północnej stronie dworu założono także park, łączący się z lasem porastającym zbocze opadające ku brzegowi jezioro Trzesiecko, a od wschodu z lasem na wzgórzu, na którym wznosił się niegdyś klasztor.

---

³⁷Dwór został zbudowany na planie prostokąta z cegły ceramicznej na kamiennych fundamentach i nakryty dachem mansardowym. Na początku XX w. do elewacji wschodniej dobudowano werandę. W 1922r. majątek został rozparcelowany, a resztkówkę nabył w 1923r. Helmut Bolke. W 1925r. stał się własnością Pomorskiego Związku Prowincjonalnego (*Provinzialverband von Pommern*). Po II wojnie światowej majątek wraz z dworem i zabudowaniami gospodarczymi przejęło Państwowe Gospodarstwo Rolne. W tym czasie przeprowadzono remont generalny, dobudowano przybudówkę po stronie północnej, założono nowe tynki na elewacjach i zmieniono układ wnętrza. W latach 90. XX w. dwór wraz z zabudowaniami gospodarczymi stał się własnością prywatną. Dwór jest powiązany z XIX wiecznym parkiem, który rozciąga się po północnej stronie i łączy się z lasem porastającym zbocze opadające ku brzegowi jezioro Trzesiecko. Od wschodu łączy się z lasem na wzgórzu, na którym wznosił się niegdyś klasztor.

Mapa z pomiarami. Mestischblatt Neustettin, 1878r.

Mapa. Mestischblatt Neustettin, 1937r.

4.3. Elementy krajobrazu kulturowego Miasta Szczecinek

Obecnie w Szczecinku znajdują się jedynie dwa obiekty średniowieczne tj. wieża św. Mikołaja i południowe skrzydło Zamku Książąt Pomorskich. Większość obiektów zabytkowych stanowi architektura XIX i XX w.: ratusz, kościoły, budynki użyteczności publicznej oraz budynki mieszkalne. Przy ulicach 9-go Maja, Bohaterów Warszawy, Bolesława Limanowskiego, częściowo Kard. St. Wyszyńskiego, Juliana Orдона, Kościuszki, Koszalińskiej i innych istnieją klasycyzujące i eklektyczne kamienice oraz wille, budowane według panujących wówczas w Europie tendencji stylowych.

4.3.1. Zabytki nieruchome

4.3.1.1. Średniowieczny układ urbanistyczny

Układ obejmuje teren ograniczony ulicami: Jana Pawła II, Kard. St. Wyszyńskiego, Powstańców Wielkopolskich, Orдона, granicą działki nr 318, Junacką i Podwale- w północnej części zdewastowany współczesną zabudową zacierającą ślady przebiegu historycznych ulic. Strefa ta obejmuje najcenniejsze pod względem zabytkowym tereny Szczecinka. Jest to obszar objęty szczególną ochroną konserwatorską, na którą składają się trzy elementy: restytucja historycznej struktury urbanistycznej, konserwacja, restauracja i modernizacja obiektów pozostających pod ochroną konserwatorską, pełne dostosowanie nowych inwestycji do charakteru zabudowy historycznej głównie XIX w.

4.3.1.2. Park miejski

Park miejski zajmuje szczególną rolę w układzie urbanistycznym i w krajobrazie Szczecinka. Powstawał w kilku etapach, a jego najstarsza część założona w 3 ćw. XIX w. obejmuje teren od dzisiejszej ul. Zamkowej do ul. Jeziornej

4.3.1.3. Architektura sakralna

- **wieża św. Mikołaja** z XVI w. – ul. Ks. Elżbiety 6, późnogotycka pozostałość najstarszego szczecineckiego kościoła, zbudowanego w XIV w. a rozebranego po 1909r.;
- **kościół Narodzenia Najświętszej Marii Panny** – ul. 3-go Maja 1, dawny kościół *Neue Nikolai Kirche* z 1905-1908r.;
- **kościół św. Ducha** – ul. Klasztorna 23, pochodzący z 1923r., rozbudowany i nadbudowany w latach 2002 -2003. Z dawnej bryły pozostawiono jedynie fasadę nawiązującą w swoim kształcie do koncepcji późnego renesansu i elewację południową;
- **kościół p.w. św. Trójcy** – ul. Szkolna 6, z ok. 1910r. – dawny dom gminy ewangelickiej, obecnie kościół prawosławny;
- **kościół ewangelicko-augsburski** – wzniesiony na przełomie XIX/XX w. jako dom przedpogrzebowy dla gminy żydowskiej;
- **Dom Zakonny Sióstr Niepokalanek MB** – ul. Kościuszki 30, z lat 30. XX w.;

Pozostałe:

- **Kościół Ewangelicznego Związku Braterskiego**, mieszczący się w modernistycznej kamienicy z lat 30. XX w. przy ul. Mickiewicza 18.

4.3.1.4. Historyczna zabudowa mieszkalna

Większość historycznej zabudowy mieszkalnej pochodzi z 2 poł. XIX i 1 poł. XX w. Wśród niej, najcenniejsza zachowała się przy ul. Bohaterów Warszawy, Boh. Stalingradu, Limanowskiego, Lipowej, Koszalińskiej, Kościuszki, 9-go Maja, 1-go Maja, Ordon, w części ul. Wojska Polskiego, Kard. St. Wyszyńskiego, Zamkowej i Zielonej. Na uwagę zasługują także całe zespoły zabudowy jednorodzinnej pochodzącej z lat 20. i 30. XX w., usytuowane we wschodniej części miasta (m.in. ul. Szymanowskiego, Sienkiewicza, Kwiatowa, Wiejska, Pomorska, Niecała, Zana) oraz zachodniej (m.in. ul. Grunwaldzka, część ul. Polnej i Wileńskiej) (*wykaz znajduje się w Gminnej Ewidencji Zabytków będący załącznikiem nr 1 do niniejszego programu*)

4.3.1.5. Budowle użyteczności publicznej i budynki szkolne:

- **Ratusz Miejski** – Pl. Wolności 13 - wzniesiony w 1852r. w północnej pierzei rynku, wg projektu inspektora budowlanego Blaurocka z Białogardu;
- **Gmach Sądu** – ul. Boh. Warszawy 42 , zbudowany w 1900r.;
- **Urząd Pocztowy nr 1** – ul. Boh. Warszawy 36 - z lat 1888-1889, przebudowany w latach 1908-1908 i następnie w latach 30. XX w.;
- **Urząd Pocztowy nr 3** – przy Pl. Zesłańców Sybiru 1, z lat 1927-1929r.;
- **Szkoła Muzyczna im. Oskara Kolberga** – ul. 3-go Maja 2- budynek dawnego starostwa powiatowego- zbudowany w latach 1901-1902r.;
- Budynek dawnego SzOK-u – eklektyczna kamienica z lat 1900-1910, przy ul. 9-go Maja 12 - dawny „Hotel Pruski”, po 1945r. siedziba ośrodka Kultury, obecnie siedziba m.in. organizacji pozarządowych;
- **Budynek I Liceum Ogólnokształcącego** – przy ul. Ks. Elżbiety 1, z 1913r.;
- **Szkoła Podstawowa nr 1** (dawna *Pestalozzi Schule*) – przy Placu Wazów 1 wzniesiony w 1927r.;
- **Zespół Szkół nr 2** – ul. 1-go Maja obejmujący dwa obiekty: pochodzący z XIX w. i z lat 30. XX w.;
- **Budynek Gimnazjum nr 1** przy ul. Armii Krajowej (wybudowany jako dom dla sierot pod koniec XIX w.);
- **Budynek Przedszkola Publicznego im Kornela Makuszyńskiego** przy ul. P. Skargi (dawny budynek Gimnazjum ks. Jadwigi zwany *Domem Dyrektorów* pochodzący z lat 70. XIX w).

4.3.1.6. Obiekty przemysłu i techniki

W pejzażu miasta istniejącym do 1945r. istniało wiele obiektów przemysłowych. Do najbardziej interesujących i znaczących budynków należał Browar przy ul. Browarnej zburzony w latach 70. XX w. Młyny m.in. drewniany typu Paltrak przy Placu Młyńskim zburzony na początku lat 60. XX w., czy młyny o napędzie elektrycznym z pocz. XX w. przy ul. Przemysłowej (obecnie pozostał jedynie jeden obiekt z tego zespołu zagospodarowany m.in. na cele mieszkaniowe).

Obecnie na terenie miasta znajdują się następujące obiekty przemysłowe:

- **zabudowania stacyjne PKP**, w tym budynek dworca głównego (ok. 1910 r.) oraz stacja Chyże, pochodząca z końca XIX w. Posiadają zróżnicowane walory architektoniczne i kompozycyjne, ale ze względu na fakt, że dokumentują historyczny rozwój obszaru miasta związanego z rozwojem komunikacji i są nielicznymi przykładami architektury kolejowej – powinny zostać zachowane i poddane pracom remontowym. Poza nimi na terenie dworca istnieje zabytkowa wieża wodociągowa;
- **Wieża Ciśnień-** przy ul. Wodociągowej – z 1912r. wieża dawnej stacji wodociągowej; obecnie pozbawiona głowicy. Ze względu na wartość estetyczną, historyczną i jej szczególną rolę w krajobrazie należy zrekonstruować zwieńczenie;
- **spichlerze:** wśród unikalnych obiektów przemysłowych Szczecinka należy wymienić **spichlerz przy Pl. Sowińskiego**, wzniesiony w drewnianej konstrukcji szkieletowej z około 1850r. oraz spichlerze murowane z końca XIXw. **przy ul. Junackiej 7, ul. Ogrodowej 6, ul. Boh. Warszawy 3a.**

4.3.1.7. Zespoły dworskie

- **Zespół dworsko-parkowy w Bugnie** położony około 3 km na północny zachód od centrum Szczecinka³⁸;
- **Dwór z parkiem w Świątkach** - wzniesiony w 2 poł. XIX w. od 1963r. zajmowany na internat Państwowego Technikum Rolniczego im. Stanisława Staszica w Świątkach. Obecnie własność prywatna.

---

³⁸Jego historia sięga XVI w., kiedy to w 1578r. ks. pomorski Ulrich nadał w lenno swojemu staroście Niclasowi von Kleist zagrodę wraz z ogrodem i gruntami ornymi, położoną na zachód od miasta (ob.przy zbiegu ul. Bohaterów Warszawy i Jana Pawła II). W 1681r. teren ten odziedziczył Jacob Buege- od nazwiska tej rodziny pochodzi nazwa Bugno. W 1737r. obszar stał się własnością radcy urzędu i generalnego dzierżawcy domeny państwowej Georga Ludwiga von Geibler. Jego spadkobiercy posiadali Bugno do 1836r., kiedy to sprzedali dobra rolnikowi Heinrichowi Wilhelmowi Quandt. Ten, w końcu lat 40. XIX w. odsprzedał dobra Państwu na budowę więzienia i sądu. Za otrzymane pieniądze zakupił ziemię położoną ok. 3 km od centrum dzisiejszego miasta. Tam zbudowano nowy klasycyzujący dwór. Usytuowano go między krajobrazowym parkiem a zabudową dziedzica gospodarczego. Ze względu na walory historyczne, wartość zabytkową, a także wartość ekspozycyjną, obiekt winien być zachowany i poddany niezbędnym pracom remontowo-konserwatorskim.

4.3.1.8. Obiekty militarne i koszary

Wojsko odgrywało istotną rolę w dziejach miasta. Regularne oddziały wojskowe stacjonowały w Szczecinku już od końca XVII w. m.in.: 8 szwadron huzarów Bellinga, a następnie elitarny 2 batalion strzelców i 2 zapasowy batalion 34 pułku piechoty (XVIII w.). Pierwsze obiekty wojskowe umieszczone były przy obecnej ul. Wyścigowej. W 1845r. zbudowano przy dzisiejszej ul. Kościuszki 23 Zbrojownię oraz plac ćwiczeń (znajdował się na terenie Szkoły Podstawowej nr 4).

W pierwszych latach XX w. rozpoczęto budowę dużego zespołu koszarowego w rejonie ulic Kościuszki i Myśliwskiej. Został ukończony ok. 1913r. W latach 30. XXw. rozbudowano je (zespół obiektów przy ul. Polnej), a także wzniesiono nowe koszary przy ul. Słowiańskiej. Od połowy lat 30. XX w. rozpoczęto budowę systemu umocnień wojskowych tzw. Wał Pomorski (odcinek „Kloster” i „Neustettin”). Pierwsze obiekty powstały w latach 1934-37, a następne budowano pod koniec działań II wojny światowej tj. na przełomie 1944 i 1945r.

Obecnie na obszarze miasta znajduje się:

- Budynek **Zbrojowni** z 1845r. – ul. Kościuszki 23 (po 1945 r. siedziba UB) przekształcony w latach 50. XX w. na mieszkania i pomieszczenia biurowe;
- **zespół obiektów pokoszarowych** obejmujący obiekty przy ul. Kościuszki i ul. Myśliwskiej: m.in. hala sportowa, kościół garnizonowy i przy ul. Polnej: obecnie silnie przekształcony budynek dawnego lazaretu. Większość budynków koszarowych została w latach 2010-2012 zagospodarowana na cele mieszkaniowe;
- **zespół obiektów pokoszarowych przy ul. Słowiańskiej**, zagospodarowanych na obiekty mieszkalne, szkolne, magazynowe i przemysłowe;
- **schrony bojowe**- najstarszym i najbardziej interesującym obiektem jest schron typu B-werk znajdujący się przy ul. Kościuszki (powstał w 1934r.). Od 30 lipca 2009r. schron został wydierzawiony Ogólnopolskiemu Stowarzyszeniu Historyczno-Turystycznemu „Jazda 4 x 4” ul. Górna 1, 78-611 Szwecja na potrzeby Muzeum Wału Pomorskiego i II wojny światowej, które zostało oficjalnie otwarte 12 listopada 2011r. Ze względu na swoje walory historyczne a także ekspozycyjne schron ten jest obiektem chętnie odwiedzanym przez turystów, a ze względu na swoje historyczne walory powinien zostać objęty wpisem do rejestru zabytków. Poza nim istnieje wiele różnorodnych typów obiektów mniejszych, dla których należy sporządzić inwentaryzację i określić sposób zagospodarowania.

4.3.1.9.Cmentarze

W Szczecinku znajduje się obecnie 5 cmentarzy historycznych (z których jeden jest czynnym cmentarzem komunalnym) i 1 cmentarz wojenny. Najstarsza nekropola szczecinecka, otaczająca niegdyś kościół św. Mikołaja była częściowo likwidowana w trakcie nowych inwestycji, prowadzonych zarówno przed 1939 r., jak i po 1945 r. Liczne pochówki odnajdowane w 2000r., w czasie budowy domu handlowego ekshumowano i pochowano w części lapidarium na cmentarzu komunalnym w Szczecinku (budowa, w tym prace ziemne były prowadzone pod nadzorem archeologicznym). Następne zostały ekshumowane przy budowie obecnego domu handlowego – Galerii Hosso.

- **cmentarz komunalny** - ul. Władysława Cielaka - założony w 1842r. z zachowanym historycznym układem kwater oraz zieleni i urządzonym współcześnie lapidarium. Na terenie cmentarza znajduje się kaplica wybudowana w 1910r. oraz współczesne pomniki: Lotnikom amerykańskim wg projektu artysty rzeźbiarza Zygmunta Wujka z Koszalina, Pomnik Żołnierzy AK;
- Od strony południowej przylega do cmentarza komunalnego **cmentarz wojenny** urządzony w latach 60. XX w., na którym spoczywa 4.429 żołnierzy radzieckich z 2 Frontu Białoruskiego oraz 39 żołnierzy polskich z I Armii Wojska Polskiego. Prochy ich ekshumowano ze 143 miejscowości i pobojozisk dawnych województw koszalińskiego, słupskiego i pilskiego. W centrum cmentarza wojennego usytuowany jest pomnik Zdobywców Wału Pomorskiego, zrealizowany wg projektu art. plast. Melchiora Zapolnika i R. Grodzkiego;
- **cmentarz dawny ewangelicki na wzgórzu św. Jerzego**, usytuowany na wschodnim stoku, założony w XVII w. jako cmentarz miejski; obecnie nieczynny z zachowanym jedynie starodrzewiem;
- **cmentarz żydowski**, usytuowany w zachodnio - północnej części wzgórza św. Jerzego, funkcjonujący od XVIII w., obecnie nieczynny. Pozostał jedynie dom przedpogrzebowy z 1863 r., pełniący funkcję kościoła ewangelicko – augsburskiego;
- **cmentarz dla ubogich**, na zachodnim krańcu wzgórza św. Jerzego, **zwany także napoleońskim**, gdyż w latach 1812-1813 pochowano na nim żołnierzy napoleońskich zmarłych z wycieńczenia w czasie odwrotu Wielkiej Armii po klęskę w Rosji. Fakt ten upamiętnia pomnik dłuta artysty Zygmunta Wujka wzniesiony w 1997r. Cmentarz jest nieczynny;
- **cmentarz dawny ewangelicki w Trzesiece** – nieczynny, z zachowanym układem kwater i drzewostanem, oraz w części zachowanymi nagrobkami.

Cmentarz żydowski i napoleoński podlegają ochronie, wynikającej z umów międzynarodowych o ochronie nekropolii.

4.3.3.10.Szczecineckie pomniki – po 1945 roku

Poza pomnikami wymienionymi w punkcie 4.3.1.9. na terenie Szczecinka znajdują się pomniki współczesne, z których najbardziej interesującym obiektem jest:

- **Pomnik Zdobywców Wału Pomorskiego (też Pomnik Bohaterów Wału Pomorskiego)** w widłach ul. 28-go Lutego i Klasztornej, na terenie ruin dawnej fabryki materiałów budowlanych. Pomnik w formie olbrzymiego głazu narzutowego z mosiężną tablicą inskrypcyjną, ustawiony jest na kamiennym stosie. Otoczony został okręgiem w postaci 7 dużych kamieni, które symbolizują 7 miejscowości, o które toczyły się najzacieklejsze walki o przełamanie umocnień Wału Pomorskiego. Kamienie te są spięte łańcuchem okrętowym pochodzącym z pancernika Gneissenu, co jest symbolem zwycięstwa nad Niemcami hitlerowskimi. Pomnik odsłonięto 30 czerwca 1957r.

4.3.2.11.Inne obszary stanowiące dziedzictwo kulturowe miasta

Poza wymienionymi we wcześniejszych punktach obiektami i obszarami stanowiącymi dziedzictwo kulturowe miasta (podlegającymi ochronie na mocy przepisów odrębnych lub miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) na ochronę zasługują również obszary obejmujące części dawnych wsi Trzesieka i Świątki, dołączone do miasta w 2010r., których cechy fizjonomiczne nawiązują do tradycji historycznej z oryginalnymi obiektami zagospodarowania terenu:

- historyczny teren wsi Trzesieka, po obu stronach ul. Trzesieckiej;
- układ przestrzenny najstarszych domów powstałych w latach 30. XX w. przy ul. Akacyjowej wraz z zielenią urządzoną i stawem na południu(Świątki).

4.3.2.Zabytki ruchome

Na terenie Szczecinka znajduje się 161 zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Należy do nich:

- wyposażenie Kościoła Narodzenia NMP pochodzące z czasów budowy świątyni t.j. z lat 1905-1908r. m.in.: ołtarz główny, ambona, ławy kościelne, witraże w oknach prezbiterium i w oknach naw bocznych I kondygnacji, świeczniki korpusowe, organy, stolarka drzwiowa wraz z okuciami, a także wyposażenie przeniesione z rozebranego kościoła św. Mikołaja – XVII wieczne epitafium Doroty Westreglen, żony starosty szczecineckiego, Piotra Somnitza oraz 6 świeczników korpusowych;
- wyposażenie Ratusza: dzwony na wieży z 1802r, zegar, witraże w ekranach przesłaniających okna sali posiedzeń, stolarka drzwiowa, strop i intarsjowana faseta pochodzące z lat 30. XX w.: meble (XIX wieczny fotel i biurko).
- wyposażenie auli Szkoły Muzycznej z pocz. XX w. : strop i witraże.

Znaczny zespół zabytków ruchomych stanowią zbiory Muzeum Regionalnego w Szczecinku. Jest to muzeum jednodziałowe, gromadzące przede wszystkim obiekty kultury materialnej i sztuki regionalnej z zakresu rzemiosła, malarstwa, rzeźby oraz obiektów historycznych (np. dokumenty, fotografie). Na uwagę zasługują zbiory archeologiczne (obecnie nie eksponowane), a także zbiory myśliwskie i złotnictwo.

Osobny zespół zabytków ruchomych - militarnych gromadzony jest przez Ogólnopolskie Stowarzyszenie Historyczno - Turystyczne „Jazda 4 x 4” w Muzeum Wału Pomorskiego i II wojny światowej.

4.3.3.Zabytki archeologiczne.

Na terenie Miasta Szczecinek znane są następujące obiekty archeologiczne:

- Osada słowiańska – okres wczesnośredniowieczny;
- Grodzisko nizinne podkowiaste - okres schyłku epoki brązu (kultura łużycka) i okres wczesnośredniowieczny (nr rej. 715 i 716 z dn. 16 grudnia 1968r.)

Ponadto w trakcie prac badawczych określanych jako AZP „ Archeologiczne Zdjęcie Polski” rozpoznano około 50 stanowisk archeologicznych, w tym 21 z nich zakwalifikowano jako osady, część jako ślady osadnictwa, część nie została sklasyfikowana. Odkryto także cmentarzyska: w okolicy obecnego cmentarza komunalnego (na terenie obecnych ogrodów działkowych) oraz przy drodze do Słupska (w okolicy wyrobiska piasku), na których znaleziono przypadkowo po kilka grobów popielnicowych. Pozostałe znaleziska to w przeważającej większości fragmenty ceramiki z okresu średniowiecza lub okresu nowożytnego. W bardzo nielicznych przypadkach są to znaleziska liczące kilkanaście części naczyń. Dla terenów tych, w trakcie sporządzania planów miejscowych, wyznaczane są strefy ochrony archeologicznej i ustalone warunki inwestowania w granicach tych stref.

Na terenie wsi włączonych w granice miasta w 2010r. znajdują się następujące stanowiska, dla których zostały ustalone strefy ochrony archeologicznej W.I (Świątki), oraz WI i WIII (Trzesieka):

Trzesieka- stanowisko 1, 1a, 2, 3 4, 5, 6, 7,8, 10, 11; 27, 28, 29, 30, 31, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 78;

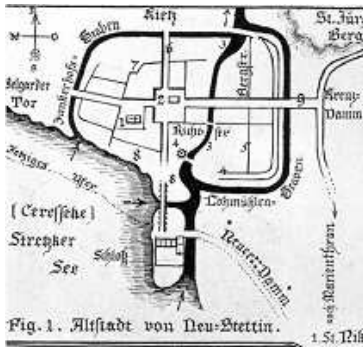
Świątki (w pobliżu wzgórza Świątki) - grodzisko nizinne, z IX/X w. z czytelnymi wałami - Stanowisko nr 4 (strefa nr 526). Wzgórze było miejscem wczesnośredniowiecznego kultu pogańskiego. W 1356r. książęta zachodniopomorscy Bogusław V, Warcisław V i Barnim IV ufundowali na nim klasztor augustianów eremitów – *Marietron*.

5. OCHRONA KRAJOBRAZU I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA SZCZECINEK USTANOWIONA PRAWNIE

5.1.Rejestr zabytków

5.1.1.Zabytki nieruchome

- **średniowieczny układ urbanistyczny** (nr rej. 42 z dnia 4 września 1956r.)

Obszar ograniczony ulicami: Jana Pawła II, Kard. St. Wyszyńskiego, Powstańców Włkp, Ordon, granicą działki nr 318, Junacką i Podwałę - w północnej części zdewastowany współczesną zabudową zacierającą ślady przebiegu historycznych ulic.

- **park miejski** (nr rej. A- 1104 z dnia 12 czerwca 1980r.)

Park ze starodrzewiem, o pow. 9 ha rozciągający się wzdłuż jeziora Trzesiecko, pomiędzy ulicami Mickiewicza i Jeziorną. Ochronie podlega układ przestrzenny: aleje, szpalery i grupy drzew oraz roślinność, szczególnie starodrzew.

- **wieża św. Mikołaja**- ul. Boh. Warszawy 6 (nr rej. 433 z dnia 19 marca 1965r.),

Wieża jest pozostałością po kościele p.w. św. Mikołaja, który był najstarszym kościołem w mieście. Wieżę zbudowano w poł. XVI w. w stylu gotyckim z materiału pozyskanego z rozebranego kościoła na Marienthronie. W 1909r. korpus główny świątyni rozebrano. Od 1913r. prowadzono w wieży prace adaptacyjne na cele muzealne. W 1958r. staraniem A. Stafińskiego utworzono tutaj Muzeum Ziemi Szczecineckiej. W 2006r. ekspozycje muzealne przeniesiono do budynku dawnej szkoły przy ul.Szkolnej 1. Jest przeznaczona do remontu.

- **południowe skrzydło Zamku Książąt Pomorskich zwane skrzydłem Filipa II** ul. Mickiewicza 2 (nr rej. A- 1120 z dnia 19 marca 1965 r.)

Południowe skrzydło zamku wybudowano w pierwszej połowie XIV w. w miejscu wcześniejszego grodziska słowiańskiego. Założony na planie prostokąta o wymiarach 13,6 x 33,5 m. Do XVI w. postaviono skrzydło północne oraz ceglana wieżę zwaną więzienną przy starym południowym skrzydle od strony wschodniej.

- **kościół prawosławny– omyłkowo wpisany jako dawna bożnica-** ul. Szkolna 6 (nr rej. A-1141, dawny nr rej. 435 z dnia 19 marca 1965r.)

Budynek wzniesiono w pierwszym dziesięcioleciu XX w. na potrzeby szkoły dla młodzieży protestanckiej. Krótco po 1945r. mieściła się w niej Szkoła Samochodowa, a od 1953r. jest cerkwią prawosławną pw. Św. Trójcy.

- **spichlerz-** Pl. Sowińskiego (nr rej. A-1121, dawny nr 914 z dn. 26 lutego 1976r.)

Został zbudowany ok. 1850r. na miejscu średniowiecznego młyna książęcego. Dolne partie murów, od strony Niezdobnej, wykonano z kamienia polnego, górne z wyjątkiem ścian szczytowych są szachulcowe z wypełnieniem ceglany. Jest to przykład architektury przemysłowej, nielicznej obecnie na terenie Miasta Szczecinek. Budynek należy do S.I. „Słowianka” i został przez nią odrestaurowany.

- **spichlerz**–ul.Junacka (nr rej. A-1123 dawny nr rej. 1182 z dn. 12 września 1984r.)

Spichlerz jest jednym z ciekawszych dawnych budynków przemysłowych Szczecinka. Zbudowano go w XIX wieku. Po II wojnie światowej był własnością miasta. W latach 90.XX w. sprzedano go prywatnym właścicielom z przeznaczeniem na działalność gospodarczą. Po remoncie i modernizacji stał się siedzibą firmy handlowej.

- **dwór wraz z parkiem- Bugno** (nr rej. A-1123 z dnia 11 października 1980r.)

Zespół złożony jest z neoklasycystycznego dworu, zbudowanego na „nowym korzeniu” przez Heinricha Wilhelma Quandta w latach 1851-1852 oraz niewielkiego parku krajobrazowego po północnej stronie dworu. Całości założenia dopełniają potężne kamienne budynki gospodarcze dziedzica gospodarczego. Dwór był modernizowany w latach 20-30. XX w., oraz w latach 1971–1972, kiedy to zmieniono historyczny kształt elewacji.

- **budynek Szkoły Muzycznej im. Oskara Kolberga**- ul. 3-go Maja 2 (nr rej. A-1124; dawny nr rej. 1202 z dnia 20 maja 1985r.)

Dawny budynek starostwa powiatowego, wzniesiony w latach 1901-1902 w stylu eklektycznym z elementami neogotyku o proveniencji północnej Europy. Wewnątrz zachowana aula z drewnianym stropem, i witrażami oraz potężnym świecznikiem – koroną.

- **budynek Muzeum Regionalnego w Szczecinku** ul. Szkolna 1 (nr rej. A-107 z dnia 27 listopada 2002r.),

Budynek wzniesiono w stylu eklektycznym w latach 1879-80 z przeznaczeniem na pomieszczenia szkoły miejskiej. Jest usytuowany w śródmieściu, na północny zachód od dawnego rynku miejskiego (pl. Wolności), w północnej pierzei ul. Szkolnej. Od 2006r. siedziba Muzeum Regionalnego w Szczecinku.

- **wieża ciśnień** (nr rej - A-389 z dnia 15 października 2012 r.)

Wybudowana ok.1912r. na najwyższym wzgórzu w obrębie Szczecinka, miejscu o niezwykle bogatej historii, zwanym w średniowieczu wzgórzem św. Jerzego. Obecnie pozbawiona głowicy.

- **kościół p.w. Narodzenia najświętszej Marii Panny-** ul. 3-go Maja 1 (nr rej A-1122; dawny nr rej. 1184 z dnia 20 września 1984r.)

Neogotycki kościół z lat 1905-1908 wg projektu berlińskiego architekta Oskara Hossfelda. Został wzniesiony jako pseudohala, na planie krzyża łacińskiego z 6 bocznym prezbiterium od wschodu, ujętym po bokach niskimi aneksami. Od zachodu do korpusu głównego przylega potężna wieża. Trójnawowe wnętrze z emporami przykrywa dekoracyjne, gwiaździste sklepienie.

5.1.2. Zabytki ruchome

Do rejestru zabytków ruchomych wpisano 161 obiektów. Wśród nich:

- **wyposażenie Kościoła Narodzenia NMP**

epitafium Doroty Westreglen z 1621r.

Wyposażenie pochodzące z czasów budowy świątyni t.j. z lat 1905-1908 m.in.: neogotycki, szafiasty ołtarz główny z krucyfiksem aut. Frieze v. Leeke ze Szczecina oraz obrazami olejnymi wykonanymi przez malarkę Frl. v. Übich- m.in. kopia Schöngauera., ambona, ławy kościelne, witraże w oknach prezbiterium i w oknach naw bocznych wykonane przez F. Müllera z Quedlinburga oraz organy na 1670 piszczałek, firmy P.B. Völknera z Bydgoszczy. Ponadto, stolarka drzwiowa wraz z okuciami, a także wyposażenie ruchome przeniesione z rozebranego kościoła św. Mikołaja –wapienne epitafium Doroty Westreglen z 1621 r., żony starosty szczecineckiego Piotra Somnitza oraz 6 mosiężnych świeczników korpusowych;

- **wyposażenie m.in. sali posiedzeń Ratusza Miejskiego**

Wyposażenie pochodzące z lat 30. XX w.: m.in. witraże w oknach sali (autorstwa-Carla Buscha z Berlina i Maxa Lüdera z Piły), stolarka drzwiowa, strop i intarsjowana faseta (meble XIX wieczny fotel i biurko- neobarok); dzwony na wieży ratuszowej pochodzące ze szczecineckiej ludwisarni Meyera i Schumachera oraz zegar.

- **wyposażenie auli Szkoły Muzycznej z pocz. XX w.**

Drewniany strop belkowy, witraże z herbami miast, świecznik, stolarka drzwiowa i sztukaterie.

5.1.3. Zabytki archeologiczne.

W rejestrze zabytków archeologicznych Województwa Zachodniopomorskiego znajdują się:

- Osada słowiańska – okres wczesnośredniowieczny
- Grodzisko nizinne podkowiaste - okres schyłku epoki brązu (kultura łużycka) i okres wczesnośredniowieczny (nr rej. 715 i 716 z dnia 16 grudnia 1968r.),

5.2. Strefy ochrony konserwatorskiej

W „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Szczecinek oraz w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Szczecinek na lata 2007- 2013” zostały określone obszary o wysokich walorach przestrzennych i kulturowych, postulowane do objęcia ochroną konserwatorską z mocy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Obszary te wyznaczają ulice: Juliana Ordona, Lelewela, Bohaterów Warszawy i Ks. Elżbiety. Poza wskazanymi zabytkami, studium określa obszary do objęcia ochroną konserwatorską na mocy przepisów prawa miejscowego – jako strefy ochrony konserwatorskiej A i B. Są to następujące obszary :

- teren ciągnący się wzdłuż parku nad jez. Trzesiecko, ul. Kościuszki do posesji przy ul. Grunwaldzkiej 81, obejmując budynki nr 9-14, dalej wzdłuż ul. Pułaskiego i Lwowskiej obejmując obustronną zabudowę oraz os. Derdowskiego, budynki przy ul. Wileńskiej, następnie wzdłuż ul. Kościuszki, obejmując budynki nr 33-35 do średniowiecznego układu urbanistycznego³⁹.
- teren wzdłuż ul. Koszalińskiej obejmując obustronnie zabudowę frontową do nr 58 i 79, następnie ul. Zieloną i Kaszubską z obustronną zabudową frontową, w kierunku rzeki Niezdobnej dochodzi do średniowiecznego układu urbanistycznego⁴⁰.
- teren wzdłuż ul. Mickiewicza, Piłsudskiego, Szczecińskiej obejmując budynki frontowe nr 4-40, następnie ul. Chojnicką obejmując zabudowę jednorodziną przy ul. Miłej, Czaplincekiej i Poznańskiej, dalej biegnie ulicami: Sikorskiego, Wiśniową, 28-go Lutego obejmując budynki frontowe obustronnie, następnie załamuje się w kierunku wschodnim przecinając ul. Chełmińską obejmuje zabudowę jednorodziną przy ul. Chodkiewicza, Zana, Curie-Skłodowskiej, biegnie wzdłuż ul. Warszawskiej, Gen. W. Sikorskiego, Armii Krajowej z obustronną zabudową, Artyleryjską z pominięciem szkoły oraz budynków nr 7 i 5, następnie wzdłuż ul. Słowiańskiej obejmując całe os. budownictwa jednorodzinnego ograniczone ulicami: Wiejską, Kwiatową i Szymanowskiego dalej ul. Dr. G. Matusewicz, Moniuszki z budynkami nr 1-5, Pomorską z obustronną zabudową, Poniatowskiego i Armii Krajowej, Kard. St. Wyszyńskiego do średniowiecznego układu urbanistycznego⁴¹.

³⁹Obszar ten obejmuje w przeważającej większości zabudowę jednorodziną wolnostojącą. Ochrona konserwatorska tego obszaru polega przede wszystkim na zachowaniu zasadniczych elementów rozplanowania oraz charakteru zabudowy.

⁴⁰Ochrona tego obszaru również polega na zachowaniu zasadniczych elementów rozplanowania, charakteru zabudowy oraz dodatkowo należy tutaj zadbać o to, aby tereny wolne od zabudowy kształtować w sposób umożliwiający ekspozycję zespołu staromiejskiego.

⁴¹Obszar ten obejmuje przede wszystkim jednorodzinne osiedla mieszkaniowe.

Na ww. obszarach znajdują się obiekty zaewidencjonowane jako dobra kultury. Bardzo wiele z nich jest w złym stanie technicznym. Mieszkania w tych obiektach z reguły nie posiadają odpowiedniego standardu sanitarnego, nie spełniają norm cieplnych (piecowe ogrzewanie budynków).

Obszary zabytkowej zieleni zostały objęte strefą K – ochrony krajobrazu. Strefa K-1 obejmuje park wzdłuż brzegu jeziora Trzesiecko wraz z zamkiem oraz budynkami wzdłuż ul. Piłsudskiego i Szczecińskiej. Strefa K-2 obejmuje wzgórze św. Jerzego z cmentarzami.

Dla zabytków archeologicznych ustalono strefę „W” . Teren przy zamku (grodzisko), na półwyspie przy ul. Szczecińskiej. Granice stref ścisłej ochrony konserwatorskiej oraz granice obszarów, na których występują budynki zaewidencjonowane jako dobra kultury postulowane są do objęcia ochroną konserwatorską w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego⁴².

Strefy i obszary objęte ochroną konserwatorską zostały zaprezentowane w poniższej mapie, stanowiącej załącznik do „Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Szczecinek na lata 2007-2013”

⁴² Na terenie wsi włączonych w granice miasta w 2010r., a objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego zostały ustalone strefy ochrony archeologicznej W.I (Świątki), oraz WI i WIII (Trzesiecka).

5. 3.Ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (por. pkt. 3.5.2)

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego są narzędziem kształtowania polityki przestrzennej na terenie miasta i posiadają rangę aktu prawa miejscowego. Zasadniczym celem planu miejscowego jest określenie przeznaczenia terenów, w tym sposobów ich zagospodarowania i zabudowy. Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, a także granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów. Powyższe kwestie reguluje również ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Każdorazowo, w uchwale Rady Miasta Szczecinek w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego konkretnego obszaru, do której załącznikiem graficznym jest rysunek planu miejscowego, w zależności od potrzeb, wprowadza się oznaczenia wynikające z przepisów odrębnych, w tym ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Oznaczeniami tymi są granice obszarów podlegających ochronie np. parku wpisanego do rejestru zabytków, granica strefy ochrony konserwatorskiej i zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków oraz inne znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków.

Ponadto, w ustaleniach planu miejscowego dotyczących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, wymienia się te obiekty, które wraz z ich otoczeniem podlegają ochronie ze względu na umieszczenie w rejestrze zabytków oraz te, które zostały objęte ochroną ustaleniami planu. Obligatoryjnie w części tekstowej planu miejscowego zamieszcza się nakazy, zakazy i dopuszczenia, mające na celu ochronę zabytkowych obszarów i obiektów.

Zgodnie z zapisami art.17 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz art.20 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, każdy projekt uchwały w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego poddawany jest obowiązkowi uzgadniania z organem ochrony zabytków według jego kompetencji.

5.4.Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Szczecinek

Jednym z obowiązków nałożonych na gminy przez ustawę z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (DZ.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) jest uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska. Temu zadaniu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której jest mowa w art.22 pkt.4 cytowanej ustawy: „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków. Gminy mają dbać między innymi o: zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie oraz zapobiegać zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”.

Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków –stanowią ZAŁĄCZNIK NR 1

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

6.1. Mocne strony środowiska kulturowego

Mocne strony zasobu dziedzictwa kulturowego

- czytelne cechy pierwotnego rozplanowania przestrzennego miasta o metryce średniowiecznej oraz czytelne kierunki rozbudowy w ciągu następnych wieków;
- zachowana większość reprezentacyjnych obiektów: kościołów i budowli użyteczności publicznej (ratusz, szkoły, poczty i in.) oraz historycznej XIX i XX wiekowej zabudowy mieszkalnej;
- zachowane średniowieczne zabytki: późnogotycka wieża św. Mikołaja pozostałość po najstarszym kościele i południowe skrzydło Zamku Książąt Pomorskich;
- dobry stan techniczny neogotyckiego kościoła p.w. Narodzenia NMP- w kościele założono ogrzewanie podłogowe, instalacje p. pożarową, alarmową;
- prace konserwacyjne wyposażenia kościoła p.w. Narodzenia NMP stanowiącego wartościowy zespół zabytków ruchomych z egzemplarzami dzieł sztuki XVII wiekowej, przeniesionych ze starego kościoła św. Mikołaja. Wyremontowano witraże w prezbiterium i w poziomie II kondygnacji nawy; w trakcie remontu są zabytkowe organy;
- stosunkowo dobry stan i odpowiednie zagospodarowanie historycznych obiektów użyteczności publicznej;
- połączenie elementów krajobrazu kulturowego o walorach zabytkowych z walorami krajobrazowymi (park miejski połączony widokowo z krajobrazem otaczającym jezioro Trzesiecko);
- wartość przyrodnicza parku miejskiego;
- wykonanie prac rewitalizacyjnych parku miejskiego;
- zachowanie znacznej części umocnień budowanych w ramach Wału Pomorskiego. Przewidziano dalszy remont i adaptację schronu bojowego B-Werk przy ul. Kościuszki oraz rozpoczęcie porządkowania „szlaku bunkrów”;
- stosunkowo dobry stan zabytków ruchomych;
- ustalenie stref ochrony stanowisk archeologicznych wraz z podstawowym zakresem ochrony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego obowiązujących przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- możliwość pozyskania środków na badania (program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego: „Zachowanie, waloryzacja i ochrona dziedzictwa kulturowego”, priorytet 4 „Ochrona zabytków archeologicznych”);
- pozytywne doświadczenia w zakresie wsparcia finansowego inwestycji przy rewaloryzacji, modernizacji obiektów zabytkowych z różnych źródeł: międzynarodowych (unijnych), państwowych, regionalnych, gminnych.

Planowanie ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie miasta

- ujęcie zasobów dziedzictwa kulturowego w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Szczecinek wraz z zaleceniami do ich ochrony i świadomego kształtowania krajobrazu, obowiązujące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Szczecinek na lata 2007-2013;
- opracowanie Strategii Rozwoju Miasta Szczecinek na lata 2008-2017, w którym zaplanowano prace związane z ochroną i promocją zabytków;
- opracowanie Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Miasta Szczecinek na lata 2007-2010 wraz z prognozą na lata 2011-2013, uwzględniający prace przy obiektach zabytkowych;
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone dla większości obszarów Miasta Szczecinek z ustaleniami do ochrony zabytków.

Planowanie inwestycji związanych z ochroną zabytków

- remonty zabytków w oparciu o programy UE lub innych źródeł dofinansowania (kontynuacja remontu Zamku Książąt Pomorskich na potrzeby Centrum Kongresowo-Szkoleniowego; remont wieży św. Mikołaja, adaptacja wieży ciśnień - z rekonstrukcją głowicy);
- prace remontowo - konserwatorskie obiektów zabytkowych (m.in. pomnika Jana Samuela Kaulfussa; pieca kaflowego - przewidzianego jako wyposażenie Zamku Książąt Pomorskich; rekonstrukcja witraży z budynku I Liceum Ogólnokształcącego);
- kontynuacja prac rewitalizacyjnych przy kamienicach w centrum miasta;
- promocja zabytków - informacje o wybranych zabytkach na stronie internetowej Urzędu Miasta Szczecinek, wydawnictwo map, informatorów, albumów o mieście z uwzględnieniem obiektów zabytkowych. Wydanie monografii miasta - „Dzieje Szczecinka T.I i II” 2010r.

6.2. Słabe strony środowiska kulturowego

- mała liczba zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków;
- częściowa degradacja średniowiecznego układu urbanistycznego miasta powojenną zabudową blokową w północno-wschodniej jego części oraz w śródmieściu, a także lokalizacja parterowych obiektów handlowych i obiektów tymczasowych;
- degradacja średniowiecznego układu urbanistycznego miasta z częściowym przekształceniem układu kwartałów i wyburzaniem oficyn;
- częściowe przekształcenie struktury przestrzennej centrum miasta poprzez wprowadzenie obiektów wielkokubaturowych;
- zły stan wieży św. Mikołaja, do której dobudowano budynek mieszczący nowoczesną galerię, znacznie ograniczający jej ekspozycję; lokalizacja IV kondygnacyjnej galerii naruszyła historyczny kontekst wieży, jej otoczenie, a tym samym warunki funkcjonowania w świadomości społecznej jako obiektu zabytkowego;
- zły stan kościoła prawosławnego p.w. św. Trójcy przy ul. Szkolnej;
- zły stan kościoła ewangelicko-augsburskiego (dawnego żydowskiego domu przedpogrzebowego)

- wymiana zabytkowej stolarki okiennej na okna wykonane z PCV, docieplanie zewnętrzne budynków skutkujące degradacją historycznego detalu i często zmianą kształtów otworów okiennych, wymiana stolarki drzwiowej;
- brak miejsca dla badań archeologicznych i archeologicznej ekspozycji muzealnej.

6.3. Zagrożenia

- modernizacja historycznej zabudowy lub zastępowanie dawnej zabudowy współczesną, obcą lokalnej tradycji, realizowaną według projektów nie uwzględniających cech tradycyjnej zabudowy;
- dominacja zamierzeń inwestorskich nad ochroną krajobrazu kulturowego, skutkująca powstawaniem obiektów architektonicznych pozostających w ogromnej dysharmonii do historycznego architektonicznego sąsiedztwa;
- zewnętrzne docieplanie obiektów historycznych, skutkujące degradacją historycznego detalu i wyposażenia architektonicznego, w tym historycznej stolarki;
- nielegalne poszukiwania z użyciem wykrywacza metali i penetrowanie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków;
- pogarszający się stan techniczny nieremontowanych obiektów;
- montaż wielkoformatowych reklam na eksponowanych elewacjach budynków w centrum miasta.

6.4. Szanse

- zachowanie zasadniczych cech krajobrazu kulturowego miasta;
- podniesienie atrakcyjności turystycznej z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego poprzez np. zagospodarowanie szlaków turystycznych istniejących i nowych przy wyeksponowaniu obiektów zabytkowych i zabytków archeologicznych;
- utrzymanie i eksponowanie zachowanych jeszcze zabytków o walorach lokalnych, tworzących lokalny klimat;
- podniesienie poziomu realizacji architektonicznych oraz sposobu zagospodarowania działek;
- budowa dodatkowych szlaków turystycznych (np. szlak bunkrów);
- budowa we współpracy samorządu, lokalnych organizacji np. turystycznych oraz stowarzyszeń wspólnego zintegrowanego systemu zarządzania i monitoringu zagospodarowania na cele turystyczne czy kulturalne środowiska naturalnego i kulturowego;
- podniesienie poziomu wiedzy w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- kształtowanie współczesnych form zabudowy i zagospodarowania terenu z poszanowaniem tradycji i wykorzystaniem wzorców regionalnych;
- aktywizacja ekonomiczna i społeczna.

7. DZIAŁANIA W ZAKRESIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SZCZECINEK

7.1. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami i określenie sposobu ich osiągnięcia (por. pkt. 2)

Przegląd zasobów dziedzictwa kulturowego oraz zdiagnozowanie stanu zachowania zabytków, przeprowadzone na wstępnym etapie prac nad „Gminnym programem opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2013-2016” leży u podstaw formułowania celów i zadań, których realizacja powinna doprowadzić do stworzenia wizerunku miasta atrakcyjnego.

Poniżej wskazano cele służące osiągnięciu finalnych efektów w trzech podstawowych dziedzinach:

- poprawa stanu zachowania dziedzictwa kulturowego tworzącego specyficzne krajobrazy miasta, regionu i województwa;
- włączenie zabytków w procesy aktywizacji ekonomicznej i społecznej oraz budowie atrakcyjności i konkurencyjności miasta;
- budowa wyedukowanego społeczeństwa świadomego walorów historycznych krajobrazów i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego.

Oczywistym jest, że osiągnięcie zdefiniowanych celów wymaga wieloletnich, zintegrowanych działań skutkujących zmianami zarówno w sferze materialnej (dotyczącej stanu i zagospodarowania zabytków), jak i świadomościowej (zmiana postrzegania zabytku jako dobra uznawanego często za kłopotliwe).

Określone niżej cele należy traktować jako równorzędne. Poprawa stanu dziedzictwa kulturowego nie będzie możliwa bez powstania świadomej potrzeby jego zachowania oraz działań związanych z użytkowaniem zabytków w sposób odpowiedni dla ich walorów. Suma działań powinna powodować aktywizację społeczną i ekonomiczną oraz podniesienie atrakcyjności regionu.

Cele główne

- **Zachowanie charakteru krajobrazów Miasta Szczecinek oraz jego zabytkowych komponentów**

Osiągnięcie tego celu możliwe jest poprzez:

- a) uwzględnianie problemów ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w dokumentach strategicznych gminy;
- b) zintegrowanie ochrony krajobrazu kulturowego z ochroną przyrody i równowagi ekologicznej;
- c) określenie obszarów wartościowych pod względem krajobrazowym (kulturowym i przyrodniczym) do zachowania, wyłączenia z lokalizacji inwestycji o negatywnym wpływie na krajobraz (z uwzględnieniem wytycznych w planach zagospodarowania przestrzennego miasta i województwa);

- d) określenie zasobu „niezbywalnego”- do objęcia ochroną prawną w formie wpisu do rejestru zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
  - e) budowę zintegrowanego systemu informacji, monitoringu stanu i zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego;
  - f) współpracę czynników społecznych (społeczni opiekunowie zabytków, organizacje pozarządowe), samorządowych i rządowych.
- **Funkcjonowanie dziedzictwa kulturowego w procesach aktywizacji społecznej i ekonomicznej oraz budowie wizerunku miasta i gminy**

Osiągnięcie tego celu wymaga:

- a) stworzenia warunków finansowych i organizacyjnych do zaangażowania dziedzictwa kulturowego w aktywizację ekonomiczną i społeczną;
  - b) stworzenia zintegrowanego systemu informacji o finansowaniu ochrony i opieki nad zabytkami, możliwościach pozyskania dotacji ze środków unijnych, państwowych, z Urzędu Miasta Szczecinek oraz prawidłowego przygotowania wniosków;
  - c) racjonalnego wykorzystania środków z funduszy unijnych, rządowych, samorządowych, prywatnych na projekty mające za zadanie poprawę kondycji zabytków (konserwację) oraz rewitalizację i aktywizację obszarów i społeczności;
  - d) zagospodarowania zabytkowych budowli na cele kulturalne, turystyczne i in. przy pomocy funduszy prywatnych, gminnych, państwowych i europejskich;
  - e) budowy i promocji produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe i zabytki;
  - f) budowy profesjonalnego systemu informacji turystycznej;
  - g) tworzenia miejsc pracy związanych z pracami remontowymi, zagospodarowaniem i popularyzacją dziedzictwa, szkolenie fachowców-rzemieślników reprezentujących „zanikające” zawody;
  - h) wykorzystania funduszy strukturalnych na zadanie związane z rewitalizacją, aktywizacją społeczną;
  - i) propagowania dobrych przykładów zagospodarowania i użytkowania zabytkowego dziedzictwa kulturowego.
- **Budowa świadomych więzi społecznych z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania**

Osiągnięcie celu poprzez:

- a) organizację imprez kulturalnych, konferencji naukowych, popularnonaukowych pogłębiających wiedzę o dziedzictwie kulturowym, kierowanych do różnych środowisk;
- b) kształcenie profesjonalnych kadr;
- c) wspieranie inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych działających na rzecz popularyzacji wiedzy o zabytkach;
- d) włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do programów szkolnych, upowszechnianie edukacji na temat historii i dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie zabytków miasta w nauczaniu dziejów urbanistyki, architektury i budownictwa.

7.2. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla Miasta Szczecinek

- Monitorowanie i aktualizowanie gminnej ewidencji zabytków;
- Przyjęcie podczas prac remontowo- konserwatorskich, jako obowiązującej zasady, rekonstrukcji brakujących elementów w przypadku zachowania części oryginalnej substancji lub zaistnienia podstaw do rekonstrukcji detalu (materiały ikonograficzne, podobieństwo typów i form w innych zachowanych obiektach na terenie miasta), a tym samym podjęcie prac pozwalających na przywrócenie brakujących elementów wyposażenia wystroju, zarówno zewnętrznego jak i wewnętrznego zabytków i zespołów urbanistycznych. Specyfiką miasta jest nasycenie substancją zabytkową z 2 poł. XIX w. i przełomu wieków XIX i XX. Przeważająca część obiektów zachowała ciągłość funkcjonalną i poddawana była w związku z tym bieżącym remontom. Wskutek tego w dużej mierze zasłonięciu lub częściowemu zniszczeniu uległa dekoracja i kolorystyka elewacji budowli;
- Podkreślenie szczególnego charakteru najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego miasta, poprzez właściwą ekspozycję zabytków i obszarów objętych ochroną konserwatorską. Obiekty zabytkowe nie mają właściwego oświetlenia w porze nocnej. Sprawia to, że ich ranga i walor są nieczytelne tak dla mieszkańców jak i turystów odwiedzających miasto. Konieczna jest też czytelniejsza promocja dziedzictwa kulturowego miasta, jako jednego z ważniejszych wyznaczników rozwoju gospodarczego;
- Podjęcie na szerszą skalę działalności edukacyjnej i wydawniczej. W dalszym ciągu z uwagi na specyfikę powojennych losów miasta, jego historia, w tym zwłaszcza historia architektury zabytkowej, nie jest w sposób wystarczający znana mieszkańcom. Stworzenie mechanizmów dla edukacji kształtowanej w oparciu o specyfikę powojennych realiów miasta i szacunek dla jego historycznego dorobku i wielokulturowych korzeni osadzonych w tradycji kultury europejskiej, pozwoli niewątpliwie na lepsze zacieśnianie więzi i identyfikowanie się z miastem i jego wielowiekowym dziedzictwem;
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność obiektów zabytkowych dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami a także w oparciu o szeroko rozumiany program rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich. Przyjęcie przez Radę Miasta Szczecinek „Lokalnego Programu Rewitalizacji”, pozwoliło określić obszary atrakcyjne kulturowo i wyodrębnić nowe funkcje, pozwalające m.in. na tworzenie nieistniejących dotąd miejsc pracy;
- Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, a także pomoc w przygotowaniu właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania w opiece nad zabytkami funduszy unijnych, ministerialnych i samorządowych. Z uwagi na możliwą strukturę finansowania prac remontowych, konserwatorskich i różnego rodzaju dokumentacyjnych oraz zabezpieczających obiekty zabytkowe przed niszczeniem ważne jest pokazanie potencjalnym

użytkownikom zabytków sposobu pozyskiwania środków na te prace m.in. także przez ogólnie dostępne media. Trudność wynikająca ze specyfiki prac konserwatorskich połączona z brakiem możliwości ich finansowania sprawia, że znaczna liczba obiektów zabytkowych, pomimo ciągłości funkcji i stałego użytkowania, ciągle podlega procesowi degradacji.

Zakłada się, że kierunki „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2013-2016” będą realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, właścicieli oraz zarządców obiektów, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń oraz lokalnego środowiska naukowego.

W imieniu Miasta Szczecinek zadania będą prowadzone przez jednostki organizacyjne (szkoły, instytucje kultury i in.) oraz wydziały i referaty Urzędu Miasta w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, Strategia Miasta, Lokalny Program Rewitalizacji),
- finansowe (np. dotacje, nagrody, system ulg finansowych dla właścicieli i zarządców),
- społeczne (np. edukacja, promocja, informacja).

8. DZIAŁANIA OPERACYJNE ORAZ ZADANIA SZCZEGÓŁOWE

Priorytety gminnego programu	Cele strategiczne	Cel operacyjny	Zadanie do wykonania	Spodziewane efekty
<p>1.Konsekwentne i planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju miasta.</p>	<p>1.Stworzenie gminnego systemu ochrony dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>1.1.1.Zapewnienie warunków prawnych i organizacyjnych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie.</p>	<p>1.Przyjęcie przez Radę Miasta gminnego programu opieki nad zabytkami oraz okresowe monitorowanie jego realizacji.</p> <p>2.Aktualizacja planu ochrony zabytków na wypadek zagrożenia kryzysowego – co 2 lata.</p> <p>3.Prowadzenie na bieżąco gminnej ewidencji zabytków.</p> <p>4.Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Muzeum Regionalnym, redakcją Zachodniopomorskich Wiadomości Konserwatorskich w Szczecinie, Archiwum Państwowym w Szczecinku.</p>	<p>1.Powstrzymanie degradacji obszarów o wartościach kulturowych, historycznych, środowiskowych i przestrzennych w mieście.</p> <p>2.Utrzymanie zróżnicowanego krajobrazu kulturowego miasta.</p> <p>3.Posiadanie i aktualizacja danych o stanie zachowania i użytkowania zabytków.</p> <p>4.Ścisła współpraca z Miejskim Konserwatorem Zabytków oraz Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego w ramach opieki nad zabytkami miasta (w celu zapewnienia dobrego stanu utrzymania).</p>
		<p>1.1.1.Zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków.</p>	<p>1.Zawieranie w umowach sprzedaży, dzierżawy zabytków nieruchomości warunków nakładających obowiązek przeprowadzenia niezbędnych prac konserwatorskich.</p>	
		<p>1.1.1.Udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków.</p>	<p>1. Opracowanie zasad postępowania wobec niszczonych (i degradowanych niewłaściwym użytkowaniem) obiektów zabytkowych.</p>	
		<p>1.1.1.Kontrola stanu zachowania i przeznaczenia zabytków.</p>	<p>1.Kontrola stanu technicznego zabytków i sporządzenie oceny stanu ich zachowania oraz kontrola sposobu zagospodarowania zabytku – co 2 lata.</p> <p>2.Okresowa kontrola (nie rzadziej niż 1 x na 5 lat) stanu technicznej przydatności budynku i instalacji budynku.</p> <p>3.Kontrola właściwego oznakowania zabytków.</p>	

2.Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	1.Uporządkowanie zasobów mieszkaniowych i form usługowych w obiektach zabytkowych.	2.1.1.Opracowanie i realizacja planu rewitalizacji zabudowy śródmieścia i historycznych ciągów ulic Szczecinka.	1.Prace mające na celu ustalenie warunków dla uzupełniającej zabudowy terenów śródmiejskich oraz warunków dla przebudowy i ew. rozbudowy obiektów istniejących w tym charakterystycznych pierzei w historycznej zabudowie Szczecinka. 2.Wykorzystanie sztuki publicznej w rewitalizacji historycznego centrum, np. poprzez wystawy plenerowe, plenery artystyczne itp. 3.Adaptacja i remont wnętrza wieży św. Mikołaja z XVI w. (konserwacja elewacji była przeprowadzona w 2009 roku).	1.Poprawa stanu zabytkowej substancji w historycznym centrum miasta. 2.Zminimalizowanie (wykluczenie) elementów dysharmonizujących przestrzeń staromiejską. 3.Ożywienie i podniesienia atrakcyjności tych zespołów, a tym samym i całego miasta. 4.Przydanie im walorów poznawczych i edukacyjnych. 5.Zaangażowanie mieszkańców miasta w działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego. 6.Uzyskanie powszechnej akceptacji dla działań służących ochronie zabytków.
		2.1.2.Opracowanie i realizacja programu i planu rewitalizacji zespołów fortyfikacji -Wału Pomorskiego.	1.Gromadzenie dokumentacji przygotowującej do opracowania programu rewitalizacji fortyfikacji (bunkry)- kontynuacja opracowania szlaku turystycznego (część szlaku turystycznego w Szczecinku została uporządkowana i oznakowana).	
		2.1.3.Zmiany sposobu użytkowania zabytków.	1.Opracowanie programu remontu i adaptacji na nowe funkcje użytkowe obiektów: -wieży św. Mikołaja -wieży ciśnień przy ul.Wodociągowej.	
		2.1.4.Współpraca z użytkownikami i właścicielami budynków zabytkowych mająca na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania substancji mieszkaniowej.	1. Organizowanie spotkań służb ochrony zabytków z właścicielami, użytkownikami obiektów zabytkowych oraz z przedstawicielami samorządu. 2. Doradztwo i pomoc Miasta w postępowaniach związanych z pozyskaniem funduszy zewnętrznych.	

	2. Poprawa stanu zachowania układu przestrzennego historycznego centrum miasta oraz cennych zespołów poza centrum staromiejskim.	2.2.1. Prowadzenie działań rewitalizacyjnych w obrębie układu staromiejskiego.	1. Badanie możliwości i sposobów zagospodarowania bądź rewaloryzacji cennych kulturowo obszarów w obrębie układu staromiejskiego. 2. Kontynuacja: opracowania i przeprowadzenia prac rewitalizacyjnych.	1. Poprawa warunków zamieszkania w obrębie centrum. 2. Poprawienie atrakcyjności centrum oraz zespołów poza nim objętych działalnością rewitalizacyjną.
		2.2.2. Prowadzenie działań rewitalizacyjnych poza obrębem układu staromiejskiego.	1. Badanie możliwości i sposobów zagospodarowania bądź rewaloryzacji cennych kulturowo obszarów poza obrębem układu staromiejskiego. 2. Uporządkowanie terenu nieczynnego cmentarza Trzesieka i opracowanie planu odpowiedniego oznakowania terenu.	3. Wzbogacenie oferty centrum miasta (i pozostałych zespołów), podniesienie jego atrakcyjności.
		2.2.3. Zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych.	1. Przeprowadzenie analizy możliwości prawnych, fiskalnych i innych pozwalających Gminie skutecznie zachęcać sektor prywatny do zagospodarowania obiektów zabytkowych.	
		2.2.4. Tworzenie nowych ofert nieruchomości na obszarze centrum miasta.	1. Opracowanie specjalnej oferty nieruchomości miejskich przeznaczonych do sprzedaży inwestorom, którzy są zainteresowani działaniem w obrębie historycznych zespołów.	
	3. Monitorowanie stanu zachowania i sposobu użytkowania dóbr kultury.	2.3.1. Współpraca ze służbami ochrony zabytków.	1. Uzgodnienie wspólnych działań związanych z uświadamianiem prawnym właścicieli obiektów zabytkowych jak i uczestnictwo w dokonywanych przeglądach obiektów zabytkowych. 2. Przeprowadzenie przeglądów obiektów zabytkowych oraz opracowanie stosownych wniosków i planu działań.	1. Poprawa stanu technicznego zabytkowych nieruchomości.

		2.3.2.Sukcesywna weryfikacja obiektów zabytkowych pozostających w ewidencji.	1.Aktualizowanie gminnej ewidencji zabytków z uwzględnieniem obiektów włączonych w administracyjne granice miasta Szczecinek - wsi Świątki i Trzesieka. 2.Uzupełnianie gminnej ewidencji zabytków, w przypadku wyłonienia w wyniku różnych opracowań, nowych obiektów.	
		2.3.3.Dokonanie wpisu do rejestru wytypowanych obiektów.	1.Wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów proponowanych do wpisu.	
	4.Zaangażowanie sektora prywatnego w ochronę dziedzictwa kulturowego.	2.4.1. Opracowanie programu konkursów promujących dobre zagospodarowanie zabytków (np. najlepszy użytkownik obiektu zabytkowego - zabytek zadbany - nowa funkcja w starym zabytku).	1. Wspieranie pomysłów utworzenia atrakcji na bazie dziedzictwa kulturowego miasta.	1.Pozyskanie dodatkowych partnerów w ochronie dziedzictwa kulturowego.
	5.Prace remontowo/konserwatorskie-rekonstrukcje zabytków.	1. Opracowanie programu i przeprowadzenie prac remontowych i konserwatorskich.	1.Prace rekonstrukcyjne pieca kaflowego przeznaczonego jako wyposażenie pld. skrzydła Zamku Książąt Pomorskich. 2.Przeprowadzenie prac konserwatorskich pomnika Jana Samuela Kaulfussa. 3.Konserwacja i rekonstrukcja witraży w budynku I LO w Szczecinku. 4.Prace remontowe wieży Przemysława. 5.Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych w Szkole Muzycznej. 6. Opracowanie programu remontowo-rekonstrukcyjnego wieży ciśnień.	1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

3. Wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazowych.	1. Rewaloryzacja i rewitalizacja zabytkowego centrum.	3.1.1. Zwiększenie zakresu działań konserwatorskich w zabytkowym centrum, ukierunkowanych na otoczenie zabytku.	1. Opracowanie studiów i wykonywanie analiz dotyczących możliwości modernizacji zieleni miejskiej, nawierzchni czy elementów małej architektury wpływającej na specyficzny klimat centrum miasta.	1. Rewitalizacja obiektów i przestrzeni zabytkowych w mieście. 2. Zwiększenie atrakcyjności miejsca zamieszkania i wypoczynku.
		3.1.2. Promocja dobrych wzorów działań w obrębie zespołu staromiejskiego.	1. Rewitalizacja poprzez sztukę publiczną np. wystawy plenerowe, plenery artystyczne itp.	3. Uświadamianie użytkownikom (właścicielom) zabytków konieczności pozytywnych działań wobec tych obiektów i efektów tych działań.
		3.1.3. Określenie zakresu dopuszczalnych funkcji użytkowych dla obiektów zabytkowych jako ofert inwestycyjnych.	1. Pomoc przy opracowaniu wariantowych programów użytkowych dla obiektów zabytkowych, uwzględniających zamierzenie ich właścicieli i użytkowników.	4. Pozyskanie (zainteresowanie) inwestorów poszukujących bazy lokalowej dla prowadzonej działalności.
		3.1.4. Zapobieganie wprowadzaniu chaotycznej zabudowy, nie liczącej z tradycją zespołu miejskiego.	1. Przeprowadzenie prac studialnych ukierunkowanych na zharmonizowanie historycznego centrum. 2. Sukcesywna likwidacja i zahamowanie rozprzestrzeniania się wielkoformatowych, agresywnych reklam. 3. Uzupełnienie zabudowy pierzejowej ulic i placów zgodnie z wartościami układu urbanistycznego. 4. Wymiana lub przebudowa (sukcesywna) obiektów dysharmonizujących, znajdujących się w historycznym centrum. 5. Nawiązanie w nowych realizacjach do lokalnych tradycji kształtowania zabudowy i stosowanych materiałów.	5. Poprawa estetyki historycznego centrum. 6. Nawiązanie do historycznie ukształtowanych powiązań przestrzennych i zagospodarowania przestrzeni miejskiej. 7. Uzupełnienie zabudowy pierzejowej.

		3.1.5.Promocja działań rewaloryzacyjnych równoznaczna z promocją miasta.	<p>1.Uczestnictwo w konferencjach i seminariach dotyczących rewaloryzacji.</p> <p>2.Informowanie o działaniach rewaloryzacyjnych poprzez strony internetowe, media itp., udział w unijnych projektach miękkich powiązanych tematycznie.</p> <p>3.Współpraca z uczelniami wyższymi polegająca na wprowadzeniu problematyki środowiska kulturowego miasta do tematów prac dyplomowych.</p>	
		3.1.6.Eksponowanie zabytków w przestrzeni.	<p>1.Poprawa ekspozycji zabytków poprzez likwidację elementów dysharmonizujących.</p> <p>2.Oznakowanie zabytków- wieży ciśnień, zespołu dworskiego w Bugnie i w Świątkach.</p> <p>3.Opracowanie i realizacja programu dot. stworzenia szlaku bunkrów z właściwym oznakowaniem i ekspozycją zespołów fortyfikacji.</p>	
4. Zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego, i krajobrazu oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni.	1.Realizacja ochrony zabytków wespół z ochroną przyrody i krajobrazu.	4.1.1.Integracja środowiska przyrodniczego i kulturowego w zagospodarowaniu przestrzeni.	<p>1.Rewitalizacja obszarów historycznych -zagospodarowanie terenu wzgórza św. Jerzego.</p> <p>2. Badania archeologiczne i uporządkowanie terenu Marienthron.</p> <p>3.Uporządkowanie nieczynnego cmentarza w Trzesiece- inwentaryzacja drzew kwalifikujących się do uznania za pomnik przyrody.</p>	<p>1.Oddziaływanie walorów przyrodniczych i kulturowych w przestrzeni miasta.</p> <p>2.Adaptacja zasad ochrony przyrody i dóbr kultury.</p>
		4.1.2.Rozszerzenie pola ochrony na dobra kultury i natury odpowiednio do tendencji europejskich.	1.Wprowadzenie zadań wynikających z Gminnego programu opieki nad zabytkami do polityk sektorowych.	1.Dostosowanie zasad działania do metod wypracowanych w Unii Europejskiej.

5. Wykreowanie wizerunku miasta i tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.	1. Promocja miasta wykorzystująca jego wyjątkowość z bogactwem zasobów środowiska kulturowego.	5.1.1. Rozbudzenie i pogłębianie w mieszkańcach dumy z tradycji historycznych miasta.	1. Zaangażowanie w imprezy dotyczące rocznic historycznych. 2. Podkreślanie militarnych tradycji miasta (od średniowiecznego grodu, po wojskowe bazy z XX wieku).	1. Świadomość wartości wyjątkowego środowiska kulturowego będącego śladem złożonej historii tego terenu. 2. Przedstawianie dziedzictwa jako elementu stanowiącego o niepowtarzalności miasta.
		5.1.2. Nawiązanie w nowych realizacjach do lokalnych tradycji (w odniesieniu do zabudowy i stosowanych materiałów).	1. Zbieranie danych o środowisku kulturowym Szczecinka, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych wartości i tradycji mających wpływ na kształtowanie przestrzeni.	1. Nawiązanie we współczesnych realizacjach do lokalnych tradycji budowlanych.
		5.1.3. Długofalowa akcja edukacyjna i promocyjna z udziałem lokalnych fundacji i organizacji.	1. Wykorzystywanie walorów kulturowych w działaniach promocyjnych miasta.	1. Uświadamianie mieszkańcom miasta potrzeby poszanowania i sprawowania opieki nad dziedzictwem kulturowym.
	2. Wprowadzanie zasad partnerstwa i współodpowiedzialności mieszkańców za zachowanie dziedzictwa kulturowego.	5.2.1. Opracowanie programu informacyjnego we współdziałaniu ze środowiskiem lokalnym.	1. Analiza dostępnych aktualnie informacji dotyczących dziedzictwa kulturowego, określenie elementów systemu informacji wymagających uzupełnienia bądź modernizacji, a także elementów, które należałoby wprowadzić. 2. Zwiększanie ilości i wyeksponowanie informacji dla turystów na temat znajdujących w Szczecinku obiektów zabytkowych i kulturowych (poprzez system informacji miejskiej).	1. Uzyskanie partnerów dla ochrony środowiska kulturowego.
		5.2.2. Kształcenie i edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych na rzecz ochrony zabytków.	1. Organizacja konkursów w szkołach. 2. Edukacyjne programy realizowane w szkołach. 3. Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa we współpracy z Muzeum Regionalnym.	1. Wzrost świadomości i poparcia dla działań związanych z ochroną zabytków.

6.Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.	1.Wykorzystanie zabytków do kreowania produktów turystycznych.	6.1.1.Utworzenie i prowadzenie internetowej bazy danych „Szczecineckie Zabytki” w oparciu o Gminną Ewidencję Zabytków (<i>zadanie przeniesione z Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami miasta Szczecinek na lata 2009-2012</i>).	1.Zbieranie materiałów dotyczących zabytków miasta. 2.Utworzenie bazy.	1.Ułatwienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym miasta i jego zasobach zabytkowych. 2.Stworzenie możliwości wykorzystania informacji do celów naukowych i promocyjnych.
		6.1.2.Wykorzystanie obiektów zabytkowych (stanowiących własność samorządu) na cele obsługi ruchu turystycznego.	1. Modernizacja zabytkowej plaży miejskiej – budowa zespołu pomostów rekreacyjnych z pokładem słonecznym oraz kąpieliskiem.	1.Wzrost atrakcyjności i wielofunkcyjności obiektów zabytkowych. 2.Zwiększenie bazy lokalowej do obsługi ruchu turystycznego.
		6.1.3.Konserwacja istniejących i wyznaczenie nowych tras turystycznych i dydaktycznych (pieszych i rowerowych) wykorzystujących walory miasta.	1.Zwiększenie ilości tras rowerowych. 2.Zbadanie możliwości wyznaczenia ścieżek dydaktycznych.	1.Opracowanie szlaków pozwalających zapoznać się z walorami przyrodniczymi i kulturowymi miasta.
		6.1.4.Promowanie wydawnictw prezentujących środowisko kulturowe i przyrodnicze miasta: informatorów, map oraz publikacji dokumentujących przebieg prac konserwatorskich przy wybranych obiektach (np.Zamek).		1.Powstanie materiałów informacyjnych dla promocji miasta w kraju i Unii Europejskiej. 2.Pogłębianie wiadomości o zabytkach i walorach kulturowych miasta oraz z zakresu ochrony zabytków.
	2.Organizowanie działań propagujących dziedzictwo kulturowe.	6.2.1. Wykorzystanie mediów do popularyzacji zasobów kulturowych.	1. Wykorzystane Internetu do popularyzacji zasobów kulturowych.	1.Propagowanie właściwych zachowań wobec zabytków. 2.Pozyskiwanie nowych inwestorów zainteresowanych działaniami wobec zabytków. 3.Tworzenie akceptacji dla idei ochrony dziedzictwa kulturowego.

7.Uregulowanie stanu formalno-prawnego obiektów i obszarów zabytkowych.	1.Rozstrzygnięcie spraw własnościowych – niezbędnych przy wszelakich inwestycjach.	7.1.1.Inwentaryzacja działek i zabudowań w centrum staromiejskim.		1.Aktualne dane dotyczące stanu własnościowego.
		7.1.2.Wykonanie opracowań geodezyjnych.		2.Uregulowanie stanu prawnego działek w zakresie stosunków własnościowych.
8.Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.	1.Opracowanie programu wspomagania finansowego długofalowych działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.	8.1.1.Finansowe wsparcie działalności skierowanej na ochronę zabytków przez osoby prywatne i fundacje.	1.Udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków.	1.Dodatkowe źródła nakładów na rewitalizację obszarów i obiektów zabytkowych.
		8.1.2.Podejmowanie inicjatyw zmierzających do pozyskania środków zewnętrznych.	2.Pozyskanie pełni informacji o możliwościach wykorzystania dla działań rewitalizacyjnych różnych źródeł finansowania (strukturalnych, wspólnotowych unijnych, publicznych, prywatnych).	2.Uzyskanie jak największych środków na zadania związane z zabytkami.
	2.Określanie zasad partnerstwa publiczno-prywatnego i sektora przedsiębiorstw działających w obszarze dziedzictwa kulturowego.	8.2.1.Finansowanie wybranych opracowań badawczych i dokumentacji w zagrożonych obiektach (ważnych dla miasta).	Patrz punkt 8.1.1.	1.Tworzenie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych związanych z działaniami rewaloryzacyjnymi. 2.Powiązanie przedsiębiorców z obszarem (zespołem) rewitalizowanym.
9.Tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.	1.Podniesienie rangi zabytków w rozwoju gospodarczym.	9.1.1.Wspieranie prac modernizacyjnych i związanych z właściwym utrzymaniem obiektów zabytkowych.	1.Opracowanie, w porozumieniu z WKZ oraz właścicielami obiektów zabytkowych, zasad postępowania oraz zakresu dopuszczalnych prac wynikających z bieżącej eksploatacji zabytków.	1.Zwiększenie akceptacji społecznej dla prac rewitalizacyjnych.

	2.Nawiązanie współpracy z organizacjami propagującymi stosowanie tradycyjnych technik w odnowie zabytków.	9.2.1.Szkolenie osób bezrobotnych w zakresie tradycyjnej sztuki budowlanej.		1.Reaktywacja na rynku zanikających rzemiosł i zawodów.
	3.Kształcenie osób zatrudnionych w ochronie dziedzictwa kulturowego.			1.Podniesienie poziomu wykształcenia pracowników samorządowych związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.
10.Powszechna edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.	1.Wprowadzenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie przedszkoli i szkół.	10.1.1.Opracowanie programu nauczania wykorzystującego środowisko kulturowe do wzmacniania poczucia tożsamości i więzi z miastem.	1.Wyekspozowanie i promowanie historii zamku, garnizonu szczecineckiego, rzemiosła. 2.Edukacyjne programy realizowane w szkołach.	1.Zwiększenie tożsamości lokalnej mieszkańców Szczecinka i świadomości ze znaczenia dziedzictwa kulturowego. 2.Możliwość większego zainteresowania miastem turystów (turystyka kulturowa) oraz inwestorów zewnętrznych.
	2.Zwiększenie wiedzy o mieście w kraju i zagranicą.	10.2.1.Utworzenie strony o materialnych i niematerialnych zabytkach miasta.	1.Prace związane z przygotowaniem strony poświęconej zabytkom oraz tradycjom i zwyczajom miasta.	

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SZCZECINEK

Realizacja programu odbywać się będzie bezpośrednio przez struktury Urzędu Miasta Szczecinek oraz pośrednio poprzez oddziaływanie na inne podmioty władające obiektami zabytkowymi, w tym miejskie jednostki organizacyjne.

Dostępne instrumentarium, za pośrednictwem którego realizowany będzie program, jest wyznaczone przez obowiązujące w tym obszarze regulacje prawne. W realizacji niniejszego programu Miasto Szczecinek wykorzystywać będzie wszystkie dostępne instrumenty prawne, koordynacji, finansowe, społeczne i kontrolne.

Instrumenty prawne

Do tego rodzaju instrumentów należą:

- dokumenty wydane przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie, Delegaturę w Koszalinie na podstawie ustaw;
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- Lokalny Program Rewitalizacji;
- Programy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego (krajowy i wojewódzki).

Instrumenty koordynacji

Do instrumentów koordynacyjnych należą między innymi wymieniane już w niniejszym opracowaniu:

- Strategia Rozwoju Miasta Szczecinek;
- Lokalny Program Rewitalizacji;
- Wieloletni Plan Inwestycyjny;
- umowy i porozumienia komunalne.

Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą między innymi:

- dotacje;
- subwencje;
- nagrody;
- zachęty podatkowe;
- zbiórki społeczne;
- fundusze Wspólnoty Europejskiej.

Instrumenty społeczne

Do instrumentów społecznych należą:

- edukacja kulturowa;
- pełna informacja;
- sprawna komunikacja;
- współpraca i współdziałanie z sektorem pozarządowym.

Instrumenty kontrolne

Do instrumentów kontrolnych należą:

- monitoring stanu środowiska kulturowego;
- aktualizowane bazy ewidencji geodezyjnej (działek i budynków), infrastruktury technicznej.

Uruchomienie podanych instrumentów wymaga od władz i społeczeństwa miasta inicjatywy i konkretnych działań w wielu obszarach aktywności poprzez:

- a) wykorzystywanie otoczenia prawnego dla efektywnego przygotowania i prowadzenia polityki ochrony dziedzictwa kulturowego;
- b) tworzenie platform współpracy z innymi podobnymi ośrodkami, służących wymianie doświadczeń i realizacji wspólnych przedsięwzięć;
- c) nawiązanie współpracy dla wytworzenia i realizacji subregionalnej polityki opieki nad zabytkami;
- d) prowadzenie marketingu (promocji);
- e) tworzenie opracowań planistycznych uwzględniających ochronę środowiska kulturowego;
- f) sporządzanie analiz i ocen wpływu działań inwestycyjnych na środowisko kulturowe;
- g) pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania łącznie z partnerstwem publiczno-prywatnym dla realizacji projektów zawartych w programie;
- h) pozyskanie poparcia społecznego dla działań na rzecz środowiska kulturowego;
- i) koordynowanie działań w tym obszarze prowadzonych na terenie gminy;
- j) współpraca z sektorem pozarządowym na rzecz opieki nad zabytkami.

10. MONITORING PROGRAMU

Przepisy ustawy o ochronie zabytków nakładają na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast obowiązek sporządzania sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami, zgodnie z ustawą. Sprawozdanie to winno być przedkładane radzie gminy lub radzie miasta. Winno być sporządzone na podstawie:

1. rejestru z realizacji zadań objętych programem;
2. rejestru zmian zachodzących w obiektach wpisanych do Rejestru Zabytków i Gminnej Ewidencji Zabytków;
3. rejestru postulatów mieszkańców dotyczących opieki i ochrony nad zabytkami.

Ocena stanu realizacji programu w przypadku Miasta Szczecinek winna być przeprowadzana przez Radę Miasta Szczecinek. Dla sprawnego procesu oceny konieczne jest określenie zestawu wskaźników monitorowania realizacji programu. Poniżej zaproponowano zestaw wskaźników, które winny służyć ocenie okresowej realizacji programu w ustalonych wyżej terminach sprawozdawczych. Wskaźniki te w okresie programowania winny być niezmiennie dla uzyskania obrazu działań w perspektywie czasowej programu.

Propozycje wskaźników

1. Liczba obiektów wpisana do:
  - a) rejestru zabytków,
  - b) gminnej ewidencji zabytków.
2. Liczba obiektów objętych pracami konserwatorskimi i restauratorskimi:
  - a) z rejestru zabytków,
  - b) z gminnej ewidencji zabytków.
3. Liczba obiektów wykreślonych z ewidencji gminnej.
4. Liczba wykonanych kontroli utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych.
5. Liczba zrealizowanych projektów dotyczących edukacji kulturowej i ochrony zabytków.
6. Liczba projektów dotyczących ochrony zabytków w obrębie obszaru objętego planem rewitalizacji śródmieścia.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Obowiązek dbania o zabytek zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami spoczywa na jego właścicielu i użytkowniku. Wsparciem w realizacji tego ustawowego obowiązku mogą być środki publiczne pochodzące z budżetu państwa, budżetów samorządów terytorialnych, funduszy celowych, w tym funduszy Unii Europejskiej.

W związku z ograniczoną pulą środków publicznych na realizację programu ustala się, że priorytetowo będą traktowane działania wobec obiektów wpisanych do rejestru zabytków Województwa Zachodniopomorskiego, a więc o szczególnym znaczeniu dla lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Drugim kryterium przy udzielaniu dotacji będzie dostępność obiektu zabytkowego. Preferowane będą obiekty publicznie dostępne.

- **Fundusze Generalnego Konserwatora Zabytków.** Tryb, zakres i rodzaj dotacji udzielanych z budżetu państwa za pośrednictwem wojewódzkich konserwatorów zabytków określa ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Właściciele bądź użytkownicy zabytków na terenie Miasta Szczecinek mogą ubiegać się z tego źródła o udzielenie dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych za pośrednictwem Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie. Są to środki pochodzące z budżetu państwa. Wśród programów operacyjnych oferujących wsparcie dla przedsięwzięć związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego wymienić należy program operacyjny "Dziedzictwo kulturowe" oraz program operacyjny "Rozwój inicjatyw lokalnych". Programy operacyjne realizowane ze środków pozostających w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego są ogłaszane każdego roku.

- **Fundusze samorządów terytorialnych.** W podobny sposób właściciele bądź użytkownicy mogą ubiegać się o dotacje z budżetów samorządów terytorialnych. Zasady, tryb i zakres oraz wielkość wsparcia w tym przypadku określają organy stanowiące zarządy samorządów, w gminach - rada gminy, w mieście - rada miasta.
- **Fundusze Unii Europejskiej.** Program opieki nad zabytkami miasta Szczecinek na lata 2013-2016 jest zgodny z polityką Unii Europejskiej, a w szczególności:
  - 1) będzie miał pozytywny (lub neutralny) wpływ na środowisko;
  - 2) uwzględni politykę równych szans (równość kobiet i mężczyzn, działania na rzecz dostępności dziedzictwa dla osób niepełnosprawnych);
  - 3) będzie miał pozytywny wpływ na tworzenie stabilnych miejsc pracy w kulturze i przemysłach kultury;
  - 4) będzie miał pozytywny bądź neutralny wpływ na tworzenie i rozwój społeczeństwa informacyjnego.

12. PODSUMOWANIE

Obowiązek sporządzenia przez Miasto Szczecinek gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Program ten przede wszystkim służy usystematyzowaniu działań podejmowanych przez Miasto Szczecinek, prowadzących do zachowania walorów krajobrazu kulturowego i zabytków na terenie władania samorządu. Dokument niniejszy powinien podnieść rangę ochrony dziedzictwa kulturowego oraz świadomość i wrażliwość mieszkańców na problemy ochrony zabytków. Dzięki stworzonemu mechanizmowi wspierania finansowego prac przy zabytkach winien przyczynić się też do zachowania i poprawy stanu najcenniejszych obiektów na terenie miasta.

Konsekwentna długofalowa polityka miasta w tym zakresie jest szansą na uratowanie tego dziedzictwa dla przyszłych pokoleń.

Do Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2013-2016

GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW W poniższym wykazie zamieszczono obiekty pozostające w Gminnej Ewidencji Zabytków (należy dla obiektów posiadających karty WUOZ zaktualizować je wg Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011r. Nr 113, poz.661) oraz obiekty dla których należy uzupełnić dokumentację, które zaznaczono *kursywą*.

Dokonano także oceny stanu zachowania w skali: bardzo dobry, dobry, średni, zły i określono wartość konserwatorską – w skali pięciostopniowej: wysoka, duża, średnia, niska, bezwartościowa (ocenie poddano przede wszystkim elewacje budynków w zakresie historycznego wyposażenia t.j. kształtu i detalu architektonicznego).

UL. AKACJOWA

adres	obiekt	Data budowy /styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
4	dom	pocz. XX w.	dobry	średnia
6	dom	pocz. XX w.	dobry	średnia
8	dom	pocz. XX w.	dobry	średnia
10	dom	pocz. XX w.	dobry	średnia
12	dom	pocz. XX w.	dobry	średnia

UL. ARMII KRAJOWEJ

adres	obiekt	Data budowy /styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	lata 20. XX w.	zły	niska
5	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska
10	kamienica	ok. 1920r.	średni	średnia
12	kamienica	lata 20. XX w.	średni	średnia
11	dom mieszkalny	II poł. XIX w.	dobry	średnia
13	kamienica	ok. 1920r.	zły	niska
15	kamienica	ok. 1920r.	zły	niska
16	kamienica	ok. 1920r.	średni	średnia
17	kamienica	ok. 1920r.	średni	średnia
18	kamienica	ok. 1920r.	średni	średnia
20	kamienica	ok. 1920r.	średni	średnia
22	kamienica	ok. 1920r.	średni	średnia
21-23-25-27-27A	budynek mieszkalny	lata 20/30. XX w.	średni	średnia
29	Szkoła /Gimnazjum nr 1/	koniec XIX w.	średni	średnia
30/32	kamienica	1927r.	średni	średnia
31	willa	lata 20. XX w.	średni	niska
33	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	niska
34/36	kamienica	1927r.	średni	średnia
35	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	niska
37	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	niska
39	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
42/ 44	kamienica	lata 30. XX w.	średni	średnia
43	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
45	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
47	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
48	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	średnia

50	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	średnia
52	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
53/55	dom wielorodzinny	lata 30. XX w.	średni	średnia
56	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	średnia
57/59	dom wielorodzinny	lata 30. XX w.	średni	średnia
58	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
61-63	dom wielorodzinny	lata 30. XX w.	średni	średnia
62	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
64	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
65-67	dom wielorodzinny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
66	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia

UL. ARTYLERYJSKA

adres	obiekt	Data budowy /styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	dom jednorodzinny	lata 30. XX w.	dobry	niska
3	dom jednorodzinny	lata 30. XX w.	dobry	niska
4	willa	lata 20. XX w.	dobry	średnia
6	willa	lata 20. XX w.	dobry	średnia
8	willa	lata 20. XX w.	dobry	średnia
12	willa	lata 20. XX w.	dobry	średnia

UL. BOH. STALINGRADU

adres	obiekt	Data budowy /styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	średni	wysoka
2	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	średni	wysoka
3	kamienica	ok. 1900r.	średni	średnia
4	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	średni	wysoka
5	kamienica	ok. 1900r.	średni	wysoka
6	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	średni	wysoka
7	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	średni	wysoka
10	budynek mieszkalny	ok. 1920r.	średni	średnia
11	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	średni	wysoka
12	kamienica	1909r. eklektyzm	zły	wysoka
14	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	dobry	średnia
15	kamienica	1890r. eklektyzm	zły	wysoka
16	kamienica	ok. 1890r. eklektyzm	zły	wysoka

UL. BOH. WARSZAWY

adres	obiekt	Data budowy /styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	ok.1880r. historyzm	dobry	średnia
3	kamienica	ok.1880r. neoklasycyzm	dobry	wysoka
3A	/d. spichlerz murowany z wyciągiem- żurawiem/	ok.1890r.	zły	średnia
4	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	dobry	wysoka
6A	kiosk handlowy	1925r.	dobry	duża
10	kamienica	1910-1920	średni	wysoka
11	kamienica	1890r. historyzm	dobry	wysoka
13	kamienica	1890-1925 historyzm + modernizm	dobry	wysoka
14	kamienica	1890r. historyzm	dobry	wysoka
15	kamienica	1890r. historyzm	dobry	wysoka
16	kamienica	1890r. historyzm	dobry	średnia
17	kamienica	1890r. historyzm	dobry	wysoka
18	kamienica	ok. 1900r. neoklasycyzm	dobry	wysoka
19	kamienica	1890r. historyzm	dobry	wysoka

20	kamienica	ok. 1900r. historyzm	dobry	wysoka
21	kamienica	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
22	kamienica	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
23	kamienica	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
24	kamienica	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
25	kamienica	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
30	dom mieszkalny	1904r. historyzm	dobry	wysoka
34	kamieniczka	3 ćw. XIX w.	średni	średnia
36	Urząd Pocztowy nr 1	1888r./ 1908r./pocz. XX w. historyzm/ modernizm	dobry	wysoka
38	kamienica	ok. 1914r. secesja	średni	wysoka
42	Gmach Sądu	ok. 1900r. historyzm	dobry	wysoka
44	kamienica	ok. 1900r. historyzm	dobry	wysoka
45	kamienica	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
47	kamienica	ok. 1910r. secesja	dobry	wysoka
49	kamienica	ok. 1900r. bez cech stylowych	dobry	niska
50	kamienica	ok. 1914r. eklektyzm	średni	średnia
53	kamieniczka	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
63	kamienica	ok. 1890r.	średni	średnia
69	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.	dobry	średnia
71	kamienica	ok. 1900r. historyzm	średni	wysoka

UL. CHEŁMIŃSKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	willa	lata 20. XX w.	dobry	średnia
2/4	kamienica	ok. 1930r.	średni	średnia
10	willa	lata 20. XX w.	średni	średnia
19	dom	pocz. XX w.	średni	średnia
18/20	kamienica 4- rodzinna	lata 20. XX w.	średni	niska

UL. CHODKIEWICZA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	średnia
3	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	średnia
4	willa	lata 20. XX w.	średni	średnia
5	kamienica	lata 20. XX w.	średni	średnia
7	willa	lata 20. XX w.	średni	średnia
22/24	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	niska

UL. CZAPLINECKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1a/1b	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia
2a/2b	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia

UL. CHOJNICKA

adres	obiekt	Data budowy / styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
14	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	niska
17	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	niska
19	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	niska

UL. DERDOWSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy / styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	duża jako zespołu
2	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
3	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
4	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
5/7	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
9	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
11	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
13	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
15	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
17	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
18	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
19	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
20	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
21	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
22	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
24	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
26	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
28	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
30	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
40	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
42	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
80	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.

UL. DRAHIMSKA

adres	obiekt	Data budowy / styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	duża jako zespołu
2	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
3	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
4	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
5	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
6	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
7	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
8	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
10	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
11	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
12	dom mieszkalny	ok.1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.

UL. DWORCOWA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	budynek dworca wraz z zachowanymi elementami wyposażenia wnętrza i malarstwem	ok.1910r.	średni	wysoka
<i>m.in.</i> 2;7; 22	zespół obiektów dworcowych – m.in. wieże ciśnień, spichlerz (dawny)	XIX/XX w.	średni	wysoka
5; 6/6a 8	/budynki mieszkalne/ kolejowe	XIX/XX w.	średni	średnia

UL. FABRYCZNA - uzupełnić dokumentację ewidencyjną

UL. GDAŃSKA

adres		Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	średnia jako zespół
5	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	j.w.
7	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
9	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	j.w.
13	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	j.w.
16	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	j.w.
17	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
18	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	j.w.
20	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	j.w.
22-24	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	j.w.
23	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
25	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	j.w.
26	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	j.w.
28	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	j.w.
30	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	j.w.
32	kamienica	lata 30. XX w.	średni	średnia

UL. GRUDZIĄDZKA

adres	obiekt	Data budowy /styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1-3	kamienica	lata 30. XX w.	dobry	średnia

UL. GRUNWALDZKA

adres		Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
3	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	średnia jako zespół
4	dom mieszkalny	j.w.	dobry	j.w.
5	dom mieszkalny	j.w.	dobry	j.w.
6	dom mieszkalny	j.w.	dobry	j.w.
7	dom mieszkalny	j.w.	dobry	j.w.
8	dom mieszkalny	j.w.	dobry	j.w.
9	dom mieszkalny	j.w.	dobry	j.w.
10	dom mieszkalny	j.w.	dobry	j.w.
11	dom mieszkalny	j.w.	dobry	j.w.
12	dom mieszkalny	j.w.	dobry	j.w.
13	dom mieszkalny	j.w.	dobry	j.w.
14	dom mieszkalny.	j.w.	dobry	j.w.

UL. JASNA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	dom mieszkalny	lata 20. XX w. modernizm	dobry	średnia
3	dom mieszkalny	ok.1920r. modernizm	dobry	średnia

UL. JEZIORNA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	ok. 1920r. modernizm	średni	wysoka
2	kamienica	ok. 1914r. eklektyzm	średni	wysoka
4	kamienica	k. XIX w. historyzm	zły	średnia
5	kamienica	k. XIX w. /ok. 1890r./	zły	wysoka
6	kamienica	k. XIX w.	zły	bezwartościowa
7	kamienica	k. XIX w.	zły	średnia
8	kamienica – „Willa Maria”	ok. 1910r.	średni	średnia
9	budynek mieszkalny	ok. 1890r. historyzm	zły	wysoka

10	kamienica	ok. 1905r. eklektyzm	średni	wysoka
13 A	willa	1927r. modernizm	dobry	wysoka

UL. JUNACKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	ok. 1900r. historyzm	zły	średnia
3	budynek mieszkalny / dawna oficyna/ budynek bramny	k. XIX w. bez cech stylowych/przebudowany	średni	bezwartościowa
3A	budynek murowany	k. XIX w. przebudowany	zły	niska
5	budynek mieszkalny z warsztatem	ok. 1890r.	zły	niska
7	spichlerz murowany- ob. budynek biurowy	XIX w. / lata 90. XX w.	dobry	wysoka

UL. KAMIENNA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	średnia
8	willa	lata 20. XX w.	zmieniony	średnia
5/7	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	średnia

UL. HARCMISTRZA ALEKSANDRA KAMIŃSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
8	willa	lata 30. XX w.	dobry	niska
10	willa	lata 30. XX w.	dobry	niska
12	willa	lata 30. XX w.	dobry	niska

UL. KASZUBSKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	zespół budynków przemysłowych d. magazyny „Społem”	ok. 1920r.	dobry	średnia
2/4	kamienica	ok. 1890r. eklektyzm	zły	wysoka
3	kamienica	ok.1920r.	dobry	średnia
6/8	dom mieszkalny	ok.1920r.	dobry	średnia
10/12	dom mieszkalny	ok.1920r.	dobry	średnia
14/16	dom mieszkalny	ok.1920r.	dobry	średnia
18/20	dom mieszkalny	ok.1920r.	dobry	średnia
22/24	dom mieszkalny	ok.1920r.	dobry	średnia

UL. KILIŃSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
3	dom mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	średnia
4	dom mieszkalny	ok. 1935r.	zły	średnia
5	willa	1914r.	dobry	wysoka
6	dom mieszkalny	ok. 1920r.	dobry	wysoka
8	dom mieszkalny	ok. 1920r.	dobry	wysoka

UL. KLASZTORNA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
8	willa baza PKS	lata 20. XX w.	dobry	średnia
11	willa	lata 20. XX w.	dobry	średnia
13	willa	lata 20. XX w. / ocieplona lata 90. XX w.	średni	średnia
15	willa	lata. 20. XX w.	dobry	średnia
17	willa	lata. 20. XX w.	średni	średnia
18	willa	lata. 20. XX w.	dobry	średnia
19	willa	lata. 20. XX w.	średni	średnia
21	Kościół pw. Św. Ducha	1923r. neorenesans/neoromanizm	Rozbudowany w latach 2000/20001r.	wysoka
12	budynek mieszkalny	przed 1945r.	dobry	niska

UL. J. KOCHANOWSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2	budynek mieszkalny	XIX w.	dobry	niska
4	budynek administracyjno- biurowy + magazyny/ Dawne Zakłady Drobiarskie	pocz. XX w lata 30. XX w. i w 2 poł. XX w.	średni	średnia
6	budynek mieszkalny	2 poł. XIX w. /lata 20. XX w.	średni	niska

UL. M. KONOPNICKIEJ

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	Budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	średnia

UL. KOPERNIKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
13	kamienica	ok. 1920r. eklektyzm/ remont. w latach 70. XX w.	dobry	średnia
16	budynek mieszkalny	budynek lata 20. XX w.	dobry	niska

UL. KOSIŃSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy /styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	dom mieszkalny	lata 20. XX w. modernizm	dobry	średnia
2	dom jednorodzinny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
3	willa	lata 20. XX w. modernizm	średni	średnia
4	willa	lata 30. XX w. modernizm	średni	średnia
6	dom jednorodzinny	1935- 1940r.	dobry	średnia
8	dom jednorodzinny	1935- 1940r.	dobry	średnia
9	dom jednorodzinny	1935- 1940r.	dobry	średnia
10	dom jednorodzinny	1935- 1940r.	dobry	średnia
11	dom jednorodzinny	1935- 1940r.	dobry	średnia
12	dom jednorodzinny	1935- 1940r.	dobry	średnia
14	dom jednorodzinny	1935- 1940r.	dobry	średnia
16	dom jednorodzinny	1935- 1940r.	dobry	średnia

UL. KOSZALIŃSKA

adres	obiekt	Data budowy /styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
10	kamienica	k. XIX w. neoklasycyzm	średni	średnia
11	kamienica	k. XIX w.	średni	niska
14	kamienica	lata 20. XX w. eklektyzm	zły	średnia
15	kamienica	k. XIX w. historyzm	średni	średnia
26	kamienica	ok. 1920r.	dobry	średnia
27	kamienica	k. XIX w. historyzm	średni,	średnia
30	kamienica	lata 20. XX w.	średni	średnia
32	kamienica	lata 20. XX w. modernizm	średni	średnia
35	kamienica	k. XIX w. historyzm	średni	średnia
37	kamienica	k. XIX w. historyzm	zły	średnia
40	willa	ok. 1920r. modernizm	zły	wysoka
42	kamienica	lata 20. XX w. modernizm	zły	średnia
43	kamienica	k. XIX w. historyzm	zły	średnia
44	kamienica	k. XIX w. historyzm	zły	średnia
45	kamienica	k. XIX w. historyzm	zły	średnia
46	kamienica	lata 20. XX w. modernizm	średni	średnia
47	budynek mieszkalny	k. XIX w.	zły	niska
48	kamienica	ok. 1920r.	średni	średnia
51/53	kamienica	ok. 1920r. modernizm	średni	wysoka
54/56	willa	ok. 1920 r. modernizm	dobry	średnia
57	budynek mieszkalny	k. XIX w.	średni	niska
57A	willa	lata 30. XX w. funkcjonalizm	dobry	średnia
58	willa	lata 30. XX w. modernizm	średni	średnia
61	kamieniczka	ok. 1910r. modernizm/secesja	zły	wysoka
63	kamieniczka	ok. 1920r. modernizm	dobry	średnia
65	kamienica	ok. 1920r. modernizm	średni	średnia
67	kamienica	ok. 1920r. modernizm	średni	średnia
69	kamienica	ok. 1920r. modernizm	średni	średnia
71	willa	lata 30. XX w. modernizm	średni	średnia
77	kamienica	pocz. XX w. historyzm	zły	wysoka
77a	oficyna	pocz. XX w.	zły	niska
79	kamienica	ok. 1920r. modernizm	zły	średnia

UL. KOŚCIUSZKI

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
5	kamienica	k. XIX w.	średni	niska
6	Budynek biurowy dawniej SP „Las”	ok. 1900r.	zły	niska
7	kamienica	k. XIX w.	średni	średnia
8	kamienica	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
9	kamienica	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
10	kamienica	ok. 1910r. modernizm; kamienica z obserwatorium astronomicznym A. Giedrysa	średni	wysoka
18	pawilon usługowy	ok. 1925r.	dobry	duża
20	Kamienica / Budynek publiczny/ Nadleśnictwo	ok. 1925r.	dobry	wysoka
22	kamienica / Budynek publiczny/ Nadleśnictwo	ok. 1925r.	dobry	wysoka
22A	pawilon usługowy	ok. 1925r.	dobry	duża
23	dawna Zbrojownia, po 1945r. siedziba UB	1845r. wybudowany pod nadzorem Blaurocka	dobry	wysoka

28	zakład cukierniczy – CSI „Słowianka”	pocz. XX w.	dobry	średnia
30	willa	ok. 1935r. modernizm	dobry	wysoka
32	kamienica	lata 20. XX w. eklektyzm/ secesja	zły	wysoka
33	kamienica	1927r. eklektyzm/ secesja	dobry	wysoka
35	kamienica	XIX w. historyzm	dobry	wysoka
36	kamienica	lata 20. XX w. eklektyzm	średni	wysoka
38A	apteka Z.O.Z.	lata 20. XX w. eklektyzm	zły	wysoka
38	budynek szpitala	ok. 1935r.	dobry	niska
38 B	budynek szpitala	lata 20. XX w.	dobry	bezwartościowy
39	kamienica	k. XIX w. historyzm	zły	wysoka
41	kamienica	pocz. XX w. eklektyzm	dobry	wysoka
43-45	kamienica	pocz. XX w. eklektyzm / przemurowana elewacja	dobry	niska
44	kamienica	ok. 1914r. eklektyzm	dobry	wysoka
46	kamienica	ok. 1914r. modernizm	dobry	wysoka
51/53	kamienica	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	średnia
55	budynek pokoszarowy	1910-1913r.	po remoncie	niska
57	budynek pokoszarowy	1910-1913r.	po remoncie	niska
58	kamienica	1938 r. funkcjonalizm	dobry	średnia
59	budynek pokoszarowy	1910-1913r.	po remoncie	niska
60	kamienica	1938r. funkcjonalizm	dobry	średnia
63	kamienica	ok. 1920r. modernizm	dobry	średnia
64	budynek mieszkalny	ok. 1938r.	dobry	średnia
65	kamienica	ok. 1935r. funkcjonalizm	średni	średnia
66	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	dobry
67	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	zły	niska
68	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	dobry
69	willa	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	średnia
70	willa	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	wysoka
71	willa	ok. 1935r. funkcjonalizm	średnia	średnia
72	willa	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	wysoka
74	kamienica	ok. 1935r.	średni	wysoka
75	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	średnia
77	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	średnia
79	budynek mieszkalny	ok. 1920r.	zły	bezwartościowy
	<i>schrony bojowe</i>	lata 30. /lata 40. XX w.	dobry	wysoka

UL. KS. ELŻBIETY

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	gmach szkolny LO	1913r.	dobry	wysoka
2	gmach szkolny, dawny <i>Dom Dyrektorów</i> , ob. Przedszkole	1873r. historyzm/ przeb. 1988-89r.	dobry	wysoka
3	dom mieszkalny/ dawny dom woźnego/ + budynek gospodarczy	lata 70. XIX w.	po remoncie, rozbudowany	średnia

UL. KWIATOWA (w oparciu o mpzp)

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
18	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	średnia jako zespół
20	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
22	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
24	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
26	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.

28	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
29	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
31	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
32	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
34	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
36	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
38	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
40	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
43	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
44	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
46	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
48	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
50	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
52	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
54	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
56	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
58	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
60	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
69	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
47/49	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
51/53	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
55/57	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
59/61	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
63/65	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
71/73	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.

UL. LELEWELA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
3	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	średnia
5	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	średnia
7	kamienica	ok. 1920r.	średni	wysoka
15	budynek szpitalny – dawniej O. Dziecięcý, ob. „Patronka”	ok. 1935r.	dobry	średnia

UL. BOLESŁAWA LIMANOWSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	ok. 1910r. modernizm	dobry	średnia
2/4	kamienica	XIX w. historyzm	zły	średnia
3	kamienica	1907r. modernizm	dobry	średnia
5	kamienica	ok. 1910r.	średnia	średnia
6	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	średnia
7	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	dobry	wysoka
8	willa	ok. 1910r. eklektyzm	dobry	duża
9	kamienica	po 1900r.	średni	wysoka
10	willa	ok. 1900r.	dobry	średnia
11	willa	ok. 1910r. eklektyzm	dobry	wysoka
12	kamienica	1890r. historyzm	średni	wysoka
13	kamienica	ok. 1890r. historyzm	średni	średnia
14	kamienica	ok. 1890r. historyzm	zły	wysoka
16	kamienica	ok. 1890r. historyzm	zły	wysoka
18	kamienica	ok. 1890r. historyzm	zły	wysoka
20	kamienica	ok. 1900r. historyzm	dobry	wysoka

UL. ŁOWIECKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2	budynek mieszkalny	przed 1945r.	średni	średnia
dz.113/3 obr.28	budynek- funkcja g2	pocz. XX w.	średni	niska
7	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia

UL. LIPOWA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
17	kamienica	pocz. XX w.	średni	średnia
26/24	kamienica	k. XIX w. przeb. pocz. XX w.		
27	kamienica mur/szach.	k. XIX w.	zły	średnia
33	kamienica	ok. 1920r. modernizm	średni	wysoka
35	kamienica	ok. 1920r. secesja	dobry	wysoka
37	kamienica	ok. 1920r. eklektyzm	zły	wysoka
45	kamienica	k. XIX w. historyzm	dobry	niska
47	chałupa szachulcowa	pocz. XIX w./ poł. XIX w.	dobry	wysoka
52	chałupa	XIX/XX w.	średni	średnia
51	chałupa	XIX/XX w.	średni	średnia
53	chałupa	XIX/XX w.	średni	średnia
57	chałupa	XIX/XX w.	średni	średnia
58	chałupa	XIX/XX w.	średni	średnia
60	chałupa	II poł. XIX w.	średni	średnia
62	chałupa	II poł. XIX w.	średni	średnia

UL. 28-GO LUTEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2	willa	1922r.	dobry	duża
3	bud. administracyjny	lata 20. XX w.	średni	bezwartościowa
6	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	niska
11	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	średnia
13	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	niska
15	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	niska
16	starostwo powiatowe	lata 20/30.XX w.	średni	średnia
17	komenda policji	lata 30. XX w.	średni	średnia
21/23	kamienica	lata 30. XX w.	dobry	niska
25	kamienica	lata 30. XX w.	dobry	niska
26	willa /apteka/	lata 20. XX w.	dobry	średnia
27	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	niska
29	kamienica	lata 20. XX w.	średni	średnia
30	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	niska
31	kamienica	lata 20. XX w.	średni	średnia
32	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
33	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	niska
34	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
36	kamienica	1927r.	średni	niska
38/40	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska
39	kamienica	lata 30. XX w.	średni	średnia
41-43- 45-47	kamienica	lata 30. XX w.	dobry	niska
44	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska
46	kamienica	lata 20. XX w.	średni	średnia
48/50	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	niska
49	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska

51	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska
52	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska
53	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska
54	kamienica	ok. 1920r.	średni	średnia
56	kamienica	ok. 1920r.	średni	średnia
60	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska
62	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	niska
64	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska
66	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska

UL. LWOWSKA

adres	obiekt	Data budowy / styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2	dom mieszkalny	ok.1935r.	dobry	średnia jako zespół
4	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
6	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
7	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
8	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
9	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
10	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
12	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
14	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
16	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
18	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
20	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.

UL. 1-GO MAJA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2	budynek	1936r. wg proj. Waltera Litzkowa	dobry	średnia
3	kamienica	k. XIX w. historyzm	zły	średnia
4	kamienica	1904r. eklektyzm	średni	wysoka
5	kamienica	k. XIX w. historyzm	średni/zły	średnia
6	kamieniczka	ok. 1935r.	dobry	niska
7	kamienica z oficyną	ok. 1890r. eklektyzm	średni	wysoka
12-14	kamienica	lata 20. XX w. modernizm	dobry	wysoka
13	kamienica z oficyną	ok. 1910r. eklektyzm	średni	wysoka
20	kamienica	lata 30. XX w.	dobry	średnia
22	budynek szkolny /Zespół Szkół nr 2/	1935-36 r./ funkcjonalizm	dobry	średnia
dz.84/5 obr.13	budynek szkolny /Zespół Szkół nr 2 / dawny SP nr 2/	k. XIX w. /ok. 1890 r./ eklektyzm	dobry	wysoka
35	kamienica	k. XIX w. historyzm	średni	średnia
37	kamienica	k. XIX w. historyzm	średni	średnia
39	kamienica	lata 20. XX w.	średni	średnia
40	kamienica	1910 -1914r. modernizm z elementami secesyjnymi	średni	średnia
41	kamienica	lata 20. XX w.	średni	średnia
42	kamienica	1910-1914r. modernizm	średni	średnia
44	kamienica	1910-1914r. modernizm	średni	wysoka
45	kamienica	lata 30. XX w. funkcjonalizm	średni	średnia
46/ 46A	kamienica	lata 30. XX w.	średni	niska
48 A	kamienica	lata 30. XX w.	średni	niska
49	budynek przemysłowy/ magazyn / biura/	lata 70. XIX w.	dobry	średnia
57	kamienica	ok. 1920 r. modernizm	średni	średnia

UL. 9-GO MAJA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2	kamienica z oficyną	lata 80. XIX w. neoklasycyzm	średni	wysoka
4	kamienica	k. XIX w. eklektyzm/ elewacja pozbawiona detalu	średni	średnia
5	kamienica	k. XIX w. eklektyzm	dobry	średnia
7	kamienica	k. XIX w. eklektyzm	średni	wysoka
8	kamienica	lata 80. XIX w. neoklasycyzm	średni	wysoka
9	kamienica	lata 80. XIX w. neoklasycyzm	średni	wysoka
10	kamienica	k. XIX w. eklektyzm	średni	wysoka
12	kamienica /d. Hotel Preusische Hof; ośrodek SZOK-SAPIK/	1900-1910r. eklektyzm z przewagą elementów neoromańskich	dobry	wysoka
23	kamienica	k. XIX w. eklektyzm	średni	wysoka
25	kamienica	k. XIX w. neoklasycyzm	średni	wysoka
27	kamienica	XIX/XX w. eklektyzm	dobry	wysoka
30	dom handlowy	1934-1936r. modernizm	dobry	średnia
34	kamienica z oficyną	lata 80. XIX w. neoklasycyzm przeb. parter lata 20.XX w.	zły	wysoka
36	kamienica	lata 20. XX w. modernizm, zupełnie przebudowany w latach 70. XX w.	średni	niska

UL.MALINOWA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
4	budynek mieszkalny	przed 1945r.	średni	średnia

UL. MARIACKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
4	kamienica	3 ćw. XIX w. / przeb. lata 70/80. XX w. eklektyzm	średni	średnia

UL. MATEJKI

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	budynek mieszkalny	lata 30. XX w. modernizm	dobry	niska
3	budynek mieszkalny	lata 30. XX w. modernizm	dobry	niska
5	budynek mieszkalny	lata 30. XX w. modernizm	dobry	niska
7	budynek mieszkalny	lata 30. XX w. modernizm	dobry	niska
23	budynek mieszkalny	lata 30. XX w. modernizm	dobry	niska
24	budynek mieszkalny	lata 30. XX w. modernizm	dobry	niska
26	budynek mieszkalny	lata 30. XX w. modernizm	dobry	niska
27	budynek mieszkalny	lata 30. XX w. modernizm przeb. lata 80. XX w	dobry	niska
28	budynek mieszkalny	lata 30. XX w. modernizm	dobry	niska
29	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	niska
32	budynek mieszkalny	lata 30. XX w. modernizm	dobry	niska
34	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	niska
36	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	niska

UL. DR GENOWEFY MATUSEWICZ

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2/4	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	niska
6	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	niska
8	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	niska
10	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	niska
12	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	niska
14	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	niska
16	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	niska
18/20	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
19/21	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	średnia

UL. MICKIEWICZA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	bank	1924r. modernizm wg proj. J. Brandta	dobry	dobra
2	zespół zamkowy skrzydło wschodnie	1905-1936r.	średni	średnia
dz.78/1 obr.12	zespół zamkowy : skrzydło północne	XIV w./1619 r./XIX w./ przebudowa – lata 90. XX w.	dobry	średnia
dz.76 obr.12	budynek/d. wozownia	1882r.	dobry	średnia
3/4	kamienica	ok. 1910r. modernizm	dobry	dobra
9/10	kamienica	lata 30. XX w.	dobry	niska
13/14	kamienica / Urząd Skarbowy/	lata 30. XX w.	dobry	niska
15	kamienica	lata 30. XX w.	dobry	niska
16	willa / Prokuratura/	lata 30. XX w. modernizm	dobry	średnia
17	willa	lata 30. XX w. modernizm	dobry	średnia
18	willa	lata 30. XX w. modernizm przeb. lata 80. XX w.	dobry	średnia
19	willa	lata 30. XX w. modernizm	dobry	średnia
20	willa	lata 30. XX w. modernizm	dobry	średnia
21	willa	lata 30. XX w. modernizm	dobry	niska

UL. MIEROSŁAWSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
8	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
9	kamienica	ok. 1935r.	dobry	średnia
11/13	kamienica	ok. 1935r.	dobry	średnia
15	kamienica	ok. 1935r.	dobry	średnia

UL. MIŁA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1-3	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	niska
2	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	niska
4-6	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	niska
6a/8a	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	niska
5-7	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	niska
9	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
11	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
12/14	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	niska
13	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia

15	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
16/18	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
17	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
19	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
20/22	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
21	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
24-26	budynek mieszkalny	lata 20. XX w. eklektyzm	zły	niska
27	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
28/28a	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
29	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
30/32	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
31	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
33	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
36	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
38	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
40	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia
42	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia

UL. MEYNARASKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	budynek mieszkalny	k. XIX w. historyzm	zły	niska

UL. MONIUSZKI

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia jako zespół
2	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
3	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
4	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
5	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
6	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
8	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.

UL. MYŚLIWSKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
12	kościół garnizonowy	k. XIX w. historyzm	dobry	średnia

UL. NIECAŁA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1/3	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia jako zespół
2/4	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
5/7	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
6/8	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
9/11	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
10/12	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
13/15	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
14/16	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
17/19	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
18/20	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
21/23	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
22/24	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
25/27	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
26/28	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
29/31	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.

UL. OGRODOWA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
4	kamienica	ok. 1890r.	średnia	niska
6	spichlerz murowany z wyciągiem	4 ćw. XIX w.	zły	wysoka

UL. JULIANA ORDONA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	proj. 1908r. Schreiber,	średni	wysoka
3	dom mieszkalny	1885r.	średni	wysoka
4/5	kamienica secesyjna	proj. 1908r. Schreiber,	dobry	wysoka
6	kamienica	k. XIX w. neoklasycyzm	zły	wysoka
7	kamienica /d. Junkerhof/	k. XIX w. neoklasycyzm	średni	wysoka
8	kamienica	1899r. neoklasycyzm	dobry	wysoka
9	willa	k. XIX w. neorenesans	średni	wysoka
10	kamienica secesyjna	ok. 1914r. eklektyzm + secesja	dobry	wysoka
11	willa	ok. 1920r. eklektyzm	dobry	wysoka
12	willa	ok. 1920r. eklektyzm	dobry	wysoka
13	kamienica	k. XIX w. eklektyzm	średni	
14	willa	ok. 1910r.	dobry	wysoka
15	willa	ok. 1920r. eklektyzm	średni	wysoka
16	willa	ok. 1920r. eklektyzm	średni	wysoka
17	budynek mieszkalny	ok. 1920r.	średni	średnia
18	willa	ok. 1920r. eklektyzm	średni	wysoka
19	willa	ok. 1920r. eklektyzm	dobry	średnia
26	budynek jednorodzinny	ok. 1920r.	średni	średnia
27	budynek jednorodzinny	ok. 1920r.	średni	średnia

UL. PARKOWA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	1904r. historyzm	zły, w części zniszczony detal architektoniczny	średnia
2	kamienica	k. XIX w. neoklasycyzm	zły, w części zniszczony detal w elewacjach	wysoka
3	Archiwum Państwowe /d. siedziba Banku/	1917r. / 1919r. neobarok	średni	wysoka
4	kamienica	ok. 1880r. historyzm	średni	wysoka
5	kamienica	ok. 1880r. historyzm	dobry	średnia

UL. MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2	willa	lata 30. XX w. modernizm	dobry	średnia
4	willa /do 1945 r. willa burmistrza miasta/	lata 30. XX w. modernizm	dobry	średnia
5	hala lekkoatletyczna	pocz. XX w.	średni	średnia
6	willa	lata 30. XX w. modernizm	dobry	średnia
8-10	kamienica	lata 30. XX w.	średni	niska
12-14-14A	kamienica	lata 30. XX w.	średni	niska
16	willa	lata 30. XX w. modernizm	dobry	średnia

18	willa		lata 30. XX w. modernizm	dobry	średnia
29-31	budynek mieszkalny dwurodzinny		lata 30. XX w.	dobry	średnia
33-35	budynek mieszkalny dwurodzinny		lata 20. XX w.	dobry	średnia
37-39-41	kamienica		lata 30. XX w. modernizm	dobry	średnia

UL. P. SKARGI

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	budynek biurowy/ dawniej siedziba Superintendentury, później Słowianki / ob. ZUS	poł. XIX w.	dobry	średnia
3	kamienica	k. XIX w. neoklasycyzm	średni, zredukowany detal architektoniczny	średnia
5	budynek szkolny / dawne gimnazjum Ks. Jadwigi/	1616-1618r., przeb. XVIII w. 1851r., 1870r., lata 20. XX w. i generalnie lata 80. XX w.	średni zredukowany detal architektoniczny	wysoka

PL. MŁYŃSKI

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	dom jednorodzinny	pocz. XX w.	dobry	średnia
2	dom jednorodzinny	pocz. XX w.	dobry	średnia
3	dom jednorodzinny	pocz. XX w.	dobry	średnia
4	dom jednorodzinny	pocz. XX w.	dobry	średnia

PL. SOWIŃSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
4	kamienica	k. XIX w. neoklasycyzm	dobry	wysoka

PLAC ZEŚLAŃCÓW SYBIRU

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	Urząd Pocztowy nr 3	1929r.	dobry	średnia

PL. WINNICZNY

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
9	kamienica	k. XIX w.	średni	średnia
9a/b	kamienica	k. XIX w.	średni	średnia

PL. WOLNOŚCI

adres	obiekt	Data budowy / styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
6	kamienica / dawny hotel Reinhold/	k. XIX w. eklektyzm / przeb. 1907r. i lata 90. XX w.	dobry	średnia
7	kamienica	ok. 1905-1907r.	średni	wysoka
8	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm secesja	zły	wysoka
11	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm secesja	dobry	wysoka
12	dawna oficyna kamienicy	1 ćw. XX w.	zły	niska
13	ratusz	1852r. wg proj. Blaurocka,	dobry	wysoka
14	kamienica	k. XIX w. przebudowana,	średni	niska
15	kamienica z oficyną	lata 80/90. XIX w.	dobry	wysoka
16	kamienica	lata 80/90. XIX w. neoklasycyzm	dobry	wysoka

PL. WAZÓW

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	gmach szkolny, Szkoła Podstawowa nr 1	1926- 1927r. modernizm	dobry	średnia

UL. E. PLATER

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	średni	średnia
1A	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	średni	wysoka
2	kamienica / dawna oficyna/	1912r. wg proj. R. Schreiber	dobry	średnia
10	willa	1928r. modernizm	dobry	średnia
12	willa	ok. 1930r. modernizm	dobry	średnia
14	kamienica	po 1908r.	średni	średnia
15	kamienica	k. XIX w.	średni	niska
25	Kamienica	lata 20. XX w.	średni	średnia

UL. POLNA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
38-40	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średni jako zespół
46-48	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
50-52	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
70	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
72	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
74	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w. /w latach 90. obity panelami!	dobry	j. w.
76	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
78	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
80	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
82	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
84	budynek	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
86	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
88	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w. /nadbudowany w latach 70. XX w	średni	j. w.
90	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
92	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
94	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
96	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
98	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
100	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
102	budynek jednorodzinny	lata 30. XX w. /nadbudowany w latach 90. XX w.	średni	j. w.

UL. POMORSKA

/ zabudowa szeregową, jednorodzinna o typowych projektach; dom z budynkami gospodarczymi/

adres	obiekt	Data budowy /styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia jako zespół
3	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
4	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
5	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
6	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
7	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
9	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
11	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
13	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.

15	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
16	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
17	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
19	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
21	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
23	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
25	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
27	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
28	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
29	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
30	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
31	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
32	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
33	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
34	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
35	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
36	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
37	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
38	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
39	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
41	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.

UL. POWSTAŃCÓW WLKP.

Adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2	kamienica	ok. 1900r. eklektyzm	zły	średnia
4	kamienica	k. XIX w. historyzm	zły, zredukowany detal architektoniczny	średnia
5	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm	zły	wysoka
6	kamienica	ok. 1900r. eklektyzm	zły	wysoka
7	kamienica	ok. 1910r. eklektyzm z elementami secesji	zły	wysoka

UL. POZNAŃSKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2a/2b	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	średni	średnia

UL. PRZEMYSŁOWA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
3	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	niska
6a	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	niska
8	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	niska

UL. PUŁASKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1 – 19	budynki mieszkalne jednorodzinne	ok. 1935r.	dobry	średnia jako zespołu
2-20	budynki mieszkalne jednorodzinne	ok. 1935r.	dobry	średnia jako zespołu

UL. M. REJA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	budynek mieszkalny-ceglany	3 ćw. XIX w. eklektyzm	średni	wysoka

UL. RZEMIEŚLNICZA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
3	kamienica	ok. 1900r.	zły	średnia
5	kamienica	ok. 1900r.	średni	średnia
8	kamienica	ok. 1910r. modernizm	zły	wysoka

UL. SIENKIEWICZA

adres	obiekt	Data budowy /styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2/4	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia jako zespół
6/8	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
9	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
10/12	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
13/15	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
14/16	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
17/19	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
18/20	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
21/23	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
22/24	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
25/27	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
26/28	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
29/31	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
30/32	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
33/35	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
34/36	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
37/39	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
38/40	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.

UL. GEN. W. SIKORSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia jako zespół
3	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
5	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
7	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	średnia
6/4	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
8/10	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
9/11	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	średnia
12-14	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
13-15	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
16-18	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
17	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
19-21	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
25	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
27	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
29	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
37	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	średnia
39	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
41	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
43	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
45	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
47	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
49	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	średnia
51	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia

UL. C. SKŁODOWSKIEJ

adres	obiekt	Data budowy / styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	duża jako zespołu
2	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
3	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
4	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
5	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
6	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
7	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
8	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
9	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
10		ok. 1935r. funkcjonalizm		
11	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
13	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
15	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
16	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.
18	dom mieszkalny	ok. 1935r. funkcjonalizm	dobry	j.w.

UL. SŁOWIAŃSKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
31	kamienica	lata 30. XX w.	dobry	niska

UL. SŁUPSKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
3	kamienica	k. XIX w. przeb. lata 70. XX w.	średni	niska

UL. STRAŻACKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	k. XIX w. historyzm	dobry- po remoncie; zredukowany detal architektoniczny; <i>okna – PCV</i>	średnia
2	kamienica	k. XIX w. neoklasycyzm	zredukowany detal architektoniczny; ob. w trakcie remontu i nadbudowy	średnia
3	wieża strażacka	1892r.	średni	wysoka
3a	dawna łaźnia miejska, ob. sklep	lata 30. XX w. funkcjonalizm	dobry	niska

UL. ST. STASZICA

adres	obiekt	Data budowy /styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
4	dwór	2 poł. XIX w.	dobry	wysoka
8	magazyn	1 poł. XX w.	dobry	średnia
3	dom	1 poł. XX w.	dobry	średnia
12	dom	1 poł. .XX w.	dobry	średnia

UL. SZCZECIŃSKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
3-5	budynek mieszkalny dwurodzinny	lata 20. XX w.	dobry <i>okna PCV</i>	niska
4	kamienica /dawny dom starców/	1926r.	dobry	średnia
7-9	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska
10	kamienica	k. XIX w.	średni	niska
11-13	kamienica	lata 20. XX w.	średni	niska
12	willa	ok. 1908r. eklektyzm	dobry	średnia
14	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	dobry	niska
14 A	budynek przemysłowy- przepompownia wody PKP	4 ćw. XIX w.	średni	niska
16	willa	lata 20. XX w.	średni	średnia
18	willa	lata 30. XX w.	średni	średnia
19 A-C	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	średnia
21	kamienica	lata 30. XX w.	średni	niska
22	willa	lata 20. XX w.	średni	średnia
23-25	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	niska
27-29	kamienica	lata 20. XX w. przeb. lata 80. XX w.	średni	niska
28	willa	ok. 1910-20r. modernizm	dobry	średnia
31 A-B	kamienica	lata 20. XX w.	dobry	średnia
35-37	kamienica	lata 30. XX w.	dobry	średnia
38	willa	1910-1920r. modernizm	dobry	średnia
40	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia
41	kamienica	lata 30. XX w.	dobry	średnia
45	kamienica	lata 30. XX w.	dobry	niska
49	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	średnia jako zespół
51	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	średnia jako zespół
53	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	średnia jako zespół
55	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	średni	średnia jako zespół
93	willa	lata 20. XX w.	średni	średnia

UL. SZKOLNA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
4	kamienica	ok. 1920r. modernizm	średni	średnia
8	kamienica	k. XIX w. historyzm	zły	wysoka
9	kamienica	XIX/XX w.	średni	średnia
11	budynek mieszkalny/ ok. biuro/ + warsztat	pocz. XX w.	średni	średnia
12	kamienica	lata 20. XX w.	zły	średnia
13/15	kamienica	XIX/XX w.	zły	średnia
14	kamienica	ok. 1930r.	zły	średnia
16	kamienica	lata 20. XX w.	zły	średnia
17	budynek mieszkalny	ok. 1900r.	średni	średnia
18/20	kamienica	ok. 1920r. modernizm	zły	średnia
19	kamienica	XIX/XX w. eklektyzm	zły	wysoka

UL. SZYMANOWSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średni jako zespół
2	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
3	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
4	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.

5	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
6	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
7	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
8	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
9	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
10	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
11	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
12	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
13	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
15	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
16	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
19	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
21	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
22	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.
24	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j.w.

UL. TORUŃSKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
2-4	kamienica	ok. 1930r.	średni	średnia jako zespół
3-5-7	kamienica	ok. 1930r.	średni	j. w.
6-8	kamienica	ok. 1930r.	średni	j. w.
9-11	kamienica	ok. 1930r.	średni	j. w.
10-12-14	kamienica	ok. 1930r.	średni	j. w.
13-15-17	kamienica	ok. 1930r.	średni	j. w.
16-18	kamienica	ok. 1930r.	średni	j. w.
19	kamienica	ok. 1930r.	średni	j. w.
22	kamienica	ok. 1930r.	średni	j. w.

UL. TRAUGUTTA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
7	willa	lata 20. XX w.	dobry	średnia
2	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	średnia jako zespół
4	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j. w.
6	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	dobry	j. w.

UL. TRZESIECKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia
4	dom mieszkalny	pocz. XX w.	średni	średnia
5	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia
10	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia
17	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia
24a/24b	dom mieszkalny	pocz. XX w.	średni	średnia
32	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia
38	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia
45	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia
47	świątlica	pocz. XX w.	średni	średnia
49	dom mieszkalny	pocz. XX w.	dobry	średnia

UL. WARSZAWSKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
8	budynek czterorodzinny	lata 30. XX w.	średni	średnia
10	budynek czterorodzinny	lata 30. XX w.	średni	średnia

UL. WARYŃSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
3; dz. 67/2 obr. 19	spichlerz	-	średni	średnia

UL. WILEŃSKA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	średnia
3	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	średnia
4	budynek mieszkalny	1938r.	średni	średnia
5	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	średnia
6/6A	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	zły	niska
7	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	średnia
8/8A	budynek mieszkalny	ok. 1900r.	zły	niska
9	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	średni	średnia
11	budynek mieszkalny	ok. 1935r.	dobry	średnia

UL. WINNICZNA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
14	kamienica	lata 80/90. XIX w. /przeb. lata 70. XX w.	średni	średni
16	kamienica	j.w.	średni	średnia
18	kamienica	j.w.	zły	niska
20	kamienica	j.w.	zły	niska
22	kamienica	j.w.	zły	niska
28	kamienica	j.w.	średni	średnia
30	kamienica	j.w.	średni	niska
32	kamienica	j.w.	średni	niska
34	kamienica	j.w.	średni	niska
36	budynek mieszkalny z oficyną	4 ćw. XIX w.	średni	niska
40	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	średni	niska

UL. WIŚNIOWA- budynki o nr 2-4; 5,6

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1/3	kamienica	lata 30. XX w.	zły	niska
20	d. spichlerz	pocz. XX w.	średni	średnia
2-4	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	średni	niska
5	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	średni	niska
6	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	średni	niska

UL. WOJSKA POLSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	1908/1913r.	średni	wysoka
2	kamienica	1908/1913r.	średni	wysoka
3	kamienica	ok. 1914r.	zły	wysoka
4	kamienica	ok. 1920r.	dobry	średnia
5	kamienica/ przedszkole/	lata 30. XX w.	dobry, po remoncie	średnia
6	kamienica	1925r.	dobry, po remoncie	wysoka

UL. WIEJSKA- budynki: 1;3;5;7;9;11;13;15;17;19;23;25;27;29;31;33;35;39;41;43;45;
47;49;51;53;6/8;10/12;14/16;18/20;44/46;48/50;52/54;56/58;60/62

UL. KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
15	kamienica	ok. 1900r. eklektyzm	zły, zupełnie zniszczony detal	niska
17	kamienica	ok. 1900r. eklektyzm	zły- zredukowany detal	średnia
19	kamienica	ok. 1900r. eklektyzm	średni	wysoka
21	kamienica z oficyną	ok. 1900r. eklektyzm	dobry	wysoka
22	kamienica	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
23	kamienica z oficyną	ok. 1920r. modernizm	dobry	wysoka
24	kamienica z oficyną	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
25	kamienica z oficyną	ok. 1920r. modernizm	średni	wysoka
26/30- foto	budynek handlowo biurowy z częścią mieszkalną	ok. 1935r. funkcjonalizm	zły	wysoka
32	kamienica z oficyną	ok. 1900r. eklektyzm	dobry	wysoka
57	kamienica	ok. 1910r. modernizm	dobry	średnia
58	kamienica	ok. 1920r. modernizm	dobry	średnia
59	kamienica	1878 r./ ok. 1900 i lata 30. XX w.eklektyzm	dobry	wysoka
62	kamienica	k. XIX w. historyzm	dobry	wysoka
61	kamienica	k. XIX w. historyzm	dobry	wysoka
63	kamienica	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
64	kamienica z oficyną	ok. 1890r. historyzm	dobry	wysoka
66	kamienica z oficyną	ok. 1900r. eklektyzm	średni	wysoka
67	kamienica z oficyną	ok. 1890r. historyzm	zły	wysoka
68	kamienica	ok. 1890r. historyzm	średni	niska
69	kamienica z oficyną	ok. 1890r. historyzm	średni	wysoka
70	kamienica	ok. 1890r. historyzm	średni	średnia
71	budynek handlowo-przemysłowy – dawny zakład przetwórstwa owocowo-warzywnego	ok. 1920r. rozbudowany lata 90 XX w.	dobry	średnia
72/72a	kamienica	ok. 1890r. historyzm	dobry	średnia
74	kamienica z oficyną	ok. 1910r. modernizm	dobry	średnia
76	kamienica	ok. 1890r. historyzm	średni	wysoka
78	kamienica z oficyną	ok. 1890r. historyzm	zły	wysoka
80	kamienica z oficyną	ok. 1890r. historyzm	zły	wysoka
82	kamienica z oficyną	ok. 1890r. historyzm	zły	wysoka
84	kamienica z oficyną	ok. 1900r.	dobry – po remoncie	średnia
86	kamienica /sklepy usługi/	ok. 1900r.	dobry po remoncie; <i>okna PCV</i>	średnia
88	budynek mieszkalny	k. XIX w. pierwotnie szachulcowy	średni	średnia

UL. WYŚCIGOWA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
4	budynek mieszkalny	lata 30. XX w. modernizm	dobry	średnia
	budynek przemysłowy	lata 30. XX w.	dobry	średnia
6	kamienica / przylega elewacją południową do ul. Powstańców Wlkp./	ok. 1920. eklektyzm/ zredukowany detal architektoniczny	średni	średnia
11	budynek przemysłowy ob. usługowy- sklepy, biura	lata 30. XX w.	dobry	średnia

UL. ZAMKOWA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
3	kamienica	k. XIX w. eklektyzm	średni	niska
11	kamienica	pocz. XX w. eklektyzm	dobry	wysoka
12	kamienica	lata 80. XIX w.	dobry	wysoka
13	kamienica	k. XIX w.	dobry	średnia

UL. T. ZANA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	średnia jako zespół
2	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
4	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
5	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
6	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
7	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
8	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.
9	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
11	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j. w.
12	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	dobry	j.w.
13	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	średni	j. w.

UL. ZIELONA

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
1	kamienica	ok.1920r.	zły	niska
3	kamienica	pocz. XX w.	średni	wysoka
5	kamienica	pocz. XX w.	średni	wysoka
7	kamienica	pocz. XX w.	średni	wysoka
9	kamienica	ok. 1900r.	zły	niska
11	kamienica	ok. 1910r.	zły	niska
14	kamienica	ok. 1900r. eklektyzm	zły	wysoka
15	kamienica	ok. 1890r. eklektyzm	średni	średnia
17	budynek mieszkalny	ok. 1910r.	zły	bezwartościowy
18	kamienica	ok. 1920r. modernizm	średni	wysoka
19	kamienica	ok. 1930r.	średni	wysoka
21	kamienica	ok. 1930r.	średni	niska
22;24; 26;28; 30;32; 34;35; 38;40; 42;44; 46;48; 50;52; 54;58	dom czynszowy dla robotników/	lata 30. XX w.	średni	średnia
23	kamienica	k. XIX w.	średni	niska
25	kamienica	k. XIX w. eklektyzm	średni	wysoka
27	kamienica	k. XIX w. eklektyzm	średni	średnia
29	kamienica	pocz. XX w.	średni	średnia
31	kamienica	ok. 1920r.	średni	średnia
33	kamienica	ok. 1920r. modernizm	średni	wysoka
35	kamienica	ok. 1920r.	dobry	bezwartościowy
39	kamienica	1938r.	dobry	średnia
43	kamienica	ok. 1920r. modernizm	zły	średnia
45	kamienica	ok. 1920r. modernizm	średni	średnia
47	kamienica	ok. 1920r.	dobry	średnia
49	kamienica	ok. 1920r. modernizm	średni	średnia

adres	obiekt	Data budowy/ styl	Stan zachowania	Wartość konserwatorska
dz.1/6 obr.14	<i>kaplica cmentarna na Cmentarzu Komunalnym</i>	ok. 1910r.	dobry	wysoka
dz.80 obr.12	<i>budynek plaży miejskiej przy ul. Mickiewicza</i>	-	dobry	wysoka
dz.93 obr.13	<i>dawny dom przedpogrzebowy żydowski, ob. kościół ewangelicko augsburski</i>	XIX/XX w.	dobry	wysoka
dz.68 obr.12	<i>muszla koncertowa w parku miejskim</i>	1933-34r.	średni	wysoka
dz.91/3 obr.12	<i>Wieża Przemysława</i>	1910r.	dobry	wysoka

**OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW- pkt. 5.1.1.
CMENTARZE- pkt.4.3.1.9**

OBIEKTY PROPONOWANE DO WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW

<p>Gmach Sądu – ul. Bohaterów Warszawy 42</p> 	<p>1900r. historyzm</p>	<p>stan techniczny dobry/ stolarzka okienna – PCV/</p>	<p>wysoka wartość konserwatorska</p>
<p>Wieża Przemysława, daw. Bismarcka, przy ul. Szczecińskiej</p> 	<p>1910r.</p>	<p>stan techniczny dobry</p>	<p>wysoka wartość konserwatorska</p>
<p>Wieża strażacka ul. Strażacka</p> 	<p>1892r.</p>	<p>stan techniczny średni</p>	<p>wysoka wartość konserwatorska</p>

<p>Dawny dom przedpogrzebowy żydowski, ob. Kościół ewangelicko augsburski</p> 	<p>1863r.</p>	<p>stan techniczny dobry</p>	<p>wysoka wartość konserwatorska</p>
<p>Schrony bojowe ul. Kościuszki</p> 	<p>lata 30. XX w.</p>	<p>stan techniczny dobry</p>	<p>wysoka wartość konserwatorska</p>
<p>Ratusz- Pl. Wolności 13</p> 	<p>1852r. wg proj. Blaurocka, neoromański; rozbud. od wsch w k. XIX w.; skrzydło zachodnie zbud. w 1936r. w stylu „art. deco” /wg proj. Litzkowa/</p>	<p>stan techniczny dobry</p>	<p>wysoka wartość konserwatorska</p>
<p>Budynek dworca PKP wraz z zachowanymi elementami wyposażenia wnętrza i malarstwem ściennym</p> 	<p>ok. 1910r.</p>	<p>stan techniczny średni</p>	<p>wysoka wartość konserwatorska</p>

<p>Dawna Zbrojownia ul. Kościuszki 23</p> 	<p>1845r. wybudowany pod nadzorem Blaurocka.</p>	<p>stan techniczny dobry</p>	<p>dobra wartość konserwatorska</p>
<p>Budynek Urzędu Pocztowego r 1 w Szczecinku ul. Boh. Warszawy 34</p> 	<p>wybudowany w latach 1888-1889, rozbudowany w latach 1908-09, następnie przebudowany w latach 30. XX w.</p>	<p>stan techniczny dobry</p>	<p>dobra wartość konserwatorska</p>
<p>Budynek Szkoły Podstawowej nr 1 dawna Pestalozzi Schule</p> 	<p>wybudowany w latach 1927-1928</p>	<p>stan techniczny dobry</p>	<p>wysoka wartość konserwatorska</p>
<p>Gmach Urzędu Telekomunikacji Polskiej S.A.</p> 	<p>wybudowany w latach 1926-1929</p>	<p>stan techniczny dobry</p>	<p>wysoka wartość konserwatorska</p>

INFORMACJE O ŹRÓDŁACH POZYSKIWANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH.

Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na właścicieli i użytkowników obowiązek dbania o zabytek. Wspieraniem dla nich mogą być środki z budżetu Państwa lub ze specjalnie powołanych do tego funduszy, w tym funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013

Wśród różnorodnych programów operacyjnych znajdują się dwa, wspierające finansowo programy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego:

- a) program operacyjny „Rozwój Inicjatyw Lokalnych”;
- b) program operacyjny „Dziedzictwo Kulturowe”.

Program „Rozwój Inicjatyw Lokalnych”

Celem programu jest wyrównywanie różnic w dostępie do kultury, stwarzanie warunków do rozwoju twórczości oraz pobudzanie kulturalnych inicjatyw lokalnych. W ramach programu wspierane są wszystkie niskobudżetowe zadania z zakresu:

- a) upowszechniania kultury;
- b) edukacji kulturalnej;
- c) promocji twórczości;
- d) ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego;
- e) inwestycji oraz zakupu wyposażenia.

Uprawnionymi wnioskodawcami mogą być:

- a) państwowe i samorządowe instytucje kultury i instytucje filmowe;
- b) jednostki samorządu terytorialnego;
- c) publiczne i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne;
- d) organizacje pozarządowe, dla których prowadzenie działalności kulturalnej jest podstawowym celem statutowym;
- e) kościoły, parafie i związki wyznaniowe;
- f) przedsiębiorcy działający w sferze kultury;
- g) archiwa państwowe.

Program „Dziedzictwo Kulturowe”

Celem programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych, tzn.:

- a) poprawa stanu zachowania zabytków;
- b) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym również archeologicznego);
- c) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na inne cele aniżeli kulturalne;
- d) zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
- e) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
- f) zabezpieczenie zabytków przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Cele programu realizowane są przez dwa priorytety:

Priorytet 1 – Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych.

Priorytet 2 – Rozwój i konserwacja kolekcji muzealnych.

Rodzaje kwalifikujących się zadań:

- a) rewitalizacja historycznych obszarów miejskich;
- b) ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego wsi;
- c) rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja, modernizacja i adaptacja na cele inne niż kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych, w tym fortyfikacji oraz budowli obronnych, parków i ogrodów;
- d) rewaloryzacja i konserwacja zabytków budownictwa drewnianego;
- e) rewaloryzacja i konserwacja zabytków romańskich;
- f) rewaloryzacja zabytkowych cmentarzy oraz renowacja i ochrona miejsc pamięci i martyrologii;
- g) prowadzenie badań archeologicznych i zabezpieczanie zabytków archeologicznych;
- h) konserwacja zabytków ruchomych (nie wchodzących w skład zasobów muzealnych);
- i) dokumentowanie zabytków (w tym badania naukowe i inwentaryzacja);
- j) zabezpieczenie przed skutkami klęsk żywiołowych, zniszczeniem, kradzieżą i nielegalnym wywozem za granicę zabytków nieruchomych i ruchomych;
- k) ochrona zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego;
- l) rewaloryzacja oraz prace remontowe i konserwatorskie w zabytkach polskich znajdujących się poza granicami kraju.

Uprawnieni wnioskodawcy:

- a) jednostki samorządu terytorialnego, realizujące zadania na własną rzecz lub na rzecz instytucji nie będących instytucjami kultury;
  - b) organizacje pozarządowe, za wyjątkiem działających w sferze kultury;
  - c) prywatni właściciele lub posiadacze zabytków;
  - d) podmioty prowadzące działalność gospodarczą;
  - e) państwowe instytucje kultury realizujące wybrane zadania.
- (informacje ze strony : www.mk.gov.pl)

„Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”

Fundusz ten wspiera inicjatywy na rzecz ochrony środowiska, promujące zrównoważony rozwój.

Wśród priorytetów znajdują się m.in.:

- a) ochrona przyrody i krajobrazu;
- b) rekonstrukcja parków;
- c) prowadzenie prac leczniczo-pielegnacyjnych;
- d) zalesienie gruntów porolnych i rolniczo nieużytecznych;
- e) zakładanie nowych parków oraz enklaw zieleni;
- f) promocja i edukacja ekologiczna;
- g) programy międzydziedzinowe i pozostałe zadania ochrony środowiska.

(informacje: www.wfosigw.lodz.pl)

Krajowy Fundusz Mieszkaniowy

Został powołany do realizacji zadań wynikających z polityki państwa w zakresie gospodarki mieszkaniowej oraz rozwoju budownictwa mieszkaniowego.

(informacje: www.bgk.com.pl/fundusze/kfm/)

Fundusze Generalnego Konserwatora Zabytków

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami reguluje tryb, zakres i rodzaj dotacji udzielanych z budżetu Skarbu Państwa za pośrednictwem Generalnego Konserwatora Zabytków bądź Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub jednostka organizacyjna będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych (art.73 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego

Na lata 2007-2013 przyznane zostały Polsce nowe środki, rozdysponowane na poziomie regionalnym. Można ubiegać się o środki w ramach następujących poddziałań:

Poddziałanie 5.1.2. Regionalny system informacji turystycznej oraz rozwój produktów turystycznych.

Poddziałanie 5.2.1. Rozwój i odtworzenie instrumentów kultury wraz z systemem informacji kulturalnej.

Poddziałanie 5.2.2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Poddziałanie 5.4.2. Ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego.

Poddziałanie 5.5. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych.

(szczegółowe informacje dostępne na stronie www.rpo.wzp.pl.)

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Dla sektora kultury ważny jest Mechanizm Finansowy EOG, który jako jeden z obszarów priorytetowych dla finansowania projektów wymienia ochronę kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast. Celem priorytetu jest zachowanie i odbudowa europejskiego dziedzictwa kulturowego wraz z otoczeniem oraz wykreowanie narodowych produktów turystyki kulturowej w historycznych miastach.

Aneksy wymieniają następujące projekty:

- a) rewitalizacja, konserwacja, renowacja modernizacja i adaptacja historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem;
- b) rewitalizacja historycznych obszarów miejskich;
- c) rewitalizacja, konserwacja, renowacja, modernizacja i adaptacja fortyfikacji oraz budowli obronnych;
- d) rewitalizacja obiektów przemysłowych;
- e) renowacja, ochrona i zachowanie miejsc pamięci i martyrologii;
- f) budowa i rozbudowa publicznych instytucji kultury;
- g) budowa, rozbudowa, adaptacja infrastruktury kulturowej;
- h) kompleksowe programy konserwacji zbiorów zabytków ruchomych oraz konserwacja i digitalizacja zabytkowych księgozbiorów i archiwaliów;
- i) tworzenie systemów zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem dzieł sztuki.

O środki ubiegać się mogą: Ministerstwo Kultury, jednostki samorządu terytorialnego, związki i porozumienia jednostek samorządu, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje, kościoły, związki wyznaniowe).

(informacje: www.mk.gov.pl/ oraz www.mgip.gov.pl/)